

ZRÍNYI MIKLÓS NEMZETVÉDELMI EGYETEM
TÁRSADALOMTUDOMÁNYI INTÉZET

Hadtörténelem tanszék

**A MAGYAR HONVÉDSÉG
A RENDSZERVÁLTÁSTÓL
A NATO TAGSÁGIG
(1989-1999)**

Egyetemi jegyzet

EGYETEMI
EK
KIADÓ

Budapest, 2002

ZRÍNYI MIKLÓS NEMZETVÉDELMI EGYETEM

Hadtörténelem tanszék

**A MAGYAR HONVÉDSÉG
A RENDSZERVÁLTÁSTÓL A NATO TAGSÁGIG
(1989—1999)**

EGYETEMI JEGYZET

Budapest, 2002

Írta és összeállította:
Dr. Szántó Mihály egyetemi tanár

Lektorálta:
Dr. Lengyel Ferenc alezredes, egyetemi docens

Nyelvi lektor:
Dr. Szász Erika

Felelős kiadó: Dr. Szabó Miklós, a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem rektora
Megjelent a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Egyetemi Kiadó gondozásában
Igazgató: Vevélka László
Tervezőszerkesztő: Kékesi Károlyné
Készült a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Nyomdájában, 300 példányban
Felelős vezető: Kardos István

ISSN 1417-7293

TARTALOMJEGYZÉK

I. AZ ELŐZMÉNYEK.....	4
II. A MAGYAR HADERŐ A RENDSZERVÁLTÁS ELSŐ NÉGY ÉVÉBEN.....	15
1. Hazánk biztonsági környezetének alakulása.....	15
2. A honvédelem jogi szabályozása.....	20
3. Katonai diplomácia.....	24
4. A Magyar Honvédség szervezete.....	25
5. Oktatás és tudományos tevékenység.....	37
6. A társadalom és a Magyar Honvédség.....	39
7. A Magyar Honvédség és a lelkiismereti szabadság.....	40
8. A személyi állomány érdekvédelme.....	41
III. HONVÉDELEM A SZOCIALISTA—LIBERÁLIS KORMÁNYZÁS IDEJÉN.....	44
1. Az ország biztonsági helyzetének alakulása.....	44
2. A honvédelem jogi szabályozása.....	46
3. Katonai diplomácia.....	48
4. A Magyar Honvédség állapota és szervezeti átalakítása.....	50
5. Oktatás és tudományos élet.....	62
6. A hadsereg társadalmi kapcsolatai.....	66
7. A katonai lelkészi szolgálat.....	66
8. Az érdekvédelem.....	66
BEFEJEZÉS.....	67
FELHASZNÁLT IRODALOM.....	70
KRONOLÓGIA.....	81
FÉNYKÉPEK.....	96

A magyar haderő 1945 utáni történetének feldolgozása még sok kívánnivalót hagy maga után. Ugyanis különböző politikai megfontolások miatt a valóság megírása lehetetlen volt, így a kutatók nem szívesen foglalkoztak az idősakkal. Ma már megindult a korok feltárása és publikálása, de még korántsem fejeződött be, tehát sok a nyitott kérdés, a fehér folt. A rendszerváltást és az azt követő időszakot pedig még nem lehet tudományos alaposággal feltárni, mert túl közel van és a változtatást indukáló politikai, katonai történések jelentős része nem publikus, vagy nem ismert, illetve nem hozzáférhető. Így többek között a diszlokáció váltást motiváló tényezők teljes mélységben, vagy hogy a létszám- és fegyverzetcsökkentéseket a gazdasági tényezőkön túl mik indokolták, milyen megfontolások és kényszerítő tényezők hatásaként történt az új technikai eszközök bevezetése, és sorolhatnánk, hogy mire nem tudunk egzakt, tudományos, az idő próbáját is kiálló választ adni.

Ennek ellenére szükségesnek tartjuk az oktatás érdekében legalább az események vázlatos áttekintését. Ugyanis az a korosztály mely végigélte a változtatást, hamarosan eltávozik a személyi állomány köréből, így a belépő fiatalok az átalakítás volumenéről semmit sem tudnak. Ezért a megírásnál első sorban a tények közlésére koncentrálunk, az ok-okozati összefüggéseket, értékeléseket csak az elkerülhetetlen mértékben, nagyon szűk körre terjesztjük ki.

I. AZ ELŐZMÉNYEK

A második világháborút követően Magyarország a Szovjetunió érdekszférájába került, ez a tény határozta meg hazánk politikai, gazdasági, katonai stb. arculatának kialakítását és fejlődését. Gyakorlatilag szinte minden vonatkozásban a szovjet nagyhatalmi érdekek politikai és katonai kiszolgálóivá váltunk. Ezt szolgálta előbb a proletárdiktatúra megteremtése, majd az állami tulajdon túlsúlyán alapuló, tervgazdálkodást alkalmazó szocializmus építése, az ezt megtestesítő Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsa és a Varsói Szövetségbeli (VSZ) tagság, mely súlyos terheket rótt Magyarországra. Gazdasági fejlődésünket kiszakította a világgazdaság vérkeringéséből és a VSZ katonai doktrínája lehetőségeinket messze meghaladó katonai erőfeszítéseket követelt az országtól.

Az 1980-as évek közepéig az egymással szemben álló, ellentétes ideológiájú és társadalmi rendszerű katonai tömbök — a NATO és a VSZ — illetve azok vezető hatalmainak politikai és katonai vezetése szilárdan vallották, hogy a tömbök szembenállása előbb vagy utóbb elkerülhetetlenül világméretű nukleáris háborúba torkollik, és eddigi kirobbanását csupán a kölcsönös megsemmisítés lehetősége akadályozta meg. Mindkét felet az a meggyőződés vezérel-

te, hogy a nukleáris világháború igen gyorsan, esetleg véletlenül is kirobbanhat, és az első csapásoknak (akkori terminológiával: kezdeti időszaknak) döntő kihatása lesz a háború végső kimenetelére. Ez az uralkodó politikai és katonai nézet határozta meg az egyes országok és mindkét szövetségi rendszer fegyveres erői, fegyverzet és fegyverrendszereinek mennyiségi és minőségi fejlesztésének irányait és követelményeit. Ez pedig egy soha nem látott fegyverkezési versenyt indukált, amely kimondottan veszélyeztette a szövetségi rendszerek és az egyes tagországok létét és biztonságát.

Az is igaz azonban, hogy Magyarország függetlenségét, szuverenitását, területi sérthetlenségét egyetlen NATO ország sem veszélyeztette, ilyen irányú lépéseket nem tettek, nem is voltunk közvetlenül határosak NATO országgal. Ugyanakkor a Szovjetunió és a VSZ többi tagállamaival együtt végrehajtott katonai fejlesztések és a gyarmati sorból szabaduló, más földrészekben lévő népek függetlenségi harcához nyújtott politikai, gazdasági és katonai segítség azt bizonyították, hogy a kommunizmus szerte a világon expanziós politikát folytat. Igyekeznek a tőkés világ visszaszorítására és vezető hatalmai létfontosságú érdekszféráit megközelíteni vagy „elfoglalni”, ott fokozatosan kiépíteni hadállásait, és eltökélten készül a kapitalizmussal szembeni végső fegyveres leszámolásra. Ez konkrét veszélyt és fenyegetettséget ébresztett minden kapitalista országban.

A Magyar Néphadsereget az 1980-as évek elejéig végrehajtott mennyiségi és minőségi fejlesztések eredményeként a „tömeghadsereg” sajátosságai jellemezték, nevezetesen a túl magas békelétszám, a régi és az új haditechnika eszközök együttes hadrendben tartása, a túlzott költség-, anyag- és katonai igény, a szovjet hadászat, hadműveleti művészet és harcászat elveinek és módszereinek alkalmazása, valamint a nemzetgazdaság különböző ágazataiban végzett idénymunka. Ezek a sajátosságok az ország egyre romló gazdasági helyzete mellett a magyar politikai és katonai vezetést szinte megoldhatatlan feladat elé állította. Az Magyar Szocialista Munkás Párt (MSZMP) felső vezetése a problémát felismerve a katonai vezetésnek azt a feladatot szabta, hogy hazánk nagyságrendjének, gazdasági erejének, földrajzi elhelyezkedésének, a VSZ-ben betöltött szerepének, valamint a harci technikában végbemenő változásoknak jobban megfelelő szervezeti struktúra- és létszámviszonyok kialakítására tegyen javaslatot.

A kidolgozott tervek mindkét haderőnem lényeges átalakítását irányozták elő. Ezek a következők voltak:

- a) A honi légvédelemnél egységes legfelső vezető szervként létre jött a Légvédelmi és Repülő Parancsnokság, ugyanakkor megszűnt a honi légvédelmi hadsereg-parancsnokság és a két hadosztályparancsnokság. Helyettük pedig egy honi légvédelmi hadtestparancsnokság alakult, alárendeltségébe tartozott minden honi légvédelmi csapat szervezet.

- b) A szárazföldi haderőnemenél megmaradt a hadsereg szintű vezető szerv és a közvetlen alárendeltségű csapatok, de megszűntek a hadosztályok és az ezredek. Így a szervezeti struktúrában a raj, szakasz, század, zászlóalj, dandár, hadtest, hadsereg vezetési szintek alakultak ki.

A Honvédelmi Minisztérium szervezetében a Légvédelmi és Repülő Parancsnokság létrehozása mellett fontos változás volt az egységes Fegyverzeti és Technikai Főcsoportfőnökség megalakítása, minek következtében a különböző anyagi-technikai szolgálatok irányítása egy kézbe került.

Az említett változások — 1987. március 1-jei hatállyal RUBIN fedőnévvel lettek bevezetve. A „reform” nemzetközi feltételeit az 1985. március 11-én hatalomra kerülő Mihail Gorbacsov nevével fémjelzett úgynevezett „peresztrojka” teremtette meg.

Az új szervezeti rendszertől remélték a létszámgondok enyhítését, miközben az ütőerő lényeges növekedését várták, de a struktúra eltért a szovjet fegyveres erőkből és a VSZ-ben elfogadott, valamint támogatott csapat-szervezetektől. Az akkori helyzetet jól példázza az a levél, amit Szergej Szokolov, a Szovjetunió marsallja, honvédelmi miniszter e témában írt Oláh Istvánnak.

„Tisztelt Miniszter Elvtárs! Az MSZMP KB Politikai Bizottságának a Magyar Néphadsereg szárazföldi csapatai új szervezeti tagozódására történő áttéréssel kapcsolatos döntésről szóló tájékoztatását a Szovjetunió honvédelmi minisztériuma figyelmesen áttanulmányozta. Az Ön javaslatának megfelelően a Szovjetunió Fegyveres Erői Vezérkara képviselői készen állnak, hogy az Önök számára megfelelő időben a Magyar Néphadsereg Vezérkarával és az Egyesített Fegyveres Erők Törzsével részt vegyenek együttesen a Magyar Néphadsereg szárazföldi csapatai új szervezeti tagozódásának tanulmányozásával kapcsolatos közös munkában.” A változtatást tehát nem utasították el, így a levelet Oláh István felterjesztette Kádár Jánosnak, aki pozitívnak ítélte a választ, és az MSZMP első titkára engedélyezte a megkezdett szervezeti átalakítások folytatását. Bár az átalakítás zöld utat kapott, a csapatpróbákat és kísérleti gyakorlatokat csak magyar katonakörnyezetben hajtottak végre, a szovjetek nem kapcsolódtak be az új szervezet tesztelésébe.

A gorbacsovi politika hatásaként értékelhető az is, hogy a VSZ hozzájárult a szövetség fegyveres erői létszámára és fegyverzetére vonatkozó hivatalos számadatok nyilvánosságra hozásához. Ennek publikálása 1989. január 30-án történt meg. Miszerint 1989 elején a Magyar Néphadseregben a következők szolgáltak:

A vezető szerveknél (HM, VK)	1 200 fő
A szárazföldi erőknél	54 700 fő
A légvédelmi csapatoknál	19 800 fő
A légiernél	1 600 fő
A központi rendeltetésű alakulatoknál	23 500 fő
A hadtáp szerveknél és intézeteknél	6 000 fő
Mindösszesen	106 800 fő ¹

A számvetés nem tartalmazza a polgári alkalmazottakat, a fegyver nélküli szolgálatot teljesítőket és az esetenként behívott tartalékosokat. Ezekkel együtt a haderő béke létszáma elérhette a 155 700 főt.

Az alapvető fegyverzetek darabszáma ezzel egy időben a következőképpen alakult:

Harci repülőgép	113 db
Harci helikopter	96 db
Harcászati rakétaindító állvány	27 db
Harckocsi	1435 db
Páncéltörő rakétakomplexum	270 db
Páncélozott szállító harcjármű	2310 db
Löveg, aknavető, sorozatvető	1750 db

Oláh István tragikus halála után honvédelmi miniszterré Kárpáti Ferenc altábornagyot, volt politikai főcsoportfőnököt nevezték ki. Négy éves katonaminiszteri szolgálat után az ideiglenes köztársasági elnök 1989. december 15-én Kárpáti Ferencet tartalékkállományba helyezte, és ezt követően mint „civil” miniszter tevékenykedett tovább.

Az ország életében kibontakozó válság egyre kényszerítőbb hatást gyakorolt a honvédelem és a hadsereg minden területére. Az új miniszter tevékenységét a korábban megkezdett reformok folytatása és számos újabb változtatás elkezdése jellemezte. Ezt az tette szükségessé, hogy az 1987. március 1-jén bevezetett módosítások a fennálló problémákat nem oldották meg, és a katonai vezetés további súlyos gondokkal küzdött. A legfontosabb módosítások a következők voltak: a káder- és személyügyi munka átalakítása; az „elvtárs” helyett a „bajtárs” megszólítás bevezetése; a pártszervezetek kitiltása a hadsereg-

¹ Népszabadság 1989. 01. 6-ai száma, 6—7. oldal.

ből; az MSZMP Néphadseregi Bizottságának megszüntetése; a Politikai Főcsoportfőnökség átszervezése és feladatainak megváltoztatása; a fegyver nélküli katonai (polgári) szolgálat bevezetése. Nem kimondottan a haderővel kapcsolatos, de a rendszerváltás biztonsága szempontjából nagyon fontos volt az 1989. évi XXX. törvény, mely kimondta a Munkásőrség jogutód nélküli felszámolását.

A változások a Varsói Szerződést sem hagyták érintetlenül. A Honvédelmi Miniszterek Bizottsága Szófiában tartott ülésén határozatot hozott az egyoldalú csapatcsökkentésről. A magyar honvédelmi miniszter a szövetségesekkel történt egyeztetés után az 1989. január 27-én megtartott néphadseregi vezetői értekezleten bejelentette, hogy 1989-ben és 1990-ben kilenc százalékkal csökkent a Magyar Néphadsereg létszámát. Számszerűsítve a csökkentés 9300 katonát, egy vadászpilóta-századot és 251 db harckocsit jelentett. Ez akkor bátor lépésnek számított.

Közben az ország politikai életében jelentős változások történtek, mindenneelőtt 1989. október 23-án a Magyar Népköztársaságot megszüntnek nyilvánították, és kikiáltották a Magyar Köztársaságot. Czinege Lajos nyugalmazott hadseregtábornok, volt honvédelmi miniszter lemondott tábornoki rendfokozatáról, miután a kormány vizsgálóbizottságot alakított a személyét ért korrupciós vádak megalapozottságának kivizsgálására. Az Országgyűlés 1990. március 1-jei határozata alapján a magyar haderő visszakapta a Magyar Honvédség nevet.

A Honvédelmi Minisztériumban a létszámcsökkentések és szervezeti változtatások végrehajtására tervet dolgoztak ki, melynek lényege az volt, hogy az átalakítást három ütemben fogják végrehajtani. A végrehajtás elindítása egybeesett azzal, hogy 1989. november 30-án Pacsek József vezérezredes, a Magyar Néphadsereg Vezérkar Főnöke nyugállományba vonult, és az akkori Minisztertanács december 1-jei hatállyal Lőrincz Kálmán altábornagyot, a Székesfehérváron települt 5. hadsereg parancsnokát a Magyar Néphadsereg Parancsnokává, Borsits László altábornagyot pedig a Magyar Néphadsereg Vezérkar Főnökévé nevezte ki. Ezzel a lépéssel a kormányzati és államigazgatási feladatok a Honvédelmi Minisztérium hatáskörébe, a csapatok, katonai szervezetek és intézetek irányítása és vezetése pedig a Magyar Néphadsereg Parancsnokának hatáskörébe került. A vezérkar a parancsnokságon belül működött. Az átszervezések és csökkentések végrehajtásával a következő célokat igyekeztek elérni:

- a változtatások a fegyveres erők alkalmazási és hadműveleti terveiben lényeges módosításokat ne okozzanak;
- a haderő fenntartási és fejlesztési költségei csökkenjenek;

- a csapatok harcértéke és hadrafoghatósága lehetőleg lényegesen ne csökkenjen, azaz ne változzon;
- az egyes helyőrségekben meglévő elhelyezési problémák megoldódnak, és felszámolásra kerüljenek a felesleges katonai objektumok.

Ez a „reform” még nemcsak a nemzeti célok elérését tartotta szem előtt, hanem figyelemmel volt a koalíciós követelményekre is. A különböző egyeztetéseket a Szovjet Vezérkarral és az Egyesített Fegyveres Erők Törzsével is elvégezték, ennek során jegyzőkönyvben rögzítették, hogy a korábban vállalt haditechnikai eszközök beszerzése elmarad, ami jelentős lépésnek számított.

A bel- és külpolitikai helyzet gyorsuló ütemben változott, a belpolitikában a politikai, társadalmi és gazdasági válság elérte a társadalom minden szövetét. A válságból kivezető utat az akkori hatalom a rendszer úgynevezett átfogó reformjával együtt, az egyre jobban nyilvánosságra lépő és azt vállaló demokratikus erők, a rendszer teljes megváltoztatásával tartották lehetségesnek megoldani. A korabeli külpolitikában fontos elem volt, hogy a Bécsben folyó Észak-atlanti Szerződés Szervezetének tizenhat országa és a Varsói Szerződés hét tagállama közötti tárgyalások a hagyományos fegyveres erők és a fegyverzetek csökkentéséről egyre reményeltőbb eredményeket jeleztek. Mindezekkel egy időben a hazánkban ideiglenesen állomásozó szovjet csapatok megkezdték haderejük létszámának csökkentését, miközben a nemzetközi helyzet is kedvezőbbé vált. A reformokra igazán vágyó magyar kormány — jelezve eltökélt szándékát — saját elhatározásából elrendelte a nyugati határzár (aknamező, nyomsáv, drótkadály és jelzőrendszer) lebontását.

Ilyen kül- és belpolitikai környezetben nyilvánvalóvá vált, hogy a haderő hadrafoghatósága, fenntarthatósága, pénzügyi finanszírozhatósága átfogó lépéseket követel. Azaz, a biztonságpolitikai és geostratégiai helyzet átalakulása és a gazdasági körülmények romlása megköveteli, hogy a koalíciós támadó hadműveletre szervezett, felállított és kiképzett nagy létszámú tömeghadsereget igen rövid időn belül jelentősen le kell csökkenteni és védelmi jellegű nemzeti haderővé kell átalakítani. Ennek során az emberi tényezőre, illetve a minőség megőrzésére kellett a fő figyelmet fordítani — hangsúlyozta az akkori katonai vezetés.

Miközben a szervezetek és a fegyverzet további csökkentése nem állt le, a katonai felső vezetés az átalakuló biztonságpolitikai tényezők figyelembe vételével új elgondolást dolgozott ki a soron lévő haderőreformra vonatkozóan. A tervezetet az előírt államigazgatási és minisztériumi egyeztetések után be-terjesztette a Németh Miklós vezette kormányhoz. „A védelmi doktrína megvalósítása a Magyar Néphadseregben” címmel. Már a megnevezés is lényeges változást jelzett, hiszen a támadó szándék helyett a védelmi jelleg került előtérbe. A kidolgozók az előterjesztés elején összegezték azokat a biztonságpo-

litikai elemeket, amelyek lehetővé és szükségessé tették az újabb haderőreform előkészítését, hogy annak végrehajtásával a meglévő tömeghadseregnél egy lényegesen kisebb, ugyanakkor hosszú távon is finanszírozható és kellő színvonalon álló haderő jöjjön létre.

A Németh Miklós vezette kormány 1989. november 30-ai ülésén megtárgyalta és döntést hozott a magyar fegyveres erők szervezeti rendjéről, feladat- és létszámviszonyairól, illetve a nemzeti katonai doktrína kidolgozásáról. A döntést a kormányfő az 1989. december 1-jei magasabb parancsnoki értekezleten jelentette be. Itt közölte, hogy a már korábban elhatározott 9%-os csökkentésen túl az elkövetkező két évben további 20—25%-os létszám leépítést kell végrehajtani, illetve a sorkatonai szolgálatot 1991-től 12 hónapra korlátozzák. Ugyanakkor meghatározta a haderővel szemben támasztott követelményeket, eszerint olyan nemzeti véderővel kell rendelkezünk, amely biztosítja: az ország határait, nemzeti szuverenitását, egy esetleges külső támadás elhárítását. A kormányfő hangsúlyozta, hogy távlatosan egy tömbök nélküli Európa megteremtését tartja kívánatosnak, ezért a hadsereg nemzeti karakterének erősítése fontos feladat.

A tervezet kimondta, hogy a haderő feladata az ország megvédése, tehát védelmi doktrínát kell kidolgozni, és a haderőt erre kell felkészíteni és alkalmazni. Ezzel összefüggésben a bejelentett 20-25%-os csökkentést úgy javasolta, hogy a haderő védelmi jellege erősödjön, a támadó jellegű szervezetek többsége pedig kerüljön ki az állományból, továbbá a békefeltöltöttség csökkenjen, és az állami irányítással összhangban alakítsák át a hadsereg vezetési rendjét.

A megfogalmazott fő feladatokat öt pontba sorolva összegezték:

- I. A Honvédelmi Minisztérium átalakítása szervezeti és vezetési szempontból és a Magyar Néphadsereg Parancsnokságának megalakítása.
- II. A 30—35%-os (a korábban bejelentett 9%-al együtt) csökkentést rövid időn belül úgy kell végrehajtani, hogy a haderő szárazföldi erői 1991 végére három hadtesttel, biztosító, kiszolgáló és hátországi alakulatokkal rendelkezzenek.
- III. A Polgári Védelem átadása a Belügyminisztériumnak.
- IV. A védelemre biztosítandó pénzügyi fedezet 1990—92 között 153 milliárd forint (1990-re 46,5; 1991-re 50,3; 1992-re 56,1). Ez majd lehetővé teszi azt, hogy a csökkentés a leggyorsabban megtörténhet, de a technikai állapot tovább rosszabbodik, beszerzésre nem kerül sor.
- V. A hadiipari termelés is tovább fog csökkenni, ezért e terület problémáit újból át kell tekinteni, és a stabilizáció érdekében új koncepciót kell kidolgozni.

A Minisztertanács az előterjesztés elfogadásával egyidejűleg, 1989. november 30-án elrendelte a Magyar Néphadsereg létszámának, fegyverzeti eszközeinek

30—35%-os csökkentését 1991. végéig; a Honvédelmi Minisztérium átszervezésének megkezdését 1989. december 1-jével és a Polgári Védelem átadását a Belügyminisztériumnak. A Minisztertanács egyetértett a sorkatonai idő 12 hónapra való redukálásával, és azzal, hogy a hivatásos állomány csökkentése a természetes kiáramlás útján valósuljon meg (ehhez az alakulatok sorának helyőrség-változtatásai bőséges alkalmat biztosítanak), továbbá azzal, hogy a honvédelmi tárca 1990—92 közötti időszakra 153 milliárd forint támogatást kapjon. Egyúttal a Minisztertanács felhatalmazta a honvédelmi minisztert arra, hogy a Szovjet Fegyveres Erők Vezérkarával és a Varsói Szerződés Egyesített Fegyveres Erők Parancsnokságával egyeztető tárgyalásokat folytasson azért, hogy a Magyar Köztársaság védelme nemzeti doktrína alapján, de továbbra is a Varsói Szerződés szövetségi rendszerén belül legyen biztosítva. Ugyanakkor az 1991—1995 közötti időszak fejlesztési jegyzőkönyvei csak 1992 végéig legyenek összeállítva és aláírva. Ezek a jegyzőkönyvek a „Protokoll” megnevezést kapták.

A fentiek után parancsban rendelkeztek az új Honvédelmi Minisztérium és a Magyar Néphadsereg Parancsnokságának megalakításáról, a politikai szervek megszüntetéséről és a helyüket átvevő nevelési és szociálpolitikai szervek létrehozásáról, a polgári védelmi szervek átadásáról a Belügyminisztériumnak. A Honvédelmi Minisztérium szervezete a következő volt: miniszter, államtitkár, miniszterhelyettes, Honvédelmi Minisztérium hivatalvezetője, miniszteri titkárság, társadalompolitikai, igazgatási és jogi, sajtó és információs, közgazdasági, nemzetközi kapcsolatok és biztonságpolitikai, továbbá szervezési és ellenőrzési főosztály. A feladatok racionalizálása és a döntések jobb előkészítése érdekében megalakították a Honvédelmi Minisztérium kollégiumát, melynek tagjai voltak: az államtitkár, a miniszterhelyettes, a Magyar Néphadsereg Parancsnoka, a Vezérkar Főnöke és a Honvédelmi Minisztérium hivatalvezetője.

A létrehozott Magyar Néphadsereg Parancsnokságának állományába tartozott: A Magyar Néphadsereg Vezérkara, (az MN hadműveleti főcsoportfőnökséggel, a Szervezési és Hadkiegészítési, a Híradó és Automatizálási Csoportfőnökséggel és a Vezérkar Titkárságával), a Magyar Néphadsereg Kiképzési és Szárazföldi, a Magyar Néphadsereg Légvédelmi és Repülő, valamint az Anyagi-technikai Főcsoportfőnökségek, a Magyar Néphadsereg Nevelési és Szociálpolitikai-, a Közgazdasági és Pénzügyi Főnökségek, végezetül a parancsnok titkársága. Tanácskozó és konzultációs testületként létrehozták a Magyar Néphadsereg Parancsnokságának Katonai Tanácsát.

A haderőcsökkentés után a szárazföldi hadsereg három gépesített hadtestből (három gépesített lövész- és egy harckocsidandár, valamint a közvetlenek) és hadsereg-közvetlenekből tevődött össze. Megszűnt vagy át lett szervezve

hat gépesített lövész-, két harckocsidandár, három hadtest-közvetlen rakétaszázados, egy légvédelmi tüzérezred, egy deszant-rohamzászlóalj, illetve a biztosító és kiszolgáló csapatok. A légvédelmi és repülőcsapatoknál felszámoltak egy légvédelmi rakétaezredet és egy rádiótechnikai zászlóaljat. A központi alárendeltségű szervezeteknél 20%-os létszámcsökkentést hajtottak végre, míg a csapatrepülő erőknél lényeges csökkentéseket nem terveztek. (1. számú ábra)

Mint láttuk tehát, az 1980-as évek második felében a bel- és külpolitikai események alakulásával párhuzamosan megindult a néphadsereg átalakítása is. A korábbi években ugyanis a magyar haderő fejlesztése, felkészítése, vezetése stb. alapvetően a VSZ koalíciós követelményeinek megfelelően történt. A magyar haderőt támadó tevékenységre készítették fel, ezt szolgálta a diszlokáció is, és ennek megfelelően több területen túlméretezett volt. Az ország légvédelme a VSZ egységes rendszerébe integrálódott. A romló gazdasági helyzet a '80-as évek elejétől már nem tette lehetővé a rohamosan elavuló technika és fegyverzet modern eszközökkel való felváltását. Így az évtized végére a technikai eszközök átlagéletkora jelentősen meghaladta a 10 évet, és az megannyi problémát jelentett.

A kényszerítő körülmények hatására a haderőben is változások sora indult el, melyek az 1980-as évek végére a nemzeti haderő megteremtése felé mutatnak. Ennek ellenére a rendszerváltáskor hazánk egy túlméretezett, a reális lehetőségekkel nem számoló, túlzott követelményektől feszített, egyre nehezebbé váló pénzügyi feltételekkel küszködő, működési zavarokkal terhes fegyveres erővel rendelkezett. Ez a haderő szervezettségét, kiképzettségét és vezettségét tekintve még megfelelt a csikorogva működő koalíciós honvédelmi igényeknek, de nagyságrendje, szervezeti felépítése, fegyverzetének mennyisége és minősége, diszlokációja nem felelt meg függetlenné váló országunk nemzeti haderejével szemben támasztott új követelményeknek.

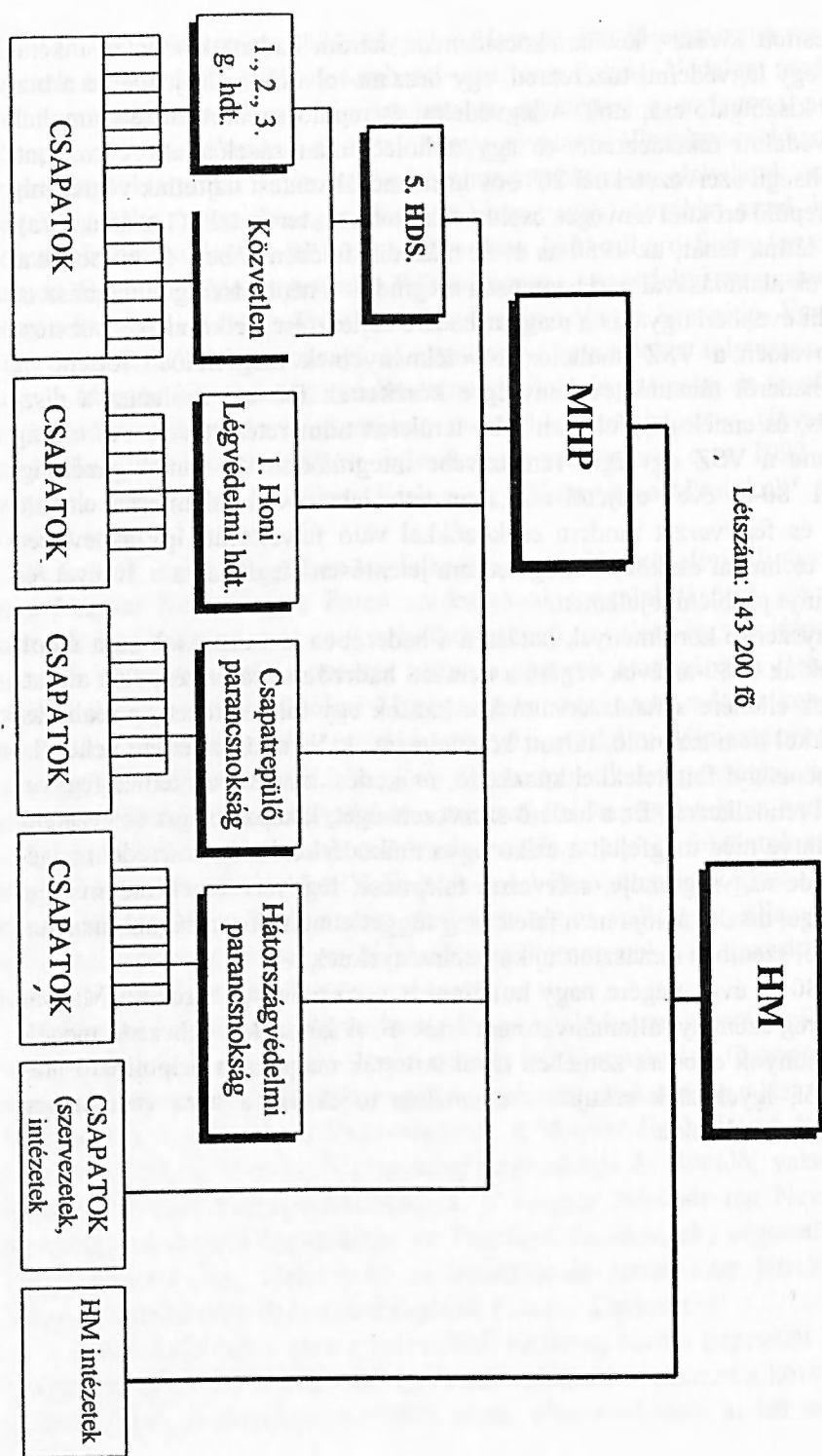
Az 1980-as évek végére nagy hullámokat verő politikai harcok a Magyar Néphadsereg személyi állományát nem érték el. A katonák a nehezedő megélhetési viszonyok ellenére zömében távol tartották magukat a belpolitikai hullámveréstől, igyekeztek esküjük szellemében teljesíteni a haza védelmében rájuk háruló feladatokat.

II. A MAGYAR HADERŐ A RENDSZERVÁLTÁS ELSŐ NÉGY ÉVÉBEN

1990. március 25-én az első szabad, többpárti választásokat az MDF (Magyar Demokrata Fórum) 24,7%-al megnyerte. A Honvédelmi Minisztériumot a kormány stratégiai jelentőségű tárcának tekintette. Az új honvédelmi miniszternek Dr. Für Lajost, a politikai államtitkárnak Dr. Raffai Ernőt, a közigazgatási államtitkárnak pedig Annus Antal altábornagyot nevezték ki. Legújabb kori történelmünkben ekkor lett a Honvédelmi Minisztérium valóban polgári vezetésű. Az országgyűlés az alakuló ülésen törvénybe foglalta az 1956-os forradalom és szabadságharc történelmi jelentőségét, és egyúttal nemzeti ünneppé nyilvánította október 23-át. 1990. június 21-én a honvédelmi miniszter a Magyar Honvédségben a bajtárs megszólítás helyett úr, illetve hölgyek esetében az úrhölgy, úrasszony megszólításokat vezette be. Az új kormány az ország katonai védelmével párhuzamosan értékelte a nemzetközi biztonságpolitikai eseményeket, az új kihívásokat, és elkezdte az országvédelemmel kapcsolatos elméleti és politikai alapok lerakását, azaz a gyökeresen új nemzeti és honvédelmi nézetrendszer kidolgozását és megteremtését. Folyamatosan lazultak a katonai kapcsolatok a Szovjetunióval és a VSZ-el. A haderő teljes átalakításának és reformjának igényét az a szándék vezérelte, hogy koalíciós jellegű támadó doktrínára felépített, túlméretezett és az MSZMP által irányított és ellenőrzött haderő egy nemzeti jellegű, a külpolitikai és a hazai igényekkel, feltételekkel összhangban álló, a haza védelmét biztosítani képes, a parlament által irányított és ellenőrzött fegyveres erővé váljon.

1. Hazánk biztonsági környezetének alakulása

A változásokat elősegítette, hogy a Szovjetunió 1989. április 25-én megkezdte csapatainak kivonását Magyarországról. Szorosan ide tartozik az is, hogy egyrészt tárgyalások eredményeként elhagyta hazánkat az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnokának magyarországi képviselője, másrészt kétoldalú — szovjet és magyar — szerződés aláírásával abban állapodtak meg, hogy 1991. június 30-ig a szovjet csapatok elhagyják hazánkat. Hazaszállításuk előkészítése és végrehajtása óriási munkát követelt a vezérkartól, a közlekedési és vasúti szervektől. Kivontak került kb. 100 000 főt, 27 000 db harci technikát és 500 000 tonna felszerelést. Viktor Silov altábornagy, a Déli Hadseregcsoporthoz utolsó parancsnoka 1991. június 19-én, a megállapodás előtt két

A MAGYAR HONVÉDSÉG NAGYBANI FELÉPÍTÉSE 1990-BEN

1. sz. ábra

héttel, a Tisza-hídon (Záhonyánál) a magyar-szovjet határvonalon elhagyta Magyarországot. Ezzel lezáródott a több évtizedes „ideiglenes” itt-tartózkodás korszaka, és elkezdődött a csapatkivonásokkal kapcsolatos pénzügyi viták tárgyalásos úton történő rendezése. A szovjet csapatkivonást minden esztendőben majálissal ünnepli Budapest lakossága. Hazánk teljes függetlenné válásában mérföldkőnek számít, hogy 1991. március 31-vel megszűnt a VSZ (1. sz. melléklet), 1991. július 1-jével pedig a Barátsági, Együttműködési és Kölcsönös Segítségnyújtási Szerződés. (2. sz. melléklet)

A magyar belpolitikai helyzet alakulására negatívan hatott, hogy a felbomló Jugoszláviában 1991 nyarától fegyveres konfliktus bontakozott ki, előbb Szlovénia, majd Horvátország területén. Magyarország mindent megtett a jószomszédi viszony fenntartása érdekében. A katonai provokációkra és határsértésekre kétoldalú találkozók megtartását indítványozta, ahol 20 km-es semleges zóna kijelölésében állapodtak meg. A konfliktus lokalizálását segítette, hogy az Európai Közösség 1991. szeptember 30-ától megfigyelőket telepített a jugoszláv határra. A veszélyes helyzet megoldása e mellett a honvédség szárazföldi, légvédelmi és repülő szervezeteinél, valamint a Határőrségnél különleges rendszabályok foganatosítását követelte meg. Az átszervezés, a békeki képzés és a határbiztosítás összehangolt és magas szinten szervezett tevékenységet igényelt úgy a vezető szervektől, mint a végrehajtó állománytól. A határ közelben élő lakosság örömmel és megnyugvással látta a járőröző határőröket és katonákat a különböző településeken és az útvonalakon. Az elhúzódó válság és a volt Jugoszlávia területén zajló fegyveres eseményekről a NATO brüsszeli központjában kevés adat, tény és információ állt rendelkezésre. Ezért a NATO vezetése azzal a kéréssel fordult a Magyar Köztársaság kormányához, hogy engedélyezze a NATO AWACS felderítő gépeinek járőrözését a magyar légtérben. A társadalom egyetértett magyar kormánnyal a járőrözés engedélyezésének kérdésében, és ez fontos lépésnek bizonyult a NATO-val történő együttműködésben.

A nyugathoz való csatlakozás jegyében, ha jelképesen is, de magyar katonák is részt vettek a Kuvaitot lerohanó iraki agresszió felszámolására szerveződött, az USA által vezetett nemzetközi koalíciós ENSZ haderőben. A légi és szárazföldi hadműveletek igen sikeresek voltak, minimális veszteséggel szabadították fel Kuvaitot. A 37 fős magyar egészségügyi csoport teljesítményével nemzetközi szinten is komoly elismerést váltott ki.

Hazánk belső helyzetére hatással volt, hogy környezetünkben nem csak Jugoszláviában — amiről már beszéltünk — hanem Csehszlovákiában és a Szovjetunióban is felbomlás következett be, míg Romániában radikális hatalom váltásra került sor. Ezekben az országokban jelentős számú magyar kisebbség él, és helyzetük rendezése hazánk számára elengedhetetlen követel-

mény. Más oldalról viszont az átalakulást követően a NATO londoni csúcstalálkozóján úgy foglalt állást, hogy a VSZ egykori tagjait nem tekinti ellenségnek. Szomszédaink pedig elfogadták az elégséges védelem elvét és egyetlen országot — így hazánkat sem — tekintik ellenségnek.

A szovjet csapatok távozását, a VSZ felbomlását és a szabad választásokat követően felerősödött a magyar nemzeti szuverenitás helyreállításának lehetősége. Ezen belül hazánk fegyveres erőinek demokratikus alapokra helyezése és az ENSZ alapokmányban rögzített fegyveres önvédelmi képesség létrehozása. A nemzetközi és a belpolitikai helyzet gyökeres változása, teljesen új biztonság- és védelempolitikát igényelt. Ennek kidolgozása 1990 nyarán indult, hatpárti egyeztetéssel és katonai szakértők bevonásával. Végül is az Országgyűlés 1993 tavaszán elfogadta a Magyar Köztársaság biztonságpolitikai és honvédelmi alapelveit.

A Magyar Köztársaság biztonságpolitikai alapelvei azt a célt szolgálják, hogy szavatolják hazánk független, szuverén államiságát, területi épségét és védelmét, belső stabilitását, a gazdaság zavartalan működését, a politikai, a polgári szabadság jogok érvényesülését, az emberek élet- és vagyonbiztonságát, környezetünk és az európai stabilitás erősítését. Ennek megvalósítását csak térségünk országaival és Európa más népeivel való szoros együttműködésben tartja lehetségesnek. Ezzel együtt kül- és biztonságpolitikánk hosszabb távon sem mondhat le az elégséges és megbízható védelmet jelentő fegyveres erők fenntartásáról.

A honvédelmi alapelvek azzal számoltak, hogy csak hosszabb távon alakulhat ki olyan népek közötti bizalom és együttműködés, mely garantálja minden ország békéjét és biztonságát. Ezért a fegyveres erő léte nélkülözhetetlen, de hazánk honvédelmi politikája védelmi jellegű, mely az ország területi épségének megőrzésére irányul, de nincsenek katonai erővel elérendő céljaink. Védelmi képességünk fenntartását saját erőből kívánjuk biztosítani, de célunk a már működő nemzetközi biztonsági szervezetekhez — a NATO-hoz és a Nyugat-európai Unióhoz — való fokozatos csatlakozás.

A biztonsági és honvédelmi alapelvekkel összhangban igyekeztünk erősíteni katonai kapcsolatainkat Európa államaival, elsősorban szomszédainkkal, melyek két és több oldalú megállapodásokban öltöttek testet. Közülük is kiemelkedik a „Nyitott Égbolt” szerződés, melyet hazánk 1992 tavaszán Helsinkiben írt alá, ezt később magyar román megállapodással tettünk teljessé. Szlovákia felé a „Nyitott Laktanyák” javaslatot indítványoztuk 1992. március 6-án.

Hazánk biztonsági helyzetét az MDF kormány idején lényegesen befolyásolta az európai hagyományos erők csökkentését előíró 1990 novemberi Párizsi Szerződés (CFE), mely 1992. július 17-én lépett hatályba és 40 hónap alatt Magyarországnak 510 db harcokcsival, 207 db tüzérségi eszközzel és 30 db

páncélozott szállító járművel kellett csökkentenie fegyverzetét. A szerződés végrehajtására és a nemzetközi ellenőrzési tevékenységben való részvételre megszervezték a Haderő csökkentési Információs és Ellenőrző Központot, melyet egy tárcaközi bizottság irányított. A központ kifogástalanul látta el feladatát és mint egy 15 külföldi ellenőrzésben vett részt. Bár a szerződés a NATO és a VSZ egykori tagállamainak ellenőrzését írta elő, a VSZ felbomlásával a volt tagállamok érdeklődése az egymás területén végrehajtott ellenőrzések felé fordult. Ennek során szomszédainkkal jó kapcsolat alakult ki.

Biztonságunk szempontjából nem elhanyagolható kérdés hazánk és a NATO kapcsolatának kialakulása és kiszélesedése. Ez gyakorlatilag az 1990-es évek elejére esett. A NATO-val való kapcsolatfelvétel 1990. június 29-én történt, amikor is Jeszenszky Géza külügyminiszter látogatást tett a NATO brüsszeli központjában, ugyancsak itt járt 1990. július 18-án Antal József miniszterelnök is. Mindketten tárgyaltak Manfred Wörner főtitkárral. A NATO részéről meghatározó jelentőségű volt a tagállamok állam- és kormányfőinek — 1990 júliusi londoni — csúcstalálkozója, ahol kinyilvánították (mint már volt róla szó), hogy a VSZ volt tagjait nem tekintik ellenségnek, sőt partneri viszony kialakítására törekednek, és felajánlották összekötők fogadását a brüsszeli központban. Fontos lépést jelentett 1991 nyarán a koppenhágai NATO csúcson annak deklarálása, hogy a közép-európai új demokráciák biztonsága számukra nem közömbös. 1991 novemberében már a szervezeti keretét is megteremtették a szorosabb együttműködésnek az Észak-atlanti Együttműködési Tanács létrehozásával. Itt fogadták el azt a stratégiai koncepciót is, melynek alapgondolata, hogy a kontinens valamennyi államát be kell vonni az új biztonsági rendszerbe. Történelmi jelentőségű lépés volt 1994. január 10—11-én a brüsszeli NATO csúcson elfogadott „Partnerség a Békéért” program.

A magyar miniszterelnök és külügyminiszter látogatását követően és a bemutatott NATO csúcson elfogadott dokumentumokkal párhuzamosan egyre terebélyesedett a kapcsolat kiépítése a NATO és Magyarország között. Ezt mutatták az Országgyűlés Honvédelmi Bizottságának, a Honvédség Parancsnokának, a Vezérkar Főnökének és másoknak az utazásai Brüsszelbe, illetve a NATO politikai és katonai vezetőinek Magyarországi látogatásai. Ahol kölcsönösen tájékoztatták egymást a kialakult helyzetben képviselt álláspontjukról és tájékoztatást adtak jövőbeni szándékaikról, végrehajtották a szükséges egyeztetéseket a közös álláspont kialakítása érdekében. A folyamat fontos állomása volt 1994. február 8-a, amikor a magyar külügyminiszter aláírta a Magyar Köztársaság csatlakozását az Észak-atlanti Szövetség „Partnerség a Békéért” programjához. Így szerves kapcsolat jött létre Magyarország és a NATO között, ezzel újabb lépést tettünk a NATO csatlakozás felé.

Biztonságpolitikánk másik fontos területe a Nyugat-európai Unióhoz való csatlakozás előkészítése volt. Az Európai Közösség 1991 decemberi maastrichti értekezletén létrehozta az Európai Uniót melynek hatásköre a gazdasági együttműködésen túl kiterjedt a tagállamok biztonsági és védelmi képességének, együttműködésének koordinálására. Ez utóbbi feladatok ellátására a Nyugat-európai Uniót kérték fel. A kapcsolat felvétel 1990. június 8-án történt meg, amikor Jeszenszky Géza külügyminiszter részt vett a Nyugat-európai Unió közgyűlésén, ahol Magyarország számára felajánlották a vendég státuszt. A VSZ megszűnésével 1992-ben felmerült hazánk társulásának lehetősége. Végül is 1992. június 1-jén a Nyugat-európai Unió felajánlotta Magyarországnak, Lengyelországnak és Csehszlovákiának a társult tagi státuszt, ezzel szinte párhuzamosan elfogadták azt is, hogy rendszeressé teszik a konzultációkat. 1993. május 20-án a Nyugat-európai Unió együttműködési megállapodást írt alá hazánkkal, hogy őrhajókat és vámőrszolgálatokat bocsát rendelkezésünkre a dunai hajóforgalom ellenőrzésére, az embargó betartására. 1993 végétől hazánk és a Nyugat-európai Unió közötti kapcsolatok erősödésének üteme lelassult.

A kormányciklus idején jelentősen kiszélesedett a magyar erők részvétele a békefenntartó tevékenységben. Ez egyben hazánk nemzetközi elismertségét és tekintélyét is példázza. Az első ilyen akciót az ENSZ Irak—iráni tűzszüneti megállapodást megfigyelő katonai csoportban való részvétel jelentette. A felkérés 1988. augusztus 9-én érkezett és az első 15 fős kontingens már 16-án megérkezett Irakba. Ez a tevékenység 1991 januárjában ért véget. Kuvait nemzetközi felszabadítását követően az ENSZ BT határozata alapján a kuvaiti határon 15 km-es sávban ellenőrzik a tűzszünetet. Az első kontingensben 7 fő magyar tiszt 1991. április 5-én utazott Kuvaitba. A kuvaiti választásokig kétszer történt váltás, 1992 és 1993 áprilisában. A több évig tartó angolai polgárháború lezárása után szintén az ENSZ keretében 1991. július 15-étől tizenöt fős magyar kontingens vett részt a tűzszünet ellenőrzésében. Az 1992 szeptemberi angolai választásokat követően a kiújuló harcok miatt az ENSZ csökkentette a megfigyelők számát, így a magyar résztvevők száma is öt főre apadt. Az ENSZ mozambiki békefenntartó missziójában 1993 januárja óta 23 fő magyar megfigyelő tevékenykedett, de voltak Cipruson, Ugandában és Grúziában is. A Magyar Honvédség tisztjei mellett rendőri csoport is működött ENSZ feladat végrehajtásában. A minisztérium 1993 szeptemberi döntése alapján felállították a Magyar Honvédség Békefenntartó Erők Kiképző Központját és 1994-ben megkezdődött az első békefenntartó magyar alegység felkészítése a budapesti Zách utcai objektumban.

2. A honvédelem jogi szabályozása

Az első szabad választásokat követően nyilvánvaló volt, hogy a teljes függetlenségét visszanyert ország védelmi politikáját új alapokra kell helyezni, és hadseregére továbbra is szükség van. Ezzel szinte mindenki egyet értett, a vita abban volt, hogy az új fegyveres erő mekkora és milyen legyen. Voltak, akik az általános hadkötelezettség fenntartását vélték szükségesnek, de mások a hivatásos hadseregére való áttérés mellett érveltek, sőt szélsőséges nézetként megjelent az is, hogy egyáltalán nincs szükségünk hadseregére. Kétségtelen tény, hogy a hivatásos, profi katonákból álló hadsereg fenntartásának vannak előnyei, így például a nagy értékű bonyolult technika megővése, a bennük rejlő lehetőségek maximális kihasználása, a csapatok kiképzettségi szintjének, alkalmazhatóságának állandó magas szinten tartása stb. jobban megoldható, mint az általános hadkötelezettség alapján felépülő haderőben. De vannak hátrányai is, mint például az igen magas átállási és fenntartási költségek, melyeket a magyar nemzetgazdaság nem lenne képes finanszírozni, nem biztosítja háború esetére a szükséges számú tartalékos kiképzését, a haza védelmét egy szűk réteg professzionális szakmai feladatává degradálja a hazafiúi kötelesség helyett. A fegyveres erők teljes megszüntetését eleve kizárta, hogy sem az ENSZ, sem az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet nem rendelkezett olyan lehetőségekkel és mechanizmusokkal, amelyek egyértelműen garantálnák hazánk nemzeti függetlenségét és területi sérthetlenségét.

A fentieket mérlegelve az Országgyűlés 1990 májusában úgy határozott, hogy „olyan hadseregére van szükség, amely politikai tekintetben képes demonstrálni az ország elhatározottságát és képességét függetlenségének és területi épségének védelmére, katonai szempontból pedig alkalmas a korszerű hadviselés követelményei között eredményes védelmi hadműveletekre, bár mely irányból jönne hagyományos eszközök bevető támadás.” Emellett megkezdték a biztonsági és honvédelmi alapelvek kidolgozását, amit 1993-ban fogadtak el — mint már szoltunk róla.

A kormány először 1991 őszén javasolta az 1976. évi — többször módosított — honvédelmi törvény legszükségesebb módosítását. Többek között a férfiak hadkötelezettsége 55 életévről 50 életévre csökkent, a sorkatonai szolgálat pedig 15 hónapra stb. Ezzel párhuzamosan megindult egy teljesen új honvédelmi törvény kidolgozása. A parlamenti pártok részvételével elkészített koncepciót az Országgyűlés Honvédelmi Bizottsága 1992 májusában vitatta meg. A szükséges simítások után a kormány 1993 februárjában nyújtotta be a parlamenthez. 1993 áprilisától szeptemberéig szakértői és politikai egyeztetések után, a törvényjavaslat 1993. szeptember 21-én került a parlament napirendjére, mely december 7-éig tárgyalta. A különböző pártok több mint 400

módosító indítványt terjesztettek elő, melyből sokat be is építettek. Az Országgyűlés végül is 1993. december 7-én egy „nem” és egy „tartózkodással” fogadta el az 1993. évi CX. számú honvédelmi törvényt. A végrehajtást szabályzó 178/1993. (XII. 27.) kormányrendelettel együtt 1994. január 1-jén lépett hatályba.

Az új törvény a következő képen fogalmaz: „A honvédelem célja: idegen hatalom fegyveres támadása ellen a Magyar Köztársaság függetlensége, területi sérthetlensége, a lakosság és az anyagi javak katonai erővel való megvédelem, illetőleg az államszervezet, ezen belül a fegyveres erők, a rendvédelmi szervek, továbbá a nemzetgazdaság, a társadalmi szervezetek és az érintett állampolgárok erre való összehangolt felkészítése.” Ebből két dolog egyértelműen következik, egyrészt a „honvédelem nemzeti ügy”, másrészt az védelmi jellegű. A demokratikus berendezkedés maga után vonta, hogy a honvédelem irányítása alkotmányosan szabályozott legyen — ezért több ponton az alkotmányt is módosították. Ez azt jelenti, hogy a honvédelem feladatainak ellátására a fegyveres erő hivatott, ez pedig békében és háborúban egyaránt folyamatos polgári irányítás alatt kell, hogy álljon. A törvényben szabályozták a fegyveres erők irányítására jogosultak körét. Ezek szerint a fegyveres erők legfelsőbb szintű irányítói az Országgyűlés, a köztársasági elnök, a Honvédelmi Tanács, a kormány és az illetékes miniszter. Az Országgyűlés jogköre hadiállapot vagy háborús veszély esetén az ország általános mozgósítása és ezzel együtt a fegyveres erők magasabb harckészültségbe helyezése. A köztársasági elnök jogköre az ország fegyveres védelmi tervének jóváhagyása, kinevezések, felmentések. A kormány jogköre a honvédelmi törvényben meghatározottak szerint a fegyveres erők irányítása. Váratlan fegyveres agresszió, folyamatos légi határsértések esetén az alkotmányos rend a közrend, az állampolgárok élet- és vagyonbiztonsága védelme érdekében a kormány a köztársasági elnök által jóváhagyott országvédelmi terv szerint a szükség állapot vagy a rendkívüli állapot kihirdetéséig az agresszióval arányos mértékben köteles intézkedni. A honvédelmi miniszter, a kormány honvédelmi feladataiért felelős szakminisztere, jogkörét és feladatait a törvény részletesen szabályozza. A Határőrség a törvény szerint megmaradt a belügyminiszter irányítása alatt.

A törvény — a korábban említett — rendkívüli állapot és szükségállapot kihirdetésével az Országgyűlést, akadályoztatása esetén a köztársasági elnököt hatalmazta fel. A Honvédelmi Tanács a rendkívüli állapot elrendelésekor alakul meg mint a Magyar Köztársaság honvédelmének és fegyveres erőinek legfelsőbb irányítója. Rendkívüli állapotban a helyi védelmi feladatok ellátását a köztársasági megbízott, a helyi védelmi bizottság és a polgármester gyakorolja. Tehát háborús viszonyok között is megmarad a fegyveres erők polgári irányítása. A szükségállapot tényállása az alkotmány szerint nem képezi a

honvédelmi tevékenység részét, de a törvény a fegyveres erők feladatává teszi az elemi csapás, ipari szerencsétlenség, jelentős méretű katasztrófa, illetve közveszély esetén a honvédség és a Határőrség segítségnyújtását az esemény elhárítását végző szervezeteknek.

Az átalakuló külső környezet — VSZ megszűnése — és a belpolitikai rendszerváltás, a demokratikus kormányzásra való áttérés szükségszerűen követelte, hogy a honvédelmi törvényben számos kérdést újszerűen szabályozzanak. Mindenekelőtt újként hatott, hogy a törvényben határozták meg a fegyveres erők feladatait, mozgósításának, magasabb harckészültségbe helyezésének rendjét, vezetésének mikéntjét, a fegyverek és kényszerítő eszközök alkalmazásának szabályait. Az alkotmányban gondoskodtak arról, hogy a fegyveres erők pártpolitikától mentesek legyenek, ezért a hivatásos állomány számára megtiltották a párttagságot és szolgálati helyen mindenki számára a pártpolitikai tevékenységet. A törvényben rögzítették a rendfokozatokat, az elismerések és fenyítések alapvető szabályait, a szolgálatot teljesítőket és hozzátartozóikat megillető szociális juttatásokat. A tartalékosok behívhatóságát is a törvény rögzítette. Fontos újdonság, hogy a magánszemélyek, gazdasági társaságok, egyesületek milyen anyagi szolgáltatási kötelezettséggel bírnak a honvédelem érdekében.

A honvédelem jogi feltételeinek szabályozása keretében kiemelt helyet foglalt el a katonák jogait és kötelezettségeit meghatározó törvény megalkotása. A Honvédelmi Minisztérium hosszú előkészítés és sokoldalú egyeztetések után elkészítette a katonák jogállásáról szóló törvény tervezetét. A törvényi szabályozás kiemelt célnak tekintette, hogy ilyen formán is kifejezést kapjon a társadalom közmegebecsülése a katonai szolgálat teljesítéséért. Sajnos a tervezetet csak 1994 januárjában tárgyalta a kormány, és így e ciklusban már nem került az Országgyűlés napirendjére.

Az új törvényi szabályozásnak sarkalatos pontja, hogy a katona egyenruhás állampolgár. Ez abból a szempontból fontos, hogy a rendszerváltás előtt a sajátos katonai rendelkezések a hivatásos állományt voltak hivatva a pályán maradásra kényszeríteni, miután anyagi és társadalmi megbecsülésük alacsony színvonala a kiáramlás irányába hatott. A sorkatonákat pedig a feltétlen engedelmességre ösztönözték, és minden más érdeket háttérbe szorítottak. Azaz a katonákat indokolatlanul alávetett és megalázott helyzetben tartották. A katonai szolgálat sajátosságaiából következik a függelmi viszonyból eredő engedelmesség és fokozott fegyelem, adott esetben a laktanyában való tartózkodás kötelessége és más rendszabályok. Ennek ellenére nem hagyhatók figyelmen kívül az alkotmányos emberi és szabadság jogok, ezeknek — a szolgálati érdekek sérelme nélkül — a honvédelmi és szolgálati jogban is érvényesülniük kell. Így a katona a törvény szerint többletkötelezettségekkel csak a feltétlenül

szükséges mértékben terhelhető, az alkotmányos emberi jogai csak oly mértékben korlátozhatók, amelyet hazánk függetlensége, területi sérthetlensége védelme feltétlenül igényel. Mindezt figyelembe véve a törvény először fogalmazta meg, hogy a katona igénybe vehető a szervezet működéséhez szükséges feladatok ellátására (takarítás, konyhamunka stb.). A termelő munkában (mezőgazdaság, ipar, építés stb.) a katona önként jelentkezés alapján és térítés ellenében vehet részt, békében külföldi szolgálatot szintén csak saját elhatározásból teljesíthet. Természetesen vannak olyan emberi jogok is, amelyek csak részben vagy egyáltalán nem gyakorolhatók a katonák számára. Pl.: a tartózkodási hely szabad megválasztása, a lelkiismereti és vallásszabadság szolgálati feladat közben, politikai tevékenység, gyülekezési jog csak az állomány illetékes parancsnok engedélyével, egyesülési jog csak korlátozottan, a sztrájk jog nem, a hivatásos katona nem választható stb. Ezek a korlátozások azonban nem lépik túl a katonai szempontból indokolt mértéket.

Az átalakulás folyamatához hozzátartozott a Magyar Honvédség nemzeti arculatának visszaállítása és a hazafias, katonai, nemzeti hagyományok őrzése intézményi rendszerének kialakítása, majd működtetése. Ez igen széles skálán mozgó feladatrendszer jelent. Részletes ismertetésétől eltekintünk, csak az érzékeltetés szintjén felvillantunk néhány ide tartozó eseményt, funkciót stb. Mindenekelőtt az oktatás és képzés rendszerében nagyobb figyelmet kapott a magyar történelem és hadművészet, illetve hadtudomány ismertetése, művelése és bemutatása, bár az eredmények nem lebecsülendők, a szükséges mértéket messze nem érték el, különösen a hivatásos állomány vonatkozásában. A tiszthelyettes-képzésben például nem kapott helyet a hadtörténelem oktatás. Intézményesült a honvéd hagyományörzés, a hősök tisztelete, emlékművek, hősi temetők ápolása, megemlékezések szervezése stb. Az öltözetben, csapatjelzésekben, kitüntetésekben, csapatzászló adományozásában igyekeztünk a XIX. és a XX. század első felében alkalmazott hagyományosan magyar színeket, formákat stb. visszaállítani. A csapatok karjelzése, névválasztása stb. szintén zömében a magyar nemzeti hagyományokban gyökerezik. A Honvédelmi Minisztérium sokat áldozott az első és második világháborús temetők, emlékművek rendbe hozására, újak állítására. Hosszan sorolhatnánk még az ide vonatkozó kérdéseket (alaki fogásoktól a katonadal kultúra fejlesztéséig), de utolsóként csak egyet említünk még. Miniszteri rendelettel — 1990 júniusától — a Magyar Honvédségben a megszólítás újra „úr”, illetve úrasszony, úrhölgy” lett.

3. Katonai diplomácia

A rendszerváltozás előtt a magyar katonai diplomácia nagyon egyoldalú volt, szinte csak a VSZ tagországai felé irányult. A szabad választásokat követően ezen a téren is gyökeres átalakításra volt szükség. Az 1990—94-ig terjedő időszakban az említett terület fő törekvései a következők voltak:

Első lépésként a VSZ-ből való kilépésünk szándékát nyilvánítottuk ki. Az 1990 augusztusi berlini miniszteri találkozón Für Lajos először fogalmazta meg kilépési szándékunkat, illetve a VSZ megszüntetésének szükségességét. A VSZ politikai tanácskozó testülete 1990 végén Budapesten adott intézményesített formát az önmegszüntetés szándékának. Így a magyar vezetés és a többi tagország is szabad kezet kapott a kölcsönös érdekeltség, egyenjogúság, egymás belügyeibe való be nem avatkozás stb. elvein alapuló katonai kapcsolatrendszer kialakítására.

A VSZ megszűnésével párhuzamosan megindult a kétoldalú kapcsolatok kiépítése, melynek során az volt az irányadó, hogy egyértelműen támogassák a parlament által jóváhagyott külpolitikai alapelveknek és célokknak a megvalósítását. Tartalmasabb kapcsolat kiépítésére előbb a szomszédos országokkal került sor, ezek közül is kiemelkedően fontos az 1990 novemberében aláírt magyar—román katonai együttműködési keret megállapodás. Ebbe a sorba illik a Cseh és Szlovák Szövetségi Köztársasággal (1991 januárjában), Lengyelországgal Bulgáriával, Ausztriával, majd 1991 decemberében a Szovjetunióval megkötött megállapodás, melyet a Független Államok Közössége is érvényesnek ismert el. Ilyen dokumentumok elfogadására került sor az önállóvá váló Ukrajnával (1992. március) és a Szlovák Köztársasággal is (1993. október). A megállapodások lehetővé tették közös rendezvények tartását, cserelátogatásokat stb. Összességében a szomszéd országokkal évente átlagosan 10-20 közös rendezvény lebonyolítására került sor.

Az izmosodó katonadiplomácia megkülönböztetett figyelmet fordított hazánk biztonsága, stabilitása érdekében a NATO országokkal kialakítandó együttműködés kimunkálására. Ezek formája kezdetben szintén kétoldalú nyilatkozatok, majd együttműködési megállapodások voltak, elsősorban az Amerikai Egyesült Államokkal, Franciaországgal, Nagy-Britanniával és a Német Szövetségi Köztársasággal. 1990-től 1993 végéig sor került szinte minden NATO országgal a kapcsolatfelvételre és különböző dokumentumok lefektetésére. Ennek eredményeként egyes bizottságok kezdték meg működésüket és programokat dolgoztak ki, melyek országonként évente 8-10 közös rendezvény megtartására teremtettek lehetőséget.

Európa más országaival is felélénkültek a katonai kapcsolatok, így Finnország, Svájc, Svédország irányában, melyek során elsődleges szempont volt, hogy a kato-

nai együttműködés erősítésével is bekapcsolódjunk az európai integrációs folyamatokba. Az Európán kívüli országokkal való katonai együttműködés célja a hosszú távú érdekek érvényesítése volt. E körbe tartoztak Kína, India, Japán, Izrael stb. Itt azonban a kapcsolatok intenzitása nem érte el az előbb említettek mértékét.

A magyar katonadiplomácia elévülhetetlen érdemeket szerzett az Európai Hagyományos Fegyveres Erőkről szóló szerződés (CFE) végrehajtásával, ellenőrzésével, a „Nyitott Égbolt” szerződés előkészítésével vagy a „Nyitott Lak-tanyák” program megvalósításával kapcsolatban.

A katonadiplomáciánknak teljesen új működési területet jelentett a különböző nemzetközi szervezetek munkájába való bekapcsolódás. Fontosságát tekintve ezek közül kiemelkedett a NATO szervezetekkel való kapcsolatépítés. A vezetők kölcsönös látogatását követően, 1993 márciusától állandó magyar katonai összekötő működött Brüsszelben, aki a Magyar Köztársaság Nagykövetsége Atlanti Összekötő Hivatalában képviselte a Honvédelmi Minisztérium érdekeit a NATO központban.

Összességében a magyar katonadiplomácia a széles körű kapcsolatrendszer kimunkálásával, továbbfejlesztésével eredményesen szolgálta a honvédelem, de végső soron a Magyar Köztársaság külpolitikai céljainak megvalósítását. A kétoldalú kapcsolatokban összesen 22 együttműködési megállapodást dolgoztak ki. A főtörekvés arra irányult, hogy hazánk biztonságát, a térség stabilitását erősítsük, és partnereinket meggyőzzük, hogy a kölcsönösen előnyös kapcsolatok fenntartása garanciát jelent minden ország biztonságára, a bizalom további erősítésére.

4. A Magyar Honvédség szervezete

Mint a bevezetőben leírtuk, a magyar haderő a rendszerváltáskor — a korábban kezdett „reformok” ellenére — egy túlméretezett, a rákényszerített követelményektől feszített, egyre romló anyagi körülményekkel küszködő szervezet volt, csak erős megszorításokkal felelt meg a koalíciós elvárásokból fakadó feltételeknek. De nagyságrendje, szervezeti összetétele, technikai ellátottsága, diszlokációja nem felelt meg a függetlenné váló ország, a haza védelméből rá háruló feladatoknak. Ezért szükségessé vált mélyre ható átalakítása, ami azonban csak hosszabb távú folyamatban volt megvalósítható.

A lényeges átalakítás az új kormány megújodási programjának megfelelően indult meg, melynek alapkövetelménye az volt, hogy a VSZ által követelt, túlméretezett, párhadsereg átalakuljon a parlament által felügyelt és ellenőrzött, a hazai igényeknek megfelelő, nemzeti jellegű fegyveres erővé. A szűkös anyagi lehetőségek miatt ez mindenekelőtt szervezeti és haditechnikai csökkentést követelt. Ez ugyanakkor jelentős változásokat eredményezett, a béke-létszám megközelítőleg 35%-al, a szervezetek száma 20%-al, a technikai esz-

közök mennyisége 20-40%-al csökkent. Ennek során megszüntettek hét összefegyvernemi és egy tüzérandárt, teljesen felszámolták a föld-föld típusú szárazföldi rakétákat. A Magyar Honvédség létszámviszonyai a kormányzati ciklus alatt a következő képen alakultak:

állomány-kategóriák évek	Tisztek	Tiszt-helyettesek	Sor állomány	Közalkalmazottak	Összesen
1989	17 800	12 700	91 900	33 300	155 700
1990	17 300	12 400	81 000	32 500	143 200
1991	16 800	11 900	65 800	27 600	121 000
1992	14 400	8500	51 100	26 000	104 000
1993	13 700	8 300	52 340	25 660	100 000
Csökkentés %	24	33	43	23	35

A csökkentések során elsősorban az inkább támadó eszközök leépítése következett be. Így kivontak a haderőből 510 db harckocsit, 65 db páncélozott szállító harcjárművet és 207 db 100 mm feletti tüzérségi löveget. A rendszerben maradt eszközök száma megfelelt a CFE szerződésben rögzítetteknek.

A kiképzés irányultságát is megváltoztatták, előtérbe került — a támadás helyett — az aktív védelemre való felkészítés. A 12 hónapos sorkatonai szolgálat bevezetése is változást igényelt. A szárazföldi csapatoknál 2x6 hónapos, a légvédelmi és repülő csapatoknál — a bonyolult technika miatt — 4x3 hónapos időszakra oszló kiképzési rendszer lépett életbe. Ezen belül hosszabb felkészítést igénylő eszközök kezelőit (harckocsivezető, lokátorkezelő stb.) kijelölt kiképző alakulatoknál hajtották végre. Sőt megindult a továbbszolgáló állomány tanfolyamszerű felkészítése is. Ez mintegy első lépésként tekinthető a hivatásos hadsereg felé vezető úton. Az új követelmények nem igényelték a nagy volumenű (ezred, hadosztály) demonstratív gyakorlatokat. Tehát ezek elmaradtak, helyettük alegység szintű (zászlóalj, osztály, század, üteg) gyakorlatokat tartottak. Az új alapelvek új kiképzési programokat, szabályzatokat, utasításokat követeltek. Megtörtént ezek előkészítése és egyesek bevezetése is.

A biztonsági környezet változása nem igényelte a feszített harckészültségi és mozgósítási rendszer fenntartását. Az új készenléti és mozgósítási utasítások megfelelő időt biztosítottak a csapatoknak a hadrafoghatóság követelményének eléréséhez.

Fokozatosan megkezdődött a fegyveres erő diszlokációs körzetének átrendezése is. A korábbi nyugati orientáció ugyanis nem felelt meg az új helyzetnek. Ezért elsősorban az ország nyugati részén elhelyezett harckocsi- és gépesített lövész zászlóaljakat, csapásmérő rakétaalakulatokat szüntették meg, de néhány katonai szervezet áttelepült az Alföldre. Az arányosabb területi elhe-

lyezkedés módot nyújtott arra is, hogy a bevonuló sorkatonák lakhelyüktől lehetőleg 100 km-nél ne távolabb szolgáljanak.

Az átalakítás egyik kulcskérdése volt a fegyveres erő depolitizálása, azaz a pártpolitikai szervek felszámolása, ez törvényi alapon rendeződött. Ezzel párhuzamosan erőfeszítéseket tettek a haderő nemzeti jellegének erősítésére. Új lendületet kapott az igazi hagyományápolás, a haderő formai megjelenésében, — ruházat, jelképrendszer szimbólumai, katonai ünnepek ceremóniai stb. — mind a nemzeti jelleg helyre állítását szolgálták. Ebben az irányban hatott az is, hogy a katonai szervezetek, csapatok a magyar történelem hőseinek, mártírjainak nevét vették fel. Ugyanakkor kiemelt figyelmet fordítottak a személyi állomány hazafias nevelésére.

Összességében az 1990-1994-ig tartó kormányzati ciklus idején a Magyar Honvédség gyakorlatilag nemzeti jellegű és védelmi típusú haderővé vált, de természetesen az új helyzetnek még mindenben nem felelt meg. Nehezítette az átalakítást a rendelkezésre álló szűkös anyagi helyzet és a déli határok mentén kibontakozó feszültség, amely a haderő részéről válaszlépéseket követelt.

Az átalakítás során a leépítések mellett a szervezetben néhány új alakulat is megjelent — légimozgékonyaságú zászlóalj, elektronikaiharcezred, két honvédelmi dandár — ennek ellenére a fegyverzet és a harci technikai eszközök minősége nem javult, csak nagy nehézségek árán sikerült a szükséges eszközök hadrafoghatóságát fenntartani. További problémát jelentett az is, hogy a szovjet típusú berendezések (lokátor, repülőgépirányító rendszer stb.) nem illeszkedtek az európai szabványokhoz. Mindez előre vetítette, hogy a fennálló technikai színvonal hosszú ideig már nem tartható, a további átalakítással párhuzamosan meg kell kezdeni a fegyverzet korszerű eszközökre cserélését.

A Magyar Honvédség 1993. december 31-én az alábbi harctechnikai eszközökkel rendelkezett, a második oszlopban a CFE szerződésben engedélyezett mennyiség olvasható.

Megnevezés	Fegyvertípus	Meglévő (db)	CFE szerződés engedélyezett (db)
Harckocsi	T—54; T—55; T—72	1191	835
Páncélozott szállító harcjármű	PSZH—1; BMP—1; BTR—80	1645	1700
Tüzérségi eszköz	100 mm feletti löveg; önjáró és vontatott; sorozatvetők; aknavető	991	840
Harci repülőgép	MIG—29; MIG—23; MIG—21; SZU—22	171	180
Harci helikopter	MI—24	39	108

A Magyar Honvédségben a szükséges átalakítások, csökkentések — miután ezek embereket, családokat hoztak nemkívánatos helyzetbe — lazult a személyi állomány erkölcsi, fegyelmi helyzete, a hivatásos állomány belátható pályaképe instabillá vált. A gazdasági, pénzügyi, szociális nehézségek, a honvédség szervezeti rendszerének, diszlokációjának átalakítása negatívan érintették különösen a hivatásos állományt. Az általános érvényű társadalmi normáktól való eltérések, bizonytalanságot, feszültséget okoztak. Ezáltal egyre nagyobb lelki teher nehezedett különösen a parancsnokokra. Ez az objektív helyzet volt az, amely kikényszerítette, hogy egy olyan épüljön ki, amely segít a katonák, tiszthelyettesek, tisztek ügyes-bajos dolgainak megoldásában. Ez a szervezet a humán szolgálat lett, mely működését 1994-től kezdte. Fő feladata abban összegezhető, hogy kezelhetővé, megelőzhetővé tegye a haza fegyveres szolgálatára irányuló tevékenység eredményességét negatívan befolyásoló jelenségeket, javítsa a szolgálatteljesítők közérzetét, e feladat ellátásához való pozitív viszonyukat.

A négyéves ciklus alatt bekövetkezett szervezeti és egyéb változások részletezésétől eltekintünk, csupán a végeredményt mutatjuk be táblázatos formában:

A következő ábra szövegmagyarázata:

A Honvédelmi Minisztérium rendszeresített létszáma: 320 fő

A minisztérium közvetlen irányítás alá tartozó háttérintézmények:

HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum (HM HIM)

HM Haderőcsökkentési Információs és Ellenőrző Központ (HM HIEK)

HM Stratégiai és Védelmi Kutató Intézet (HM SVKI)

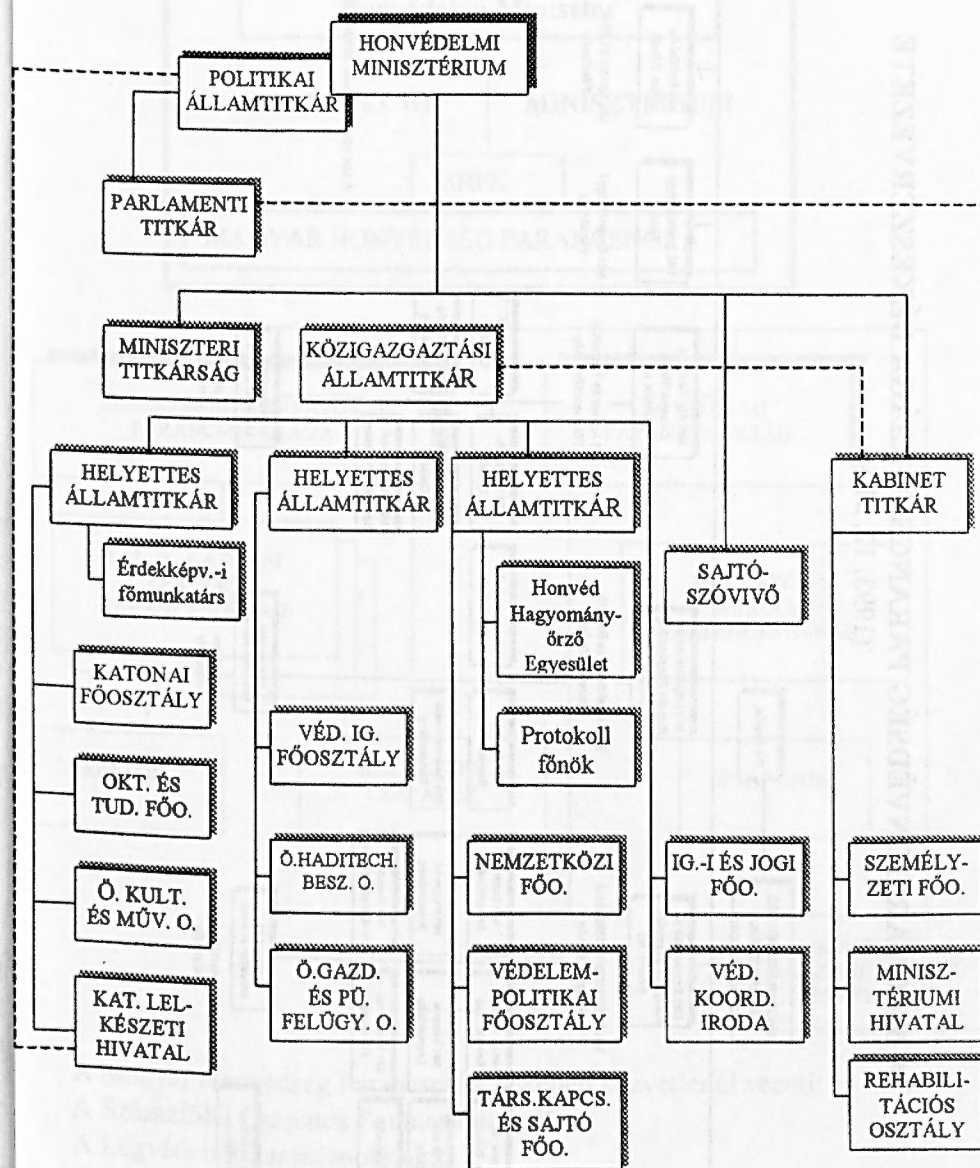
HM Régió Védelmi Kutató Intézet (HM RVKI)

HM Zrínyi Kiadó (HM ZK)

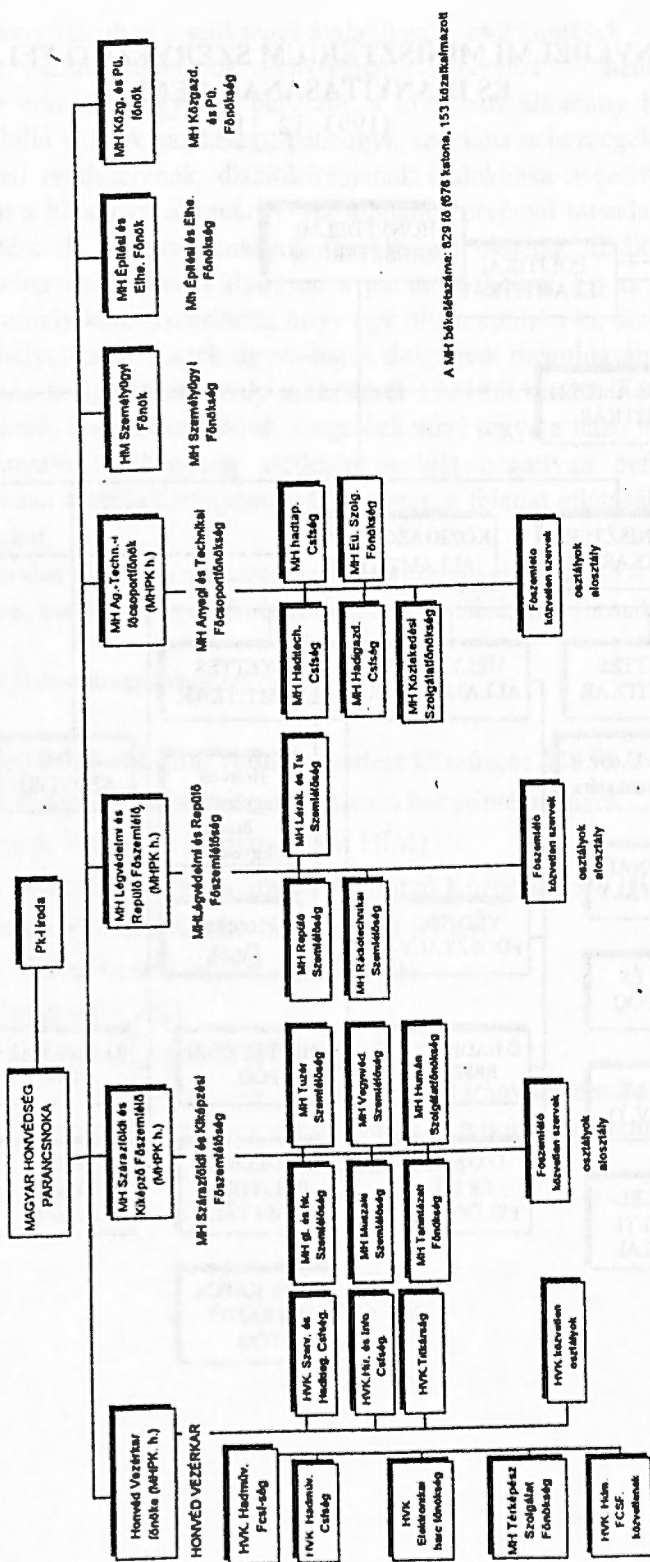
HM Katonai Lelkészi Csoportok (HM KLCS)

Megjegyzés: ————— a funkcionális irányítás rendje
 - - - - - a miniszter és a politikai államtitkár elvi irányítása.

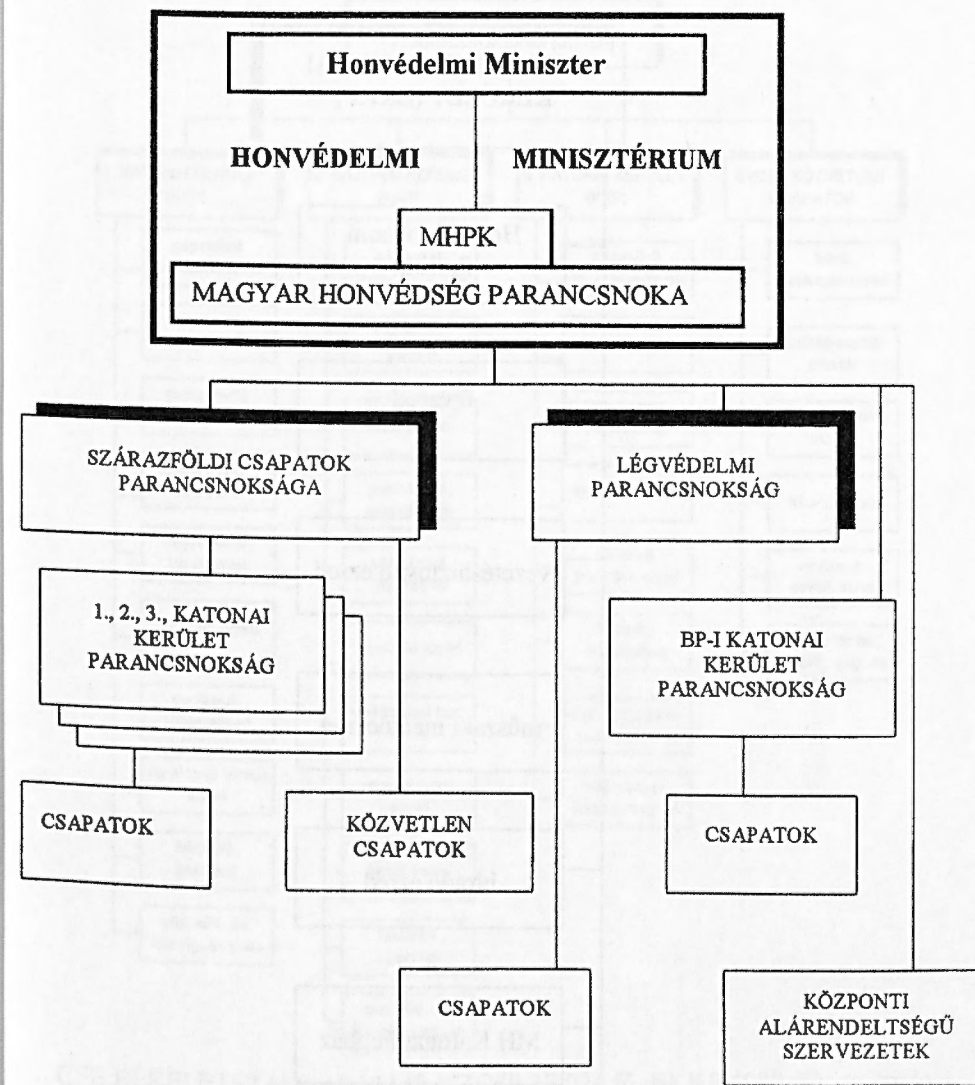
A HONVÉDELMI MINISZTERIUM SZERVEZETI FELÉPÍTÉSE ÉS IRÁNYÍTÁSÁNAK RENDJE (1993. 12. 31.)

A MAGYAR HONVÉDSÉG PARANCNSOKSÁGA BÉKESZERVEZETE
(1993. 12. 31.)

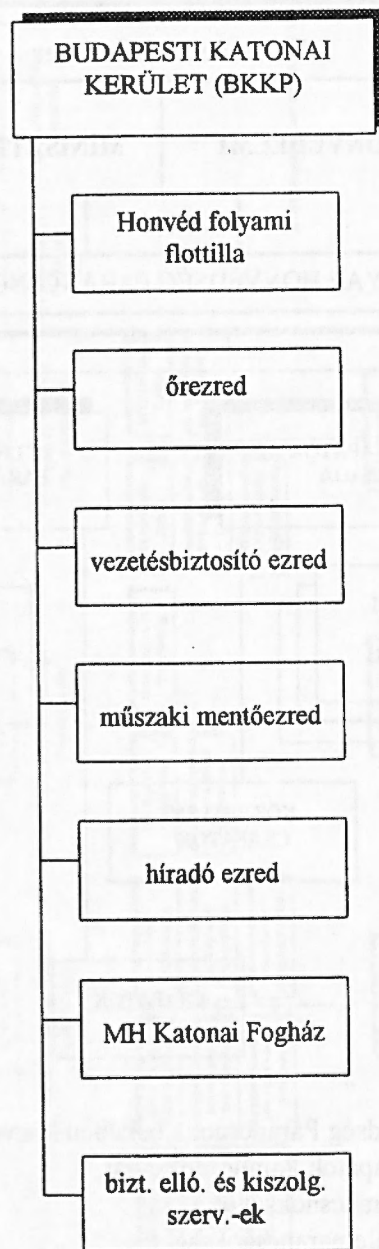

A MAGYAR HONVÉDSÉG BÉKEVEZETÉSÉNEK MODELLJE
(1994. 01. 20.-tól)

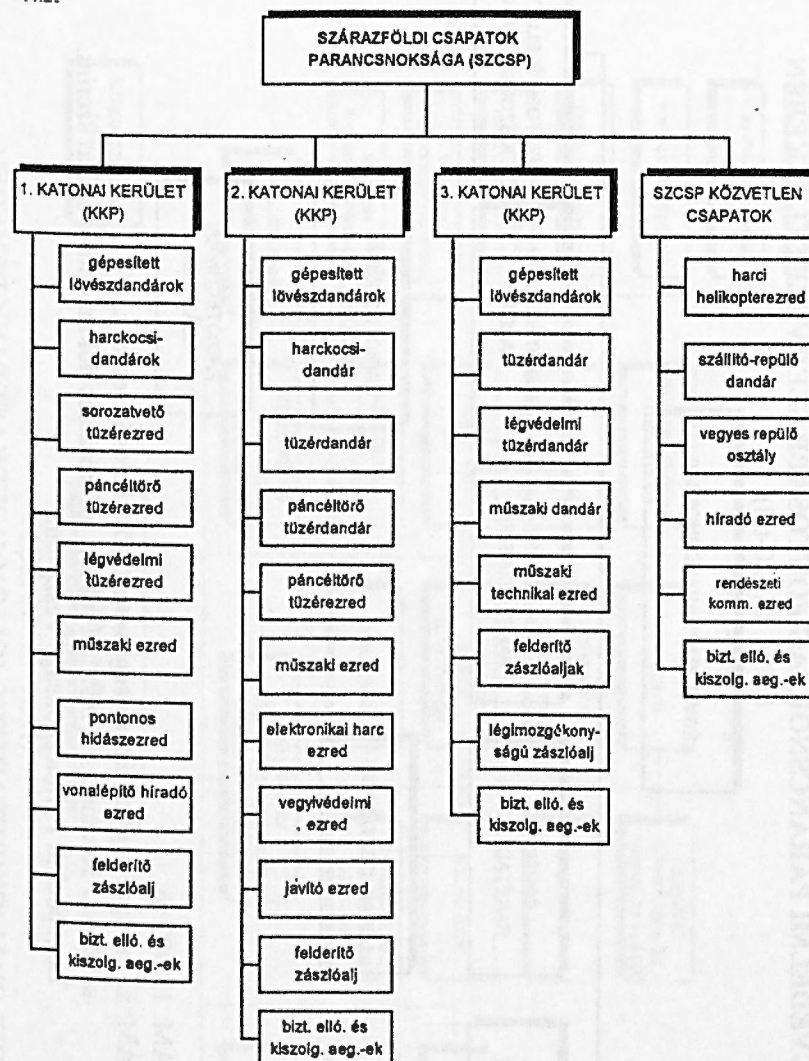

A Magyar Honvédség Parancsnoka békében közvetlenül vezeti:
 A Szárazföldi Csapatok Parancsnokságát;
 A Légvédelmi Parancsnokságot;
 A Budapesti Kerületparancsnokságot;
 A központi alárendeltségű katonai szervezeteket.

BUDAPESTI KATONAI KERÜLETPARANCNSOKSÁG
(1994. 01. 20-tól)

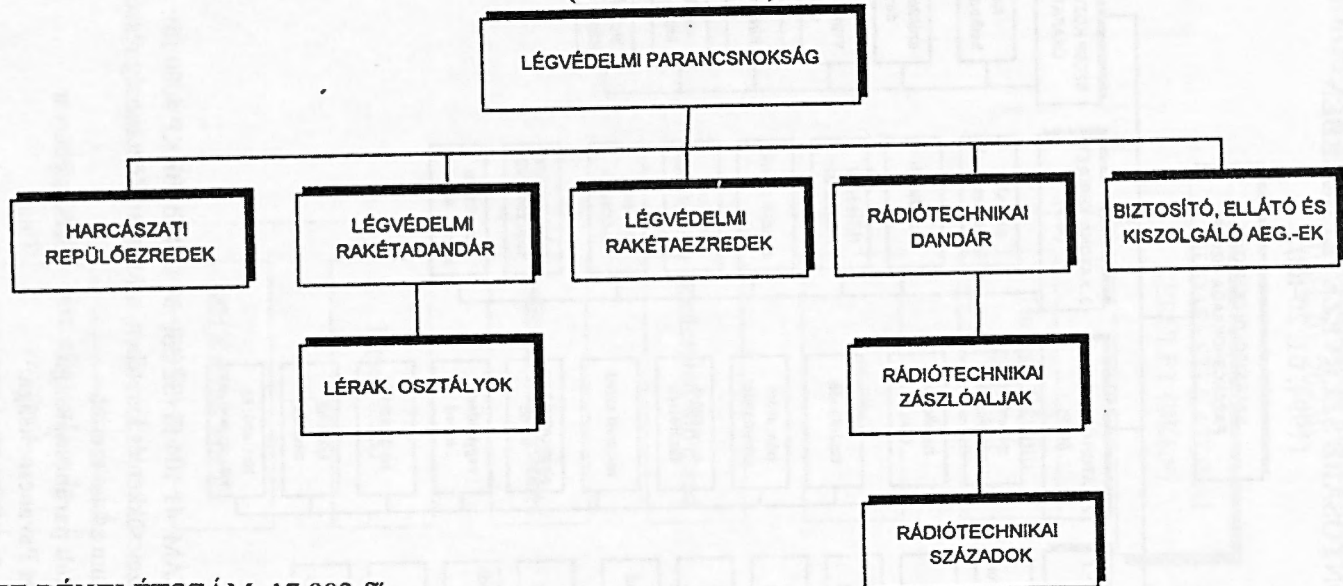
A SZÁRAZFÖLDI CSAPATOK PARANCNSOKSÁGA
FONTOSABB SZERVEZETEI BÉKÉBEN
(1994. 01. 20-tól)

CFE BÉKELEÉTSZÁM: 41 104 fő (SZCSP 37 024 fő, BKPP 4080 fő): az európai hagyományos fegyverzetcsökkentés keretében, a Magyar Köztársaság részéről leadott információs dokumentum adatai szerint.

Szárazföldi csapatok parancsnoksága: Székesfehérvár
 1- Katonai Kerület Parancsnoksága: Tata
 2. Katonai Kerület Parancsnoksága: Kaposvár
 3. Katonai Kerület Parancsnoksága: Cegléd

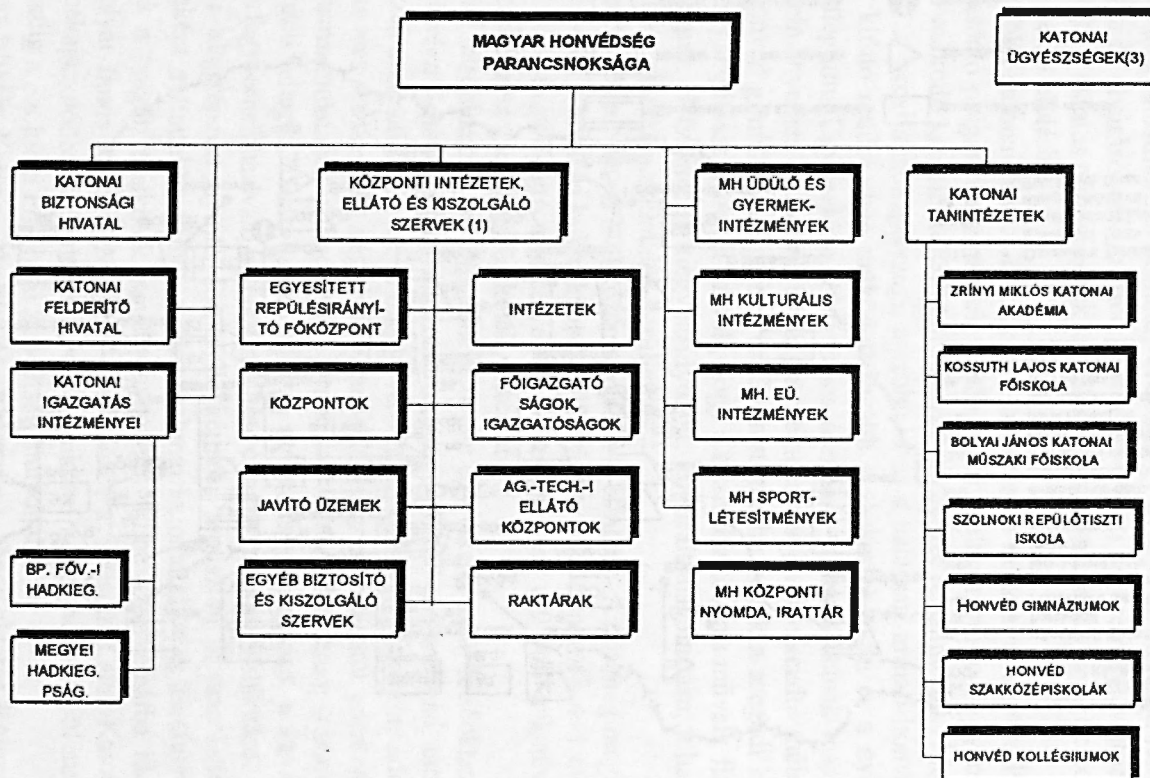
A LÉGVÉDELMI PARANCSNOKSÁG FONTOSABB SZERVEZETEI BÉKÉBEN
(1994. 01. 20-tól)

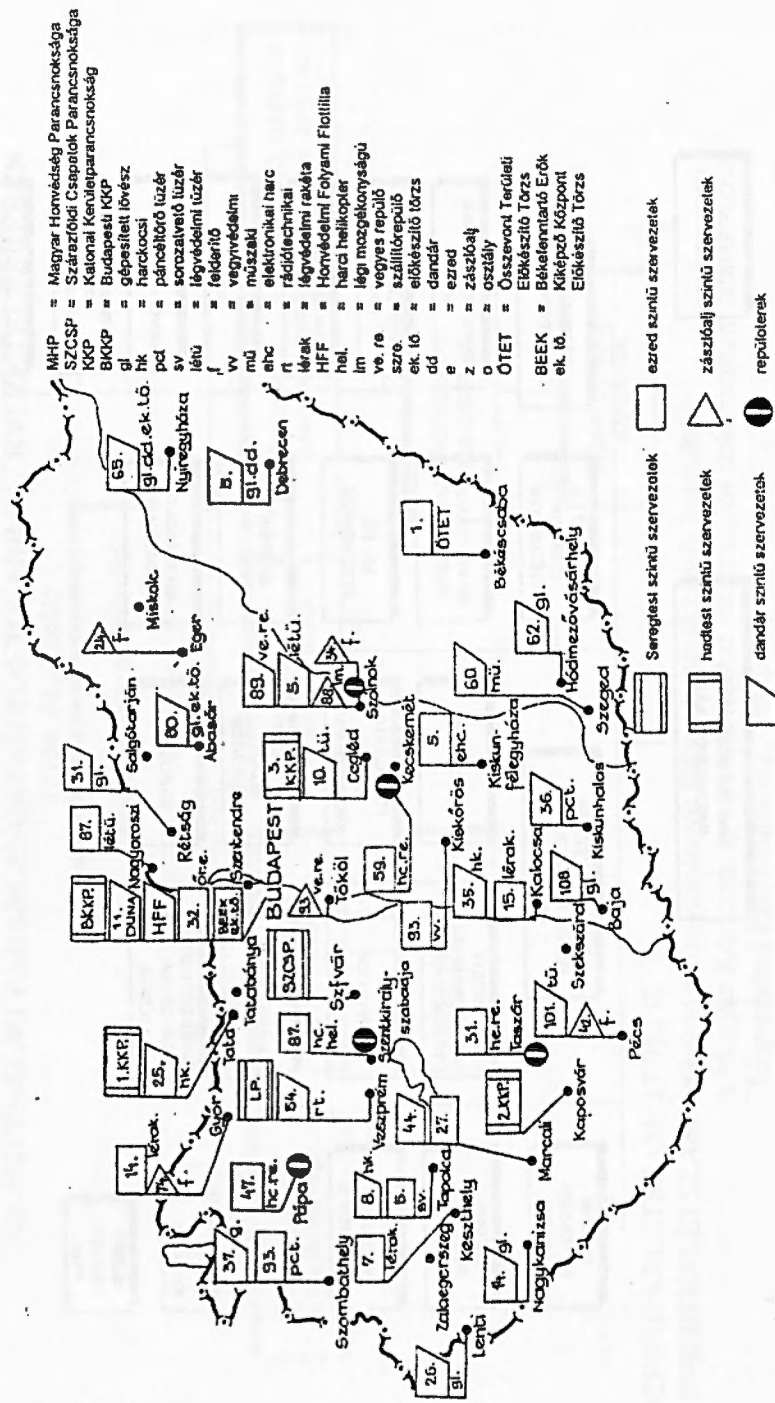
CFE BÉKELÉTSZÁM: 17 992 fő

CFE BÉKELÉTSZÁM: az európai hagyományos fegyverzetcsökkentés keretében,
a Magyar Köztársaság részéről leadott információs dokumentum adatai szerint.
Légvédelmi Parancsnokság: Veszprém

A KÖZPONTI RENDELTETÉSŰ KATONAI SZERVEZETEK BÉKÉBEN
(1994. 01. 20-TÓL)

A MAGYAR HONVÉDSÉG FONTOSABB SZERVEZETEI BÉKÉBEN ÉS AZOK DISZLOKÁCIÓJA

5. Oktatás és tudományos tevékenység

A haderő megújításában fontos helyet foglalt el a katonai oktatási rendszer átalakítása. Miután ez csak egy átgondolt koncepció alapján hosszabb folyamatként volt megvalósítható, a kormány ciklus négy évében az átmeneti jelleg dominált. Az új elvárásoknak megfelelően a szervezeti és személyi változásokkal együtt az oktatás minőségének javítása, a tematikák és tananyagok korszerűsítése került előtérbe.

A középfokú katonai nevelő és oktatási szervezetek képzési rendszere közelített a hasonló polgári intézmények minőségi követelményeihez. A gyenge hatásfokkal működő katonai kollégiumi hálózat egy részét felszámolták. Megszűnt a tatai, a pécsi a zalaegerszegi, a szolnoki és a balassagyarmati honvéd kollégium, kifutó rendszerben működött tovább a székesfehérvári és a nyíregyházi kollégium. Ugyanakkor a hivatásos állomány utánpótlásának magasabb követelményeihez igazodva 1992. szeptember elsejével elkezdte működését két honvéd gimnázium Egerben és Győrött, tervbe vették a szegedi középiskola megalapítását is. A cél az volt, hogy a tisztii főiskolákra művelt, fizikailag állóképes, életvitelében kiegyensúlyozott, kulturált magatartású, a haza szolgálata iránt elkötelezett fiatalok kerüljenek.

A korszerűsítés a honvéd szakközépiskolákat is érintette. Az öt még meglévő intézményben a korábbi kifutó képzés folytatása mellett elindult a 4+1 éves technikai képesítést nyújtó tiszthelyettesi felkészítés is. 1991-től a kétéves tiszthelyettesképzést a katonai főiskolák vették át.

A katonai felsőoktatás korszerűsítését igényelte egy részről az új felsőoktatási törvény, másrészt pedig a megváltozott biztonságpolitikai, geostratégiai, társadalmi, katonai-szakmai feltételek és más követelmények. Első lépésként az addig folyó hároméves tisztképzést négyévesre emelték. Kiemelt feladatot jelentett a hallgatók nemzettudatának szilárdítása, a nemzeti értékek tudatosítása, a honvédelem nemzeti jellegét, a hazafiságot tükröző szellemiség formálása, a katonai pályához, a fegyvernemhez való kötődés erősítése és a hivatástudat kialakítása.

A tisztii alapképzést nyújtó főiskolák képzési rendszerü korszerűsítése eredményeként nyitottabbá váltak, a nem szakmai katonai tárgyak kivételével közelítettek a polgári főiskolák ismeretanyagához. Ebbe a folyamatba illett, hogy a Bolyai János Katonai Műszaki Főiskola és a Kossuth Lajos Katonai Főiskola bekapcsolódott a Budapesti Politechnikum, a Szolnoki Repülőtisztii Főiskola pedig a Szolnoki Főiskolai Szövetség munkájába.

A Zrínyi Miklós Katonai Akadémiát, a magyar katonai oktatás legmagasabb szintü intézményét a felsőoktatási törvény egyetemi rangú szervezetté tette, de ez igen széleskörü strukturális és minőségi követelmények teljesítését írta elő. Az átalakításra már 1990-ben döntés született. Az új képzési struktúra

és követelmények igazodtak a haderő szervezetében beállt változásokhoz. 1991-től megindult az egyéves törzstiszti képzés, mely a főiskolai diplomára alapozva az egyetemi végzettséget biztosító kiegészítő képzés első éve volt. 1992-től a törzstiszti képzés továbbfejlesztéseként beindult a kétéves akadémiai alapképzés, amely végül egyetemi végzettséget adott és dandárparancsnoki, illetve magasabb törzsekben végzendő feladatok ellátására készített fel. A katonai oktatás legmagasabb szintjeként 1993-tól indult az egyéves vezérkari tanfolyam.

Az 1993 szeptemberétől hatályba lépő új felsőoktatási törvény szükségessé tette az egész katonai felsőoktatás megújítását, illetve új alapokra helyezését. Hosszas előkészítés és viták után, az 1993 novemberében elfogadott koncepció szerint a tisztképzés a magyar katonai felsőoktatás integráns részévé kellett, hogy váljon, nyitottabb lett és igazodott a társadalom elvárásaihoz. Az akadémiát egyetemmé kellett átszervezni, ehhez két tudományágban indították el a képzést, a hadtudomány és a vezetés- és szervezéstudomány területén. Emellett a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem nagyobb önállóságot kapott a tudományos fokozatok eléréséhez szükséges feltételek megteremtéséhez. A főiskolai képzés megmaradt ugyan, de előtérbe került az egyetembe történő integrálásuk.

Jelentősen javult a katonai tanintézetekben a nyelvképzés lehetősége. Egyrészt több országból érkeztek nyelvtanárok, másrészt a magyar nyelvtanárok külföldi továbbképzésen vehettek részt, és anyanyelvi környezetben tanulhattak. Ugyanakkor 1990 második felétől megindult a tisztek tanfolyamszerű továbbképzése a NATO országok által fenntartott és működtetett katonai tanintézetekben. Ezekben a résztvevők nemcsak a NATO követelményeket sajátították el különböző katonai szakmai területeken, hanem idegennyelv-tudásukat is elmélyítették anyanyelvi környezetben.

A rendszerváltást követően a honvédségnél folyó tudományos kutató munkával kapcsolatos szabályzók és intézményrendszer is felülvizsgálatra került. A minisztériumban oktatási és tudományos tanács, a Magyar Honvédség Parancsnokságán és a haderőnemi parancsnokságokon tudományos tanácsok alakultak. A minisztérium irányelveket adott ki a hadtudomány területén felmerülő problémák megoldására, ugyanakkor biztosította a kutatók autonómiáját a probléma felvetésében, a célok megfogalmazásában és a publikálási jogban. A ZMKA mint kutatóműhely nagyobb lehetőséget kapott a kutatás és oktatás egységének megteremtésében, a társadalmi elismertség növelésében.

A kutatott témák nagy többsége a hadtörténelemmel, a biztonság- és védelempolitikával, illetve a Magyar Honvédség átalakításával, leendő feladataival, alkalmazási lehetőségeivel, védelemgazdasági és logisztikai kérdésekkel foglalkozott. A hadtudomány társadalmi elismertségét segítette a Magyar Hadtudományi Társaság megalakulása.

Jól működött a tudományos továbbképzés rendszere, a ciklus négy évében 11 fő a Magyar Tudományos Akadémia doktora lett, 32 fő hadtudományi kandidátusi, 86 fő egyetemi doktori címet szerzett.

A Hadtörténelmi Intézet és Múzeum a hadtörténelmi kutatómunka egyik fontos műhelye. Nemzeti katonai múltunk kiállítások és tárlatok formájában a nagyközönség élé tárásának színtere, ahol a látogatók ezrei ismerkedhettek meg a magyar hadtörténelem jeles emlékeivel.

A NATO-val és tagországaival történő kapcsolatépítésben, az észak-atlanti szervezet feladatának, felépítésének, működési mechanizmusának széleskörű megismertetésében kimagasló szerepet játszott a HM Stratégiai és Védelmi Kutatóintézet és az Észak-atlanti Szerződés Szervezetének Információs és Sajtóhivatalának közös gondozásában kiadott első magyar nyelvű NATO kézikönyv, amelyet később több kiadás is követett, közte a NATO logisztikai kézikönyv. Az intézet jelentős kutató tevékenységet is végzett, munkatársai a hadtudomány több területén a politikai és katonai vezetés számára nélkülözhetetlen eredményeket szolgáltattak.

6. A társadalom és a Magyar Honvédség

Az 1990-es választásokat követően fontossá vált a Magyar Honvédség számára a társadalommal való kapcsolatainak kiépítése. A pártállami rendszerben ugyanis a Magyar Néphadseregnek gyakorlatilag csak az MSZMP-vel és az akkor államilag támogatott társadalmi szervezetekkel (Kommunista Ifjúsági Szövetség, Hazafias Népfront stb.) volt kiépített kapcsolata, de nem is volt szükséges a párt által irányított és ellenőrzött haderőnek a társadalmi elismertetése.

A pártállam széthullásával politikai pártok tucatjai, számos egyházi és vallási szervezet és több száz független szervezet, alapítvány és más közösségi szerveződés jött létre. A Honvédelmi Minisztérium vezetésének a társadalmi támogatottság megszerzéséért az említett szervezetek jelentős részével kapcsolatot kellett létesítenie, annak érdekében, hogy képes legyen elfogadtatni a társadalommal a hadsereg fenntartásának szükségességét, ezen belül mindenekelőtt a sorkatonai szolgálat további működtetésének kötelezettségét. A megoldás érdekében a minisztérium állományában létre hozták a Társadalmi Kapcsolatok és Sajtóféosztályt, feladata volt a honvédelemmel kapcsolatos közvélemény figyelemmel kísérése, pozitív hadseregkép kialakítása, a különböző szervezetekkel való kapcsolattartás, a tömegkommunikációs médiumok honvédelemmel kapcsolatos munkájának segítése, valamint a katonai sajtó, lap- és könyvkiadás irányítása és felügyelete.

A kapcsolatok kialakítása során előbb az előző rendszerben működő ideológiai töltetű kapcsolatrendszert lebontották, majd ezzel párhuzamosan a minisztérium a parlamenti pártokkal teremtett kapcsolatokat az Országgyűlés honvédelmi bizottságán keresztül. Közvetlen kommunikáció jött létre a hon-

védtséghez közelálló szervezetekkel (honvéd hagyományörző, bajtársi, ellenállási, '56-os, érdekképviselői, ifjúsági és humanitárius szervezetek), ezek országos vezetésével, az egyházakkal. Párbeszéd alakult ki az állami és önkormányzati szervezetekkel a honvédséget és a honvédelmet közös feladatként érintő kérdésekben. Számítalan egyéni megkeresés is érkezett különböző problémák megoldására, kezelésére. A főosztály mellett a csapatok és intézmények is kapcsolatokat létesítettek az alapvető állami intézményekkel, ezek azonban zömében protokolláris jellegűek voltak.

A kapcsolatépítés 1992. április 8-án tartott kabinetülés után vált szervezetesebbé, itt ugyanis a fő célkitűzéseket a következőkben határozták meg: „a Magyar Köztársaság védelmi alapelveinek és követelményeinek, az önálló nemzeti haderő rendeltetésének, feladatának, szervezetének, működési rendjének elfogadtatása; a sor- és tartalékos katonai szolgálat szükségességének, erkölcsi és jogi kötelezettségeinek megértetése, a hivatásos állomány társadalmi tekintélyének növelése; a katonai pályára irányítás segítése; a nemzeti haderő új arculatának kialakítása; a honvédség minden napi életének, szociális, humanitárius, környezetvédelmi és hagyományörző tevékenységének bemutatása; a magyarságtudat, a hazaszeretet, a nemzet iránti tisztelet elmélyítése; a helytállások és a követendő magatartásformák népszerűsítése; a szabályzat szerinti élet, a katonai fegyelem szükségszerűségének elfogadása, erősítése, a honvédség személyi állománya identitásának, a hivatásos állomány testületi szellemének, „mi-tudatának” fejlesztése; a magyar történelemhez, a katonai hagyományokhoz egyaránt kötődő katonaeszmény kialakítása; a hadtudomány eredményeinek, a honvédség tudományos, oktatási, kulturális és sportintézményeinek népszerűsítése; a nemzetközi környezetben a megértés, a bizalom erősítése, az együttműködés fejlesztése.” Ettől kezdve a munka tudatosabbá és eredményesebbé vált. Növekedett a társadalmi szervezetekkel közösen szervezett rendezvények száma. Az igazi értékmérő azonban az volt, hogy a ciklus végére a közvélemény a Magyar Honvédséget magáénak érezte, és kedvező helyre sorolta az állami intézmények között.

7. A Magyar Honvédség és a lelkiismereti szabadság

A honvédelmi tárca már 1990-től fontos feladatának tekintette a haderő és az egyházak közötti kapcsolatfelvételt. A demokratizálódó haderő nem tarthatta magát a korábbi ateista felfogáshoz. A feladat megjelent a HM Szervezeti és Működési Szabályzatában, felelőse a politikai államtitkár lett, míg a gyakorlati teendőket a Társadalmi Kapcsolatok és Sajtófőosztály látta el. A kapcsolatépítésnek alapvetően kettős célja volt. Egyrészt biztosítani a vallásos katonák számára az alkotmányban előírt szabad vallásgyakorlás állampolgári jogát, másrészt az egyházak, mint a társadalom jelentős részére hatni képes intézmé-

nyek elősegíthetik a társadalom megnyerését a honvédelem ügyének, ösztönözhetik a közvéleményt haza védelmének, a honvédség fenntartásának és a kötelező sorkatonai szolgálat szükségességének elfogadására.

A kapcsolat teremtésénél a problémát az jelentette, hogy mely egyházakkal és milyen mélységű viszonyt alakítsanak ki. Ugyanis 1990-ben hazánkban még 35, de 1993-ra már 53 törvényesen bejegyzett egyház és vallási felekezet működött. A tárca vezetése a demokratikus országok gyakorlatának megfelelően minden működő egyházzal és vallási felekezettel igyekezett kapcsolatot teremteni. Igazán intenzív napi kapcsolat a legbefolyásosabb és legnagyobb történelmi hagyományokkal bíró római katolikus, református és evangélikus egyházzal, valamint a zsidó hitközösséggel alakult ki.

A kapcsolatfelvételt követően 1991 szeptemberétől egyházi szakértők kapcsolódtak be a minisztérium munkájába. 1992 decemberében létrejött az Egyházi Szakértői Iroda, majd ezen szervezet 1993 júniusában átalakult Katonai Lelkészi Hivatallá, mely a tábori püspökségek megalakulásáig (1994) működött. Gyakorlatilag a tárca sikeresen valósította meg az egyházakkal való kapcsolatteremtés és a szükséges intézményi rendszer kialakítását. Az egyházak döntő többsége megértette és támogatta a honvédelem alapvető kérdéseit. Így létrejöhetek a katonák szabad vallásgyakorlásának törvényi feltételei, lehetővé vált a laktanyákon belül nemcsak egyénileg, hanem közösen is a vallásgyakorlás. 1994. január 10-én a Magyar Köztársaság az Apostoli Szentszékekkel, majd később a hazai történelmi egyházakkal is megállapodott a honvédségen belüli lelkipásztori szolgálat elvégzésére. Katonai kerületeknél, a főiskolákon és nagy létszámú helyőrségekben a tábori lelkészek végzik az egyéni és közösségi lelki gondozást, lelkigyakorlatokat, gyóntatást, erkölcsiség, bajtársiasság, nemes emberi magatartás, közösségi szellem ápolását és más feladatokat. A Honvédelmi Minisztérium Tábori Lelkészi Szolgálat hazai és nemzetközi vonatkozásban is kivívta a katonák és civilek elismerését és támogatását.

8. A személyi állomány érdekvédelme

A rendszerváltás előtt a hadsereg katona állománya nem rendelkezett érdekképviseléssel, csupán a szolgálati szabályzat írta elő, hogy a parancsnok köteles legjobb tudása szerint gondoskodni beosztottairól. Ezen állapoton igazából az akkor működő pártpolitikai szervek sem tudtak érdemben változtatni. A katonai vezetés felismerve ennek tarthatatlanságát 1988-ban a honvédelmi és a belügyminiszter együttes utasítást adott ki, hogy minden alakulatnál meg kell választani a hivatásos és továbbszolgáló állomány részleges érdekvédelmét ellátó tiszti és tiszthelyettesi képviselői testületeket, ezzel együtt megszüntették a becsületbíróságokat. A rendszer azonban nem jól működött, mert a tagok

nem voltak függetlenek a parancsnoktól, inkább az ő szócsövei lettek, mint a társaik érdekvédői.

A rendszerváltást követően — és mert a hadsereg jelentős leépítés előtt állt, növekedett a személyi állomány kiszolgáltatottságának érzése — alulról jövő kezdeményezés alapján egyre erőteljesebben jelentkezett a tényleges állomány érdekképviselői rendszere megreformálásának igénye. 1991-ben a miniszter újabb utasítással igyekezett működőképessé tenni a képviselői testületet, de a katonai hierarchiába való betagolása, az érdekeltek véleménye szerint, kizárta az eredményes működésének lehetőségét, mivel a választott tagok egzisztenciálisan függttek a parancsnoktól.

Változás 1989 végén és 1990 elején indult, amikor is megalakult tizenhét bajtársi egyesület. A tagság érdekeinek képviselőtén túl vállalták a honvédelem ügyének felkarolását, a katonák presztízsének növeléséért, valamint művelődési, szórakozási és sportolási lehetőségek, igények kielégítésének támogatását. Az alapítók csakhamar ráébredtek, hogy egységben az erő, így alakult meg 1990. február 27-én az első, a katonák érdekvédelmét is felvállaló országos szervezet: a Bajtársi Egyesületek Országos Szövetsége (BEOSZ). A későbbiekben csatlakozott valamennyi nyugdíjas klub és néhány más főleg katonai hagyományokat őrző egyesület is. Létrejöttek a hivatásos és nyugdíjas szekciók.

Az 1993-ban tartott küldött gyűlésen a résztvevők megerősítették az alapszabályt és megállapították, hogy a szervezet megőrizte pártsemleges jellegét, konszenzust teremtett a katonanemzedékek között, sokat tett a magyar katonai hagyományok ápolásáért és tagjainak érdekvédelméért.

1989—90-ben a jogállamiság kiépítésekor nem teremtődtek meg azok az intézményi és jogi feltételek, amelyek garantálták volna elsősorban a honvédség hivatásos állománya sajátos érdekeinek megjelenítését, védelmét. Ezen kívánt változtatni az 1991. szeptember 14-én megalakult Katonák Érdekvédelmi Szövetsége (KÉSZ), amely az alá-fölérendelési viszonyoktól független érdekvédelmi szervezetként kívánt tevékenykedni. Bár kezdetben nem voltak meg a legális működés feltételei, a honvédelmi vezetés fokozatosan elfogadta létjogosultságukat. Az 1993. november 20-ai küldöttgyűlésen már 26 egyesület képviseltette magát. A szervezet céljai voltak: a katonák szövetségbe tömörítése, hogy megfelelő hangsúllyal juttassák érvényre érdekeiket a társadalom érdekegyeztető mechanizmusában; elérni és gyakorolni a véleményezési és egyetértési jogot a katonák érdekeit érintő jogszabályok előkészítésekor; képviselni tagjaikat olyan ügyekben, amelyeket helyi szinten nem lehet rendezni; tájékoztatni a közvéleményt és az állami vezetést a katonák helyzetéről, véleményéről.

A honvédségnél dolgozó polgáriak érdekvédelmét az 1989-ben át-, illetve újjáalakuló Honvédségi Dolgozók Szakszervezete (HODOSZ) látja el. A HODOSZ-t kezdettől elismerte és partnerének tekintette a honvédelmi vezetés,

az új szervezet határozottan kiállt tagjai érdekeinek védelmében a honvédelem követelményeinek figyelembe vételével. A HODOSZ tagja a Magyar Szakszervezetek Országos Szövetségének.

A bemutatott érdekvédelmi szervezetek jó nemzetközi kapcsolatokat építettek ki. A BEOSZ és a KÉSZ tagja a katonák szövetségének európai szervezetének (EUROMIL). A HODOSZ pedig az EUROFEDOP honvédelmi szekciójában tevékenykedik. Ezentúl mindhárom szervezet kétoldalú kapcsolatokat is épít főleg az európai országok hasonló szervezeteivel.

A honvédség személyi állományán belül egyedül a sorkatonáknak nem szerveződött meg a saját független és önálló érdekvédelmi szervezete.

A honvédségnél dolgozók érdekvédelmének intézményi feltételei akkor teremtődtek meg igazán, amikor a honvédelmi vezetés elfogadta a tárcaszintű érdekegyeztetés szükségességét. A szervezetek 1991 őszen a minisztériumnál és a Magyar Honvédség Parancsnokságánál kezdeményezték több, az állomány élet- és munka körülményeivel kapcsolatos kérdés rendezését kétoldalú szerződések formájában. Az is ismertté vált, hogy 1992-ben több, az állományt érintő, létüket jelentősen befolyásoló jogszabály kidolgozása kezdődik meg, melynek munkálataiba az érdekképviselői szervek, tagjaik érdekében, részt kívántak venni. Ebbe az irányba hatott az is, hogy a már működő Országos Érdekegyeztető Tanácson csak a honvédelmet érintő kérdések nem kaptak kellő hangsúlyt. Ennek alapján a HM kezdeményezésére létrejött a Honvédségi Érdekegyeztető Tanács (HOVÉT). Az érdekképviselők és a honvédelmi vezetés 1992. január 30-án megállapodtak, hogy a minisztérium a három szervezettel március 1-jéig együttműködési megállapodást köt az érdekegyeztetésről. Munkacsoport alakult a HOVÉT alapszövegeinek, így az „Együttműködési megállapodás” és az „Ügyrend” kidolgozására. A HOVÉT rendszeres időközönként, elfogadott munkaterv alapján ülészik. Gyakorlatilag ezzel kialakult az érdekegyeztetés intézményi rendszere és mechanizmusa a honvédségnél is. Ez a demokratizálási folyamatnak fontos vívmánya volt.

III. HONVÉDELEM A SZOCIALISTA—LIBERÁLIS KORMÁNYZÁS IDEJÉN

Az 1994-es választásokat követően az MSZP (Magyar Szocialista Párt) és az SZDSZ (Szabad Demokraták Szövetsége) koalíciója alakította meg az új kormányt, amely július 15-én tette le az esküt. Az új honvédelmi miniszter Keleti György, a politikai államtitkár Tóth András (1994. november 1-jétől Fodor István), a közigazgatási államtitkár dr. Fehér József lett. Helyettes államtitkárnak Tóth Tibort, dr. Janza Károlyt, dr. Gyarmati Istvánt, Liskay Csabát (kabinetfőnök) és Borsits Lászlót nevezték ki. A „régiek” visszahozása sokak nemtetszését váltotta ki.

1. Az ország biztonsági helyzetének alakulása

Az új ciklus mondhatni viszonylag kedvező biztonságpolitikai helyzetben indult. Ezt mutatták olyan tények, mint az, hogy hazánk az EU társult tagjává vált. Ugyanakkor közvetlen szomszédaink zömével is elfogadható kapcsolat alakult ki. Az előző ciklusban törvénybe iktatott honvédelmi és biztonságpolitikai alapelvekből kiindulva a kormányprogramban elérendő célként az ország békéjének megőrzése, a háború és fegyveres konfliktus megakadályozása fogalmazódott meg. Ezt elsősorban politikai, diplomáciai, és nem katonai eszközökkel igyekeztek elérni. A biztonság szavatolását természetesen Európa többi országával és szomszédainkkal megvalósuló együttműködés útján tartották lehetségesnek. Továbbra is érvényben maradt az a megfogalmazás, hogy a Magyar Köztársaságnak nincs ellenségekpe.

Hazánk tevékeny részt vállalt az európai biztonsági rendszer intézményeiben, miután ezek — Európai Unió, az Észak-atlanti Szerződés Szervezete, az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet, a Nyugat-európai Unió, az Euroatlanti Partnerségi Tanács és az Európatanács — a térség gazdasági és politikai stabilitása erősítésének legfontosabb tényezőit jelentették, ezért célunk nem lehetett más, mint a mielőbbi csatlakozás feltételeinek megteremtése. Ugyanakkor érdekünké vált, hogy környezetünk valamennyi állama velünk integrálódjon az európai biztonsági közösségekbe.

Hazánk biztonsága szempontjából nem volt mellékes tényező, hogy a velünk szomszédos országokban milyen politikai orientáció alakult ki. Az elmúlt években régióinkban mélyreható változások indultak el. Felbomlott a Szovjet-

unió, Jugoszlávia és Csehszlovákia, ennek során szomszédaink száma ötről hétre emelkedett. Ennek egyaránt voltak pozitív és negatív következményei. Mindenképpen súlyos veszélyt jelentett a délszláv válság kialakulása, mivel a háború a szomszédágunkban folyt. Problémát okozott továbbá a függetlenné váló új országok még kialakulatlan külpolitika irányultságának instabilitása, illetve a nemzeti kisebbségek (elsősorban magyarok) helyzetének rendezetlensége is.

Pozitívan hatott viszont a haderő és fegyverzetcsökkentési egyezmények végrehajtása, a védelmi jellegű doktrínák megfogalmazása, és az, hogy szomszédaink (Ukrajna kivételével) nem rendelkeztek olyan döntő katonai erővel, mely támadás esetén biztosította volna számukra a feltétlen győzelmet. Ugyanakkor tény az is, hogy szomszédaink többsége velünk közel azonos külpolitikai irányultságot deklarált. Ezzel együtt szomszédainkkal érvényes kétoldalú megállapodások jöttek létre, melyeket évente konkretizáltak, és lényegében átfogták a legfontosabb biztonságpolitikai kérdéseket. Előnyös volt a visegrádi országok együttműködése és fellépése a nemzetközi szinten.

Az 1994—98-as ciklus külpolitikai irányultságának egyik fontos célja volt az, hogy hazánkat felvegyék a NATO-ba. (Természetesen az előkészületek már az előző kormány idején megkezdődtek.) Első lépés volt — mint már láttuk — 1991-ben az Észak-atlanti Együttműködési Tanács megalakulása, majd 1994 januárjában a Partnerség a békéért program keretdokumentumához való csatlakozás. Ezeket keresztül a tagjelöltek — így hazánk is — megismerkedhettek a NATO működési mechanizmusával, követelményrendszerével. A NATO részéről ezek a lépések a stabilabb Európa megteremtését célozták.

Hazánk 1995 tavaszán kapcsolódott be az ún. tervezési és felülvizsgálati folyamatba. Ennek az volt a célja, hogy megteremtsék a partnerországok számára a NATO-val való együttműködés feltételeit. 1996. január 29-én hazánk hivatalosan bejelentette a NATO-hoz való csatlakozási szándékát. 1996 végén már az volt a cél, hogy a kijelölt csapatok elérjék az együttműködés képességét a NATO-val. A Magyar Honvédség igen sokat tett az interoperabilitás készségének megteremtéséért.

A csatlakozás érdekében tárgyalássorozat kezdődött hazánk és a NATO között. (Ugyancsak tárgyalások folytak a többi csatlakozni szándékozó országgal is.) Végül a NATO legfőbb döntéshozó szerve, az Észak-atlanti Tanács 1997. július 8-án a madridi csúcstalálkozón határozott arról, hogy a csatlakozási tárgyalások első körében a Cseh Köztársaságot, Lengyelországot és a Magyar Köztársaságot hívja meg. A további tárgyalások öt fordulójára szeptember 10. és október 29. között került sor. Ennek során hazánk felmérte, mit kell teljesítenie a NATO tagsághoz, a NATO pedig meggyőződött arról, hogy képesek és képesek vagyunk teljesíteni az elvárásokat. Ezt követően a kormány 1997. november 16-án népszavazást rendelt

el a NATO tagság támogatásáról. A népszavazáson a jogosultak 49%-a vett részt, ebből 85,33% értett egyet a NATO-ba való belépéssel. A csatlakozási eljárás procedúráinak további végigjárása után olyan döntés született, hogy az Észak-atlanti Szerződés aláírására az új tagok által 1999. április 4-én, a NATO létrejöttének 50. évfordulóján kerüljön sor.

A másik integrációs folyamat az Európai Unióhoz, illetve a Nyugat-európai Unióhoz való csatlakozás kérdése. A kapcsolatfelvételre már 1992-ben sor került, amikor a tagországok miniszterei először tanácskoztak a nyolc közép- és kelet-európai ország képviselőivel. 1994. május 9-én hazánk a Luxemburgban tartott tanácskozást követően társult-partneri státuszt kapott. 1995-től lehetővé vált a különböző közös tevékenységekbe való önkéntes bekapcsolódás. Így többek között a humanitárius és mentő akciókban, a békefenntartásban, a béketeremtésben való részvétel. 1996-ban aláírtuk a Nyugat-európai Unióval a biztonsági megállapodást. Az Európai Unió állam- és kormányfői 1997. december 12–13-án luxemburgi tanácskozásukon eldöntötték, hogy a szervezet 1998. március 31-én hazánkkal is elkezdje a felvételi eljárást. Várhatóan a teljes jogú tagságot 2006-ban érhetjük el. A Nyugat-európai Unió pedig megszűnt.

2. A honvédelem jogi szabályozása

A honvédséggel kapcsolatos törvényalkotás a Horn-kormány idején sem szünetelt. A legfontosabb törvény a katonák szolgálati viszonyáról szól. Bár be-terjesztése már a Boross-kormány idején megtörtént (1994. február 17.), az Országgyűlés általi elfogadására csak jóval később, 1996. 5. 4-én került sor, teljesen átalakított formában. Az új törvény külön szabályozta „a fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról szóló” (Hszt. 1996. évi XLIII. törvény) kérdéseket, külön „a hadköteles katonák szolgálati viszonyáról szóló” (Hkt. 1996. évi XLIV. törvényt), és külön „a katonai és rendvédelmi felsőoktatási intézmények vezetőinek, oktatóinak és hallgatóinak jogállásáról szóló” (Hft. 1996. évi XLV. törvénnyel kapcsolatos) kérdéseket. Ilyen átfogó törvényi szabályozásra már nagy szükség volt. Mindhárom törvény ismertetésétől eltekintünk, a legfontosabb, elsősorban a hivatásos állományt érintő kérdéseket felvillantjuk. A Hszt. alapállása, hogy a köztisztviselői törvényt tekinti mértékadónak, de figyelembe veszi a Munka Törvénykönyvének egyes rendelkezéseit is. Az első rész általános szabályokat tartalmaz, melyek vonatkoznak minden fegyveres szervezet hivatásos tagjára, a második rész az egyes szervezetekre vonatkozó különleges szabályokat írja le.

A törvény a szolgálati viszonyt közszolgálati jogviszonyként definiálja, ahol a hivatásos állomány tagja szigorú függelmi rendben, életének és testi épségének kockáztatásával is teljesíti kötelességét. Ugyanakkor a személy a szolgálat érdekében meghatározott jogi korlátokat is köteles eltűrni. Minde-

mellett a törvény szabályozza az érdekképviselői szervek — szakszervezetek — működési feltételeit is. Fontos újdonság, hogy a hivatásosok számára kiszámítható, pályázati rendszeren alapuló előmeneteli lehetőséget igyekszik biztosítani. A Hszt. részét képezi az illetményrendszer, mely valamennyi fegyveres szerv hivatásos állományú tagjára egyformán vonatkozik. A hivatásos szolgálattal járó többlet terheket a törvény kedvezményekkel igyekszik kompenzálni. Ezek közül a legfontosabbak a végkielégítés, a jubileumi jutalom, egyes pótlékok, az öregségi nyugdíj 5 éves korekedvezménye, illetve a 25 éves szolgálati viszony után járó életkortól független szolgálati nyugdíj és bizonyos szolgálati beosztásokban a szolgálati idő 2-szeres, 1,5-szeres vagy 1,2-szeres számítási lehetősége a nyugdíj mértéke szempontjából.

Összességében úgy értékelhető, hogy a törvény a nemzetközi szerződésekben és az alkotmányban meghatározott szabályok szem előtt tartásával, a szó igazi értelmében a fegyveres szerveknél szolgálatot teljesítő személyt egyenruhás állampolgárnak tekint. A törvény hatályba lépését nehezítette, hogy hosszú hónapokat vett igénybe a végrehajtás szabályainak kidolgozása, melyet az Országgyűlés felhatalmazása alapján a kormánynak és a honvédelmi minisztériumnak kellett kiadni. Ezek a dokumentumok csak 1996 vé- gére készültek el.

Végezetül megállapítható, hogy a törvények és a végrehajtási utasítások alkalmasak a jogállamiság követelményeinek megfelelően szabályozni a fegyveres szervek, ezen belül a honvédség katonáállományának szolgálati viszonyát.

Az Alkotmány 40/A §-ának (1) bekezdése előírta, hogy a fegyveres erők feladatairól és a rájuk vonatkozó szabályokról külön 2/3-os törvényt kell alkotni. Miután a határőrizetről és a rendvédelemről ez elkészült, szükségessé vált a Magyar Honvédségről szóló törvény előkészítése. Ezt a munkát a haderőreform keretében végezték el. Így született meg az Országgyűlés 88/1995. (VII:6) határozata, mely középtávrá (1998-ig) fogalmazta meg az átalakítás követelményeit. Ennek alapján történt meg a Magyar Honvédség Parancsnokságának átszervezése Honvéd Vezérkarra, egyidejűleg létrejött a MH Szárazföldi Vezérkara, az MH Légierő Vezérkara és az MH Logisztikai Főigazgatósága.

Ugyancsak az Alkotmány előírásainak megfelelően (19/B-D. §) került sor a szükség esetén kihirdetett rendkívüli állapot, szükségállapot, illetve minősített állapot feladatainak, alkalmazható követelményeinek és a Honvédelmi Tanácsra vonatkozó alapvető szabályok törvényben történő megfogalmazásának előkészítésére.

Az említett törvényeken túl még számos kormány- és miniszteri szintű rendelkezést adtak ki. Ezekből emelkedik ki a katonai élet kereteinek, követelményeinek és feltételeinek megteremtése szempontjából nagyon fontos új Szolgálati Szabályzat kiadása. Ugyanis az előző már sok ponton ellentétes volt a

honvédelmi törvény, vagy a jogállásról szóló törvény előírásaival és a sok módosítás már áttekinthetlenné tette.

Ezekben az években került sor az ún. „dereguláció”-ra. 1004/1995. számú (1. 20.) Kormányhatározat ugyanis elrendelte az összes hadüggyel foglalkozó törvény, törvényerejű rendelet, kormányrendelet, honvédelmi miniszteri rendelet, utasítás, intézkedés, parancs, szabályzat, szakutasítás felülvizsgálatát és az idejét múlt szabályok hatálytalanítását. Ennek során hatályon kívül helyeztek két törvényt, öt törvényerejű rendeletet, huszonnégy kormányrendeletet, egy kormányhatározatot, harminckilenc honvédelmi miniszteri rendeletet és száztizenhét honvédelmi miniszteri utasítást.

3. Katonai diplomácia

A honvédelmi tárca nemzetközi tevékenységének célja, hogy ezen keresztül is előmozdítsa stratégiai célkitűzéseink megvalósítását. A prioritásokat a Honvédelmi Minisztérium Kollégiuma 1996 júniusában a következőkben fogalmazta meg:

1. A Magyar Köztársaság euroatlanti integrációs törekvéseinek a védelmi szférában történő megjelenítése.
2. A szomszédos országokkal kiépített katonai kapcsolatok bővítése, a szakmai együttműködés elmélyítése.
3. A kétoldalú kapcsolatok bázisán a regionális együttműködés lehetőségeinek feltárása, az együttműködés tartalommal való megtöltése.
4. A hadiipari és haditechnikai együttműködés előmozdítása.

1995 végén a daytoni békemegállapodással befejeződött a délszláv háború. Az ENSZ Biztonsági Tanácsa 1033. számú határozata lehetővé tette a béketeremtés/békefenntartás katonai feladatainak végrehajtását. Ebben Magyarország is részt vett. Az Országgyűlés hozzájárulásával az IFOR (Implementation Force: megvalósító erők) szerepvállalásunk (1995. 12. 5.—1996. 12. 20.) három területre terjedt ki.

Más nemzetiségű IFOR erők átvonulásának biztosítása hazánk területén (Országgyűlés 1995. 11. 28.-i határozata). Hazánk légtérét, közútjait, vasútvonalait tizenegy nemzet vette igénybe, gyakorlatilag problémamentesen.

Befogadó nemzeti támogatás nyújtása. Ennek során elsősorban amerikai katonai erők, illetve az amerikai vezetésű többnemzetiségű hadosztály ellátó erői lettek elhelyezve hazánkban. Bázist alakítottak ki Pécsen, Kaposváron, Taszáron. Ezen túl kiképzési lehetőséget kaptak Táborfalván. Az említett helyőrségekben a katonai bázisokat részben vagy egészében a nemzetközi erők vették igénybe, és ott tartósan berendezkedtek.

Az IFOR rendelkezésére bocsátott csapatkontingens. Hazánk a NATO felkérésére egy műszaki alakulatot jelölt ki a közös feladat megoldására. Az elő-

készítő, szervező munka 1995. november 24-én kezdődött, az önként jelentkezőkből kiválogatott 550 fő felkészítése Ercsiben történt. A NATO képviselői 1996. január 11 és 13 között ellenőrizték a műszaki kontingens szervezetét, felkészültségét, technikai eszközökkel való ellátottságát stb. Véleményük szerint az alakulat megfelelt a NATO követelményeinek. A tervek szerint a Magyar Műszaki Kontingens Okučaniban települt, ezt a horvát féllel is egyeztetették. Az előkészítő részleg 1996. 1. 17-én érkezett Okučaniba. Az alakulat nyolc katonavonattal 416 fő, 800 tonna anyag, 200 db technikai eszköz. 1996. 1. 18. és 2. 1-je között hajtotta végre az áttelepülést, és február 2-án 24 órára elérte működőképességét. A kontingens feladatai voltak: műszaki felderítés, hidak felújítása, pontonhidak építése és folyamatos üzemeltetése.

Az IFOR feladat befejezésével kezdődött SFOR (Stabilization Force: stabilizáló erők) szerepvállalásunk (1996. 12. 21.—1998. 9. 1-je). Ennek feladatait az 1209/1996. számú (12. 17.) Országgyűlési határozat fogalmazta meg, és ugyanazokra a területekre terjedt ki, mint az IFOR idejében.

1. Az átvonulás biztosítása mind útjainkon, mind a légtérben zökkenőmentesen folytatódik. 1998 közepéig 12 nemzetből átvonult hazánk területén: 440 ezer katona; közel 16 ezer repülőgép; több mint 1800 vasúti szerelvény; 103 ezer különböző típusú gépjármű.
2. A befogadó támogatáshoz Taszár, Pécs, Kaposvár bázisait vették továbbra is igénybe a nemzetközi erők.
3. Csapat-hozzájárulás: A Magyar Műszaki Kontingens tovább folytatta tevékenységét, de már nemcsak Horvátország, hanem Bosznia-Hercegovina területén is. Fő feladatuk továbbra is műszaki jellegű tevékenység, illetve néhányan összekötő tisztként és tiszthelyettesként szolgáltak a Támogató Parancsnokságon (Zágrábban 6 fő; Szarajevóban 2 fő; Slovanski Brodban 1 fő). A kontingens nemzeti biztosítását a Szárazföldi Vezérkar végezte és végzi, személyi állományát rotációs alapon váltják. Anyagi ellátásukat hazai bázisról biztosítják, heti két alkalommal indul útnak a konvoj. Technikai eszközeiket részben központi keretből, részben a Szárazföldi Vezérkar alárendeltjeitől csoportosították át.

Az általuk elvégzett fontosabb munkálatok: építettek és üzemeltettek 22 db különböző hosszúságú hidat, helyreállítottak 65 km vasútvonalat és 27 km közutat, tereprendezést, hóeltakarítást végeztek, akna- és vizkutató munkák során 1700 bűvármerülésre került sor, és 102 ezer m² terület tűzszerészeti átvizsgálását végezték el. E munkák során jó kapcsolatot alakítottak ki a helyi lakossággal. Kiemelkedő tevékenységnek számít a mosztári „Öreghíd” helyreállításában való részvétel, melynek során 456 darab hídelemet emeltek ki a folyómederből.

4. A Magyar Honvédség állapota és szervezeti átalakítása

Az előző kormányzati ciklusban a magyar haderő átalakítása a létszamarányos csökkentésre, a védelmi elvekből adódóan a csapatok optimálisabb területi elhelyezésére, valamint a polgári felügyelet és a demokratikus kontroll megteremtésére irányult. A megváltozó biztonságpolitikai viszonyok újabb átalakítás igényével léptek fel. 1994 őszétől a Honvédelmi Minisztérium és a Magyar Honvédség Parancsnoksága elkészítette a Magyar Honvédség átalakítása hosszú és középtávú koncepcióját. Az erről szóló 88/1995. (VII. 06.) számú határozatát az Országgyűlés 1995. 6. 30-án fogadta el. A határozat kinyilvánította, hogy a Magyar Honvédséget a Magyar Köztársaság veszélyeztetettségével, az ország gazdasági teherbíró képességével, valamint a NATO csatlakozás szándékával összhangban kell átalakítani, és azt is, hogy az 1868-tól érvényben lévő reguláris hadkiegészítés rendszeréről a vegyes kiegészítésű (önkéntes és sorozott) rendszerre tér át.

A minisztérium vezetése a határozatnak megfelelően kidolgozta a 2005-ig szóló hosszú, és az 1998-ig terjedő középtávú haderő-átalakítási koncepcióját, melynek lényege, hogy a szervezetek számának és a személyi állomány létszámának csökkentésével javuljon a hadsereg minőségi összetétele, vezethetősége, és váljon alkalmassá a NATO-val való együttműködésre.

Az átalakítás érintette a Honvédelmi Minisztériumot is. Végül több lépcsős átszervezést követően a minisztérium létszáma 1998. 1. 1-jén 342 fő volt. A háttérintézmények területén is több változás történt. Lényeges átszervezésre került sor a közép- és felsőszintű katonai oktatásban is. A Zrínyi Miklós Katonai Akadémia előbb integrálta a Kossuth Lajos Katonai és a Szolnoki Repülő-tiszti Főiskolát, a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem szervezetében két egyetemi és két főiskolai karral. A Bolyai János Katonai Műszaki Főiskola még megmaradt önállóan (integrálására 1999-2000-ben került sor). A katonai felsőoktatási intézmények az átszervezésekkel együtt felkészültek a felsőoktatási törvényben elrendelt akkreditációra, és 1996. 9. 1-jétől már az új képzési követelményekben meghatározott rendszerben kezdték meg az oktatást. Az oktatás követelményeiben bekövetkezett változásokra még visszatérünk.

Végül is a minisztérium (és háttérintézményeinek) átszervezését követően a miniszter közvetlen felügyelete alá tartozó szervezetek összlétszáma 1997 végén 8272 fő volt.

A miniszteriális szervezetek átalakításával párhuzamosan átszervezték a honvédség felső szintű vezetői apparátusát is. Előbb 1995 közepéig a Magyar Honvédség Parancsnokságát, mely akkor a Honvéd Vezérkarból, főcsoportfőnökségekből, fegyvernemi és szolgálat-főnökségekből, valamint egyéb szervezeti elemekből állt. Azonban hamarosan kiderült, hogy ez a struktúra nem illeszkedik a NATO vezetési rendszeréhez, ezért újabb átszervezésre volt

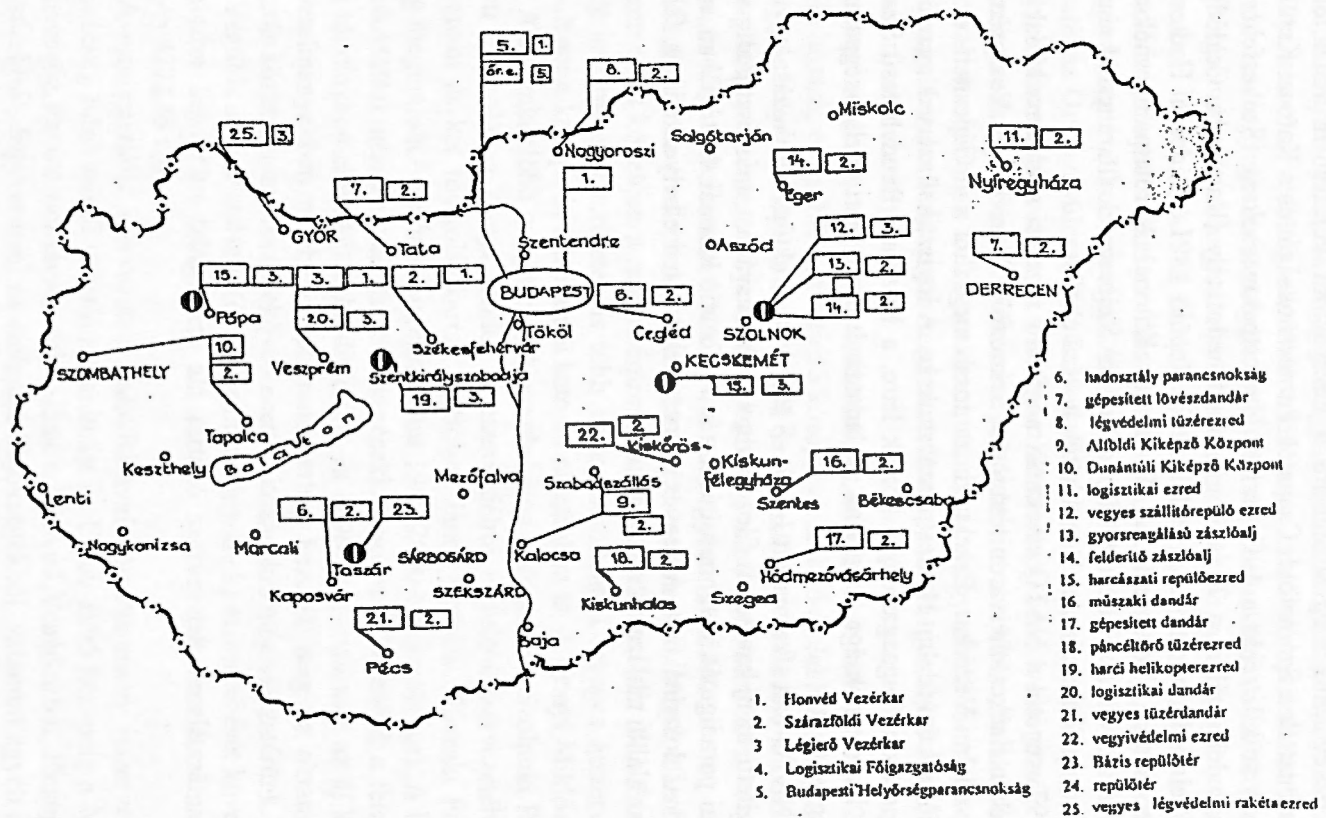
szükség. Így jött létre 1997. 9. 1-jével a Magyar Honvédség Parancsnokságának jogutódjaként a Honvéd Vezérkar.

A békevezetés megvalósítására a középszintű vezetést is átalakították. Megszüntették a Szárazföldi Csapatok Parancsnokságát és a Katonai Kerületet, helyettük létrejött a 4. Gépesített Hadtestparancsnokság (Székesfehérvár) és alárendeltségében a 2. és 3. gépesített hadosztály (Kaposvár, Cegléd). A Légvédelmi Parancsnokság átalakult 2. Repülő és Légvédelmi Hadtestparancsnoksággá (Veszprém). A Budapesti Katonai Kerületparancsnokságot pedig átszervezték Központi Rendeltetésű Szervezetek Parancsnokságává. Azonban ezek a szervezetek sem lettek hosszú életűek.

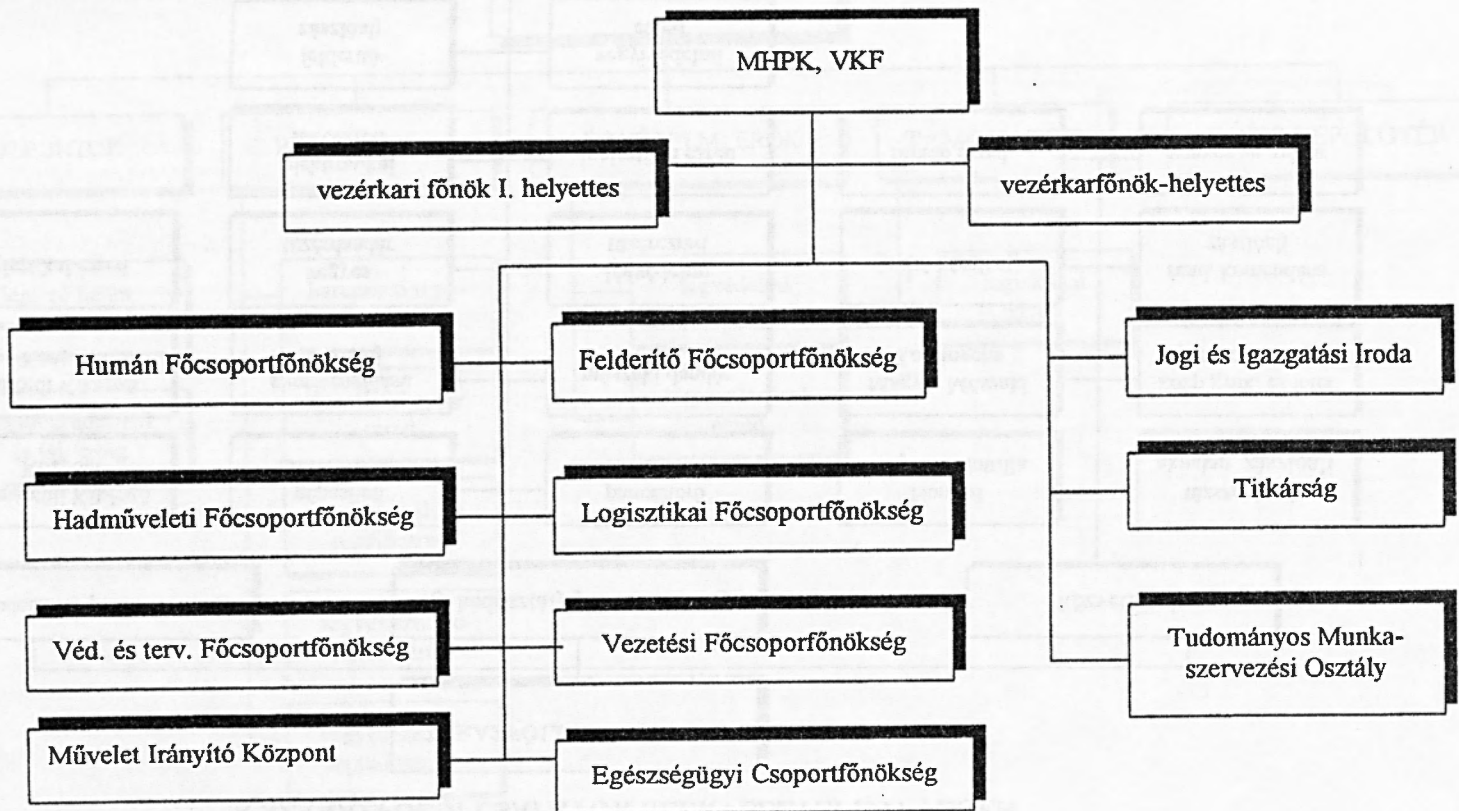
1997. végétől a NATO elveknek megfelelő vezetési szisztéma kialakítása érdekében Székesfehérváron létrejött a Szárazföldi Vezérkar és Veszprémben a Légvédelmi Vezérkar. Ezzel párhuzamosan megszűnt a 4. Gépesített- és a 2. Repülő és Légvédelmi Hadtestparancsnokság. A logisztikai szervek vezetésére a Logisztikai Főigazgatóságot hozták létre, a Központi Rendeltetésű Szervezetek Parancsnoksága megszűnt, feladatait a Budapesti Helyőrségparancsnokság vette át.

A NATO-ban alkalmazott J—G—S törzskari struktúra létrehozása egyrészt elősegítette az új katonai és filozófiai gondolkodásváltást, másrészt pedig az új katonai paradigmák meghonosítását mind a leendő katonai stratégiában, mind a katonai doktrínákban. Az egyes szervezetek területi elhelyezkedését, felépítését az alábbi táblázatok mutatják.

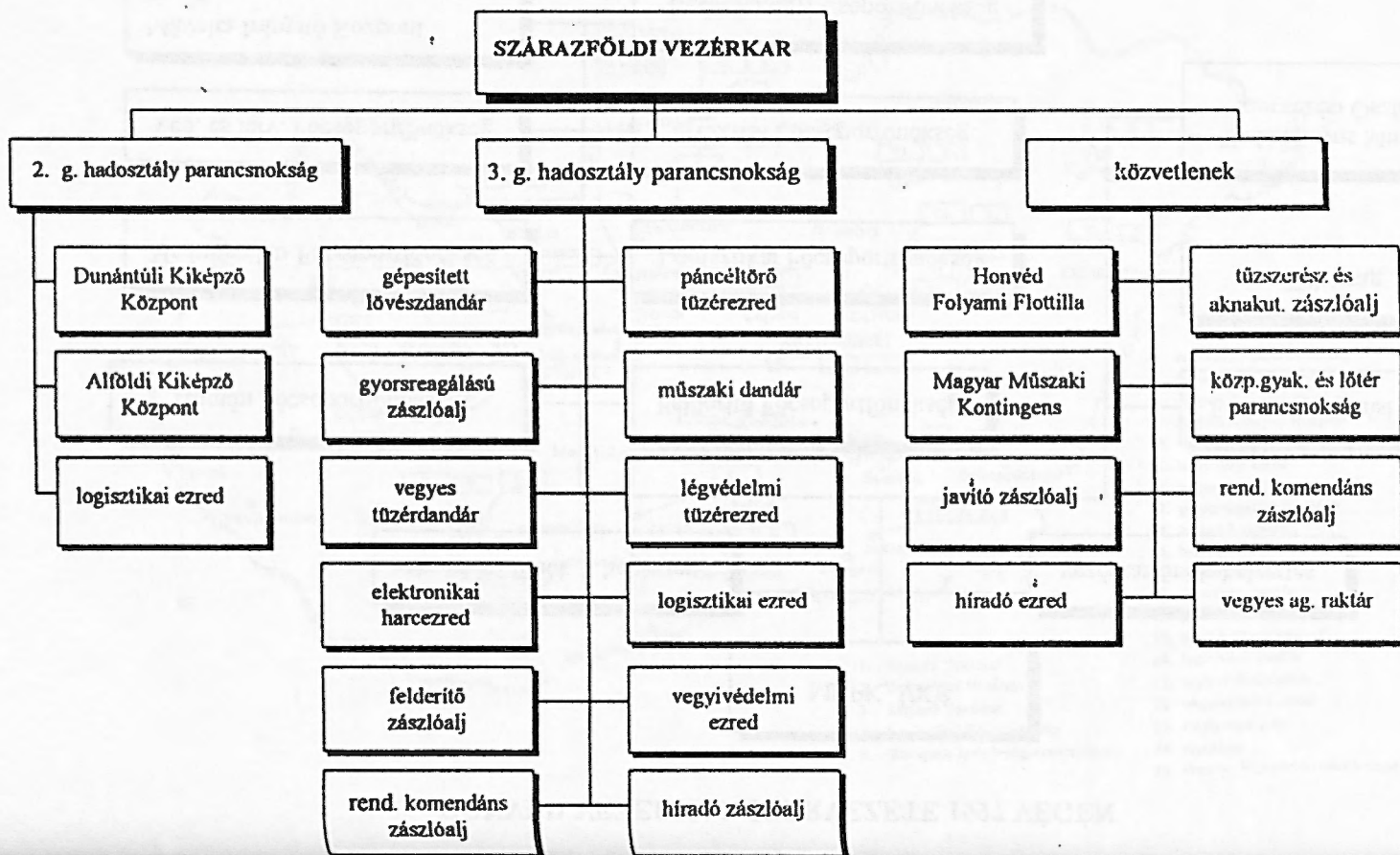
A MAGYAR HONVÉDSÉG FONTOSABB SZERVEZETEI BÉKÉBEN 1997-BEN

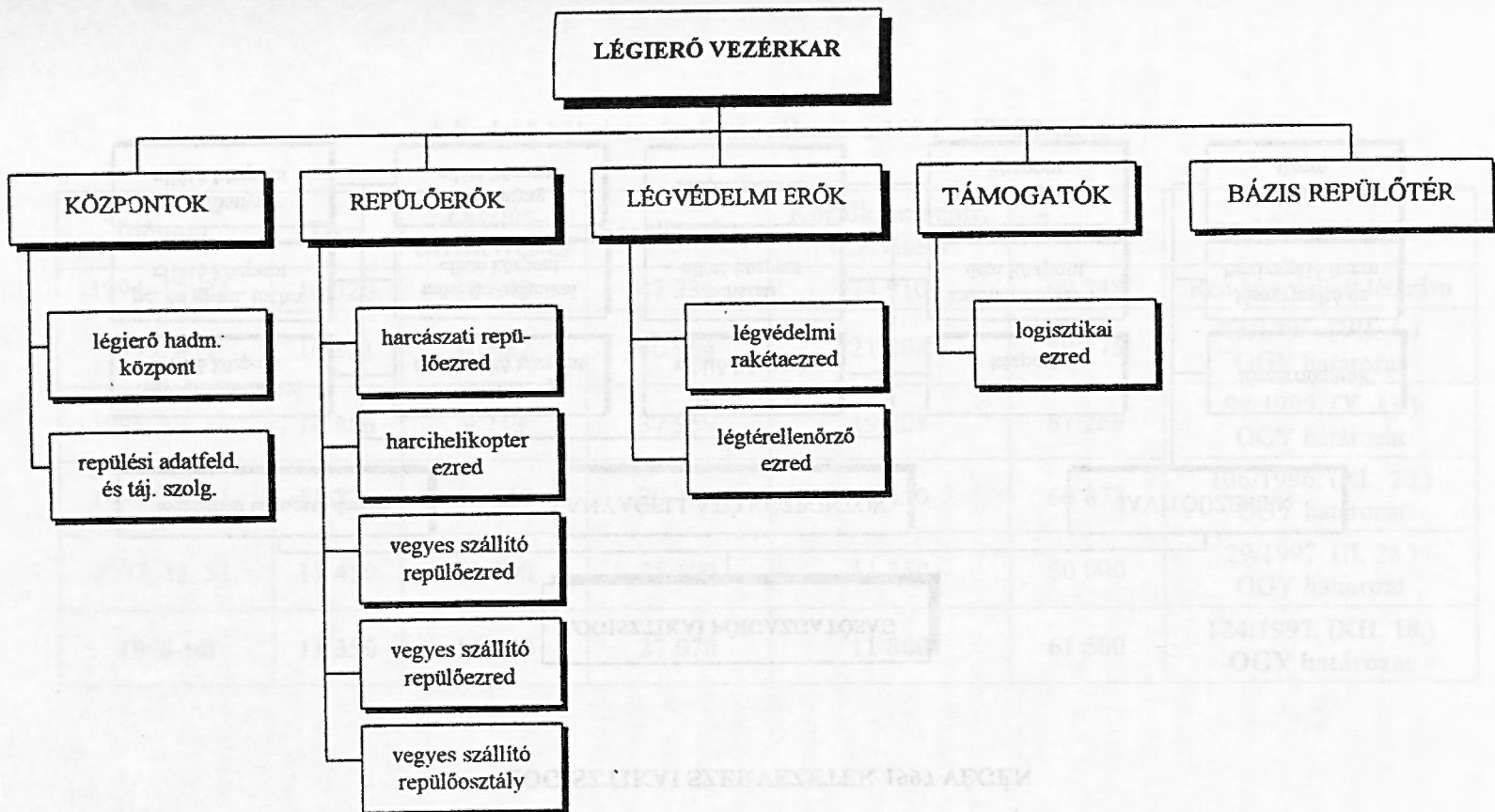
HONVÉD VEZÉRKAR SZERVEZETE 1997 VÉGÉN

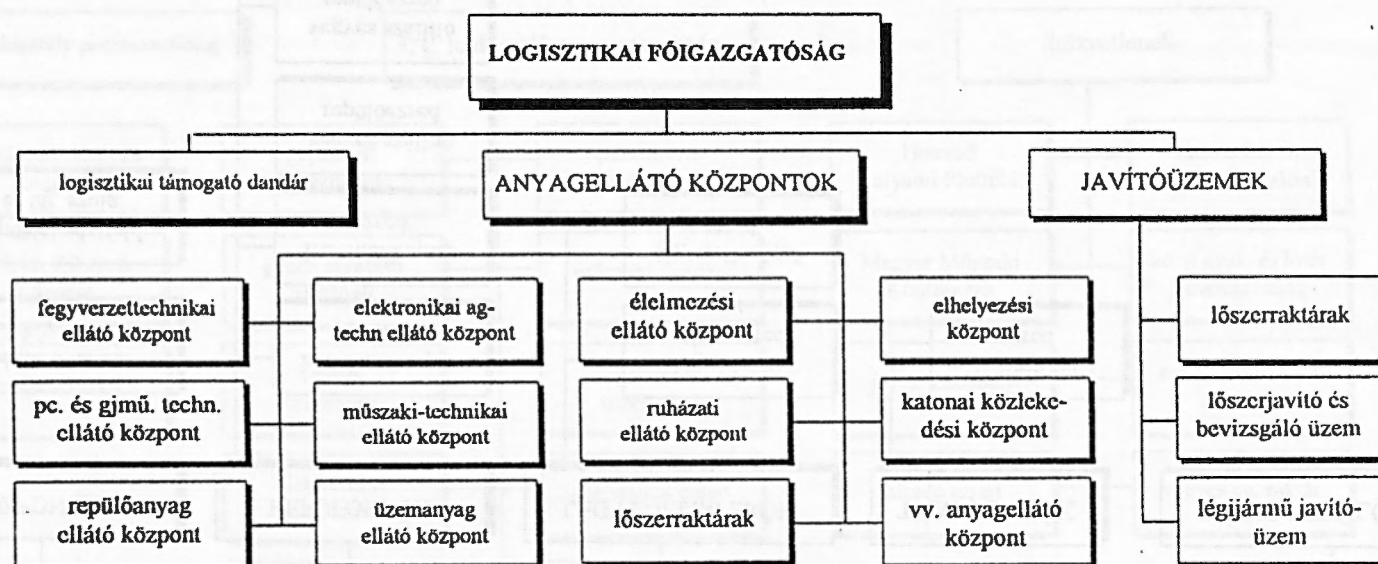
A SZÁRAZFÖLDI CSAPATOK SZERVEZETEI 1997 VÉGÉN

A LÉGIERŐ SZERVEZETEI 1997 VÉGÉN

LOGISZTIKAI SZERVEZETEK 1997 VÉGÉN

A haderő békelétszámának változása 1994—1998 között

Időpont	Tiszt	Zászlós, tiszthelyettes	Sorállomány	Közalkalmazott, tisztviselő	Összesen	Megjegyzés
1994. 12. 31.	16 320	10 682	47 336	24 910	99 248	Rendszeresített létszám
1995. 8. 1.	16 321	10 682	40 964	21 208	89 175	85/1995. (VII. 6.) OGY határozat
1995. 12. 31.	14 386	9 713	37 959	19 208	81 266	99/1995. (X. 13.) OGY határozat
1996. 12. 31.	11 770	10 280	29 430	14 450	66 872	106/1996. (XI. 20.) OGY határozat
1997. 12. 31.	11 450	11 600	25 600	11 350	60 000	29/1997. (II. 28.) OGY határozat
1998-tól	11 350	11 200	27 070	11 800	61 500	124/1997. (XII. 18.) OGY határozat

A folyamatos átszervezések, helyőrségváltások és létszámleépítések kedvezőtlenül hatottak a hivatásos és közalkalmazotti állomány élet-és munkakörülményeire. A helyőrségváltások sok családnál rontották a megélhetési lehetőségeket, miután a házasársaknak gyakran nem tudtak munkahelyet biztosítani. Ezt a helyzetet még csak fokozta, hogy 1994—1996 közötti években az általános illetményfejlesztés mértéke alatta maradt az éves áremelkedéseknek, tehát reálbér-csökkenés következett be.

A honvédség technikai korszerűsítése — az átszervezések és létszámcsökkentés mellett — inkább csak igényként merült fel, mert megvalósításához alig volt pénzügyi fedezet. Ennek következtében a megfogalmazódó feladatok folyamatosan eltolódtak. A hadügyi forradalom csak részben hatott. Mindamelllett sürgető feladatként jelentkezett a légvédelem és légtérellenőrzés megújítása, NATO kompatibilissá tétele, mindenekelőtt a rádiótechnikai felderítő és vezetési eszközök beszerzése útján. Ennek jelentős eredménye volt az amerikai kormány által felajánlott Légtérzszerűenitási Hadművelati Központ (ASOC) telepítése, amely lehetővé tette az együttműködést a NATO-val. Összességében a szocialista-szabaddemokrata kormány 1997 végéig befejezte a Magyar Honvédségnek az Országgyűlés által elfogadott 1998 végéig érvényes középtávú, mennyiségi átalakítását. Úgy tűnt, hogy a létrejött új haderő kisebb, hatékonyabban alkalmazható és finanszírozhatóbb lehet. A kormány deklarált szándéka szerint az új honvédség megfelelhetett egyrészt a környezetünk átfogó politikai és stratégiai változásainak, másrészt képes lehet a NATO követelményeinek megfelelni, illetve alkalmassá válni a NATO és az ENSZ keretében többnemzetiségű békefenntartó és humanitárius feladatokban tevékenykedni. Mindezeket túl a hadsereg majd teljesíteni tudja az ország területi szuverenitásának, a lakosság anyagi javainak és demokratikus intézményrendszerének hatékony védelmét, ugyanakkor képes lesz hozzájárulni a NATO közös védelmi erőfeszítéseikhez.

A légvédelem erősítését szolgálta a közeli hatótávolságú francia Atlas rakétakomplexum beszerzése, melynek Mistral típusú rakétái a legkorszerűbb igényeket is kielégítik. Folytatódott a szárazföldi csapatok BTR—80 és BTR—80A típusú páncélozott szállító harcjárműveinek beszerzése. Hazai gyártóbázison került előállításra az IFOR és SFOR kötelékében alkalmazott egységek katonái számára a 9 mm-es Parabellum lőszerrel működő hadipisztoly (P9 RC) és géppisztoly (KGP—9). Ezen fegyverek alkalmasak a későbbi időpontban megvalósítandó fegyverváltásra.

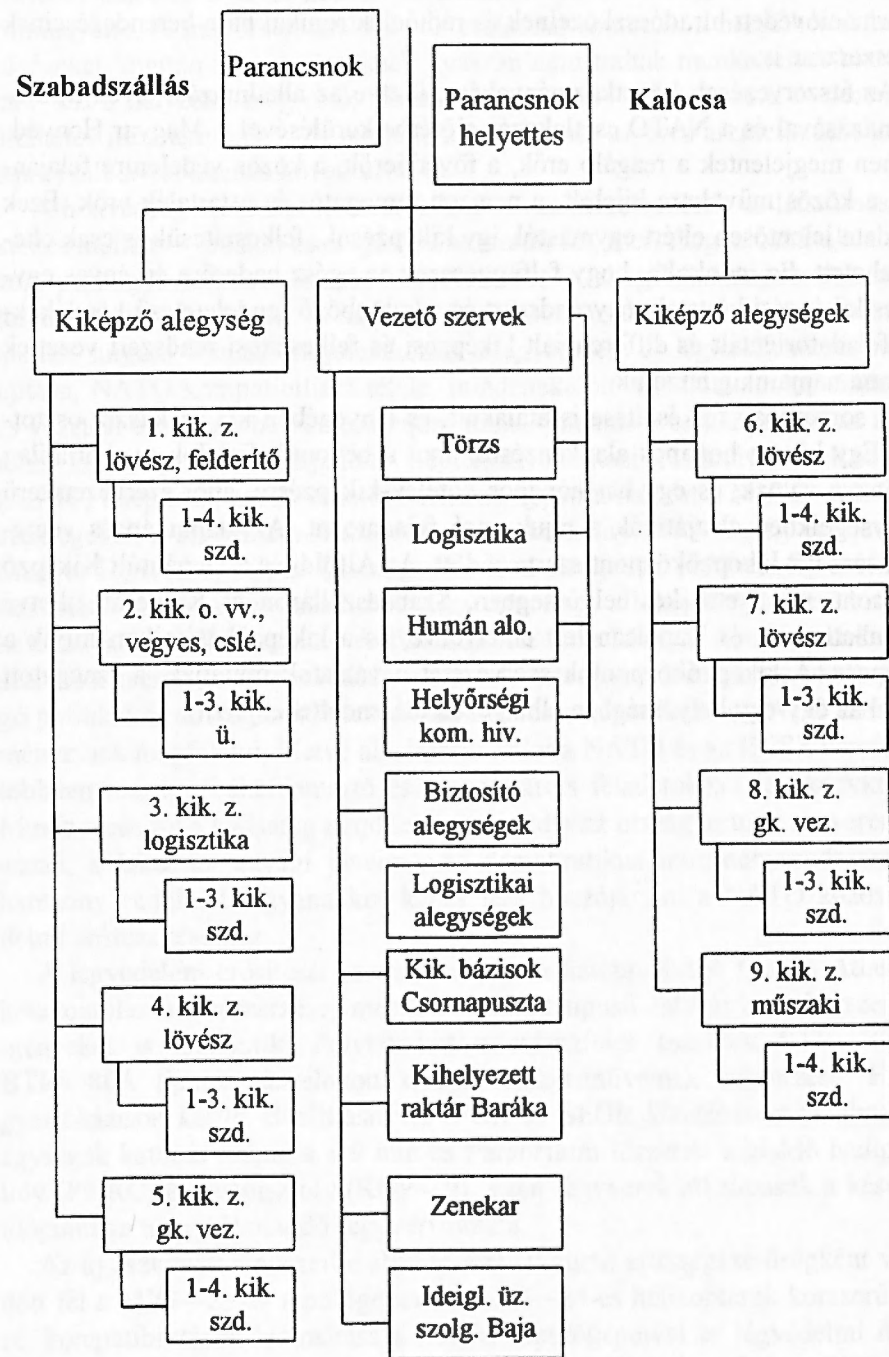
Az új eszközök rendszerbe állítása mellett égető szükségszerűségként vetődött fel a MIG—29-es repülőgépek és a MI—24-es helikopterek korszerűsítése, kompatibilitásuk biztosítása a NATO repülőgépeivel és légvédelmi rendszereivel. Számolni kellett továbbá a T—72 típusú harckocsik és a BTR—80

típusú páncélozott szállító harcjárművek korszerűsítésével, illetve kiegészítő fejlesztésével. Sürgető feladatnak számított a Magyar Honvédség korszerű, információvédett híradóeszközeinek és rádióelektronikai harc berendezéseinek a beszerzése is.

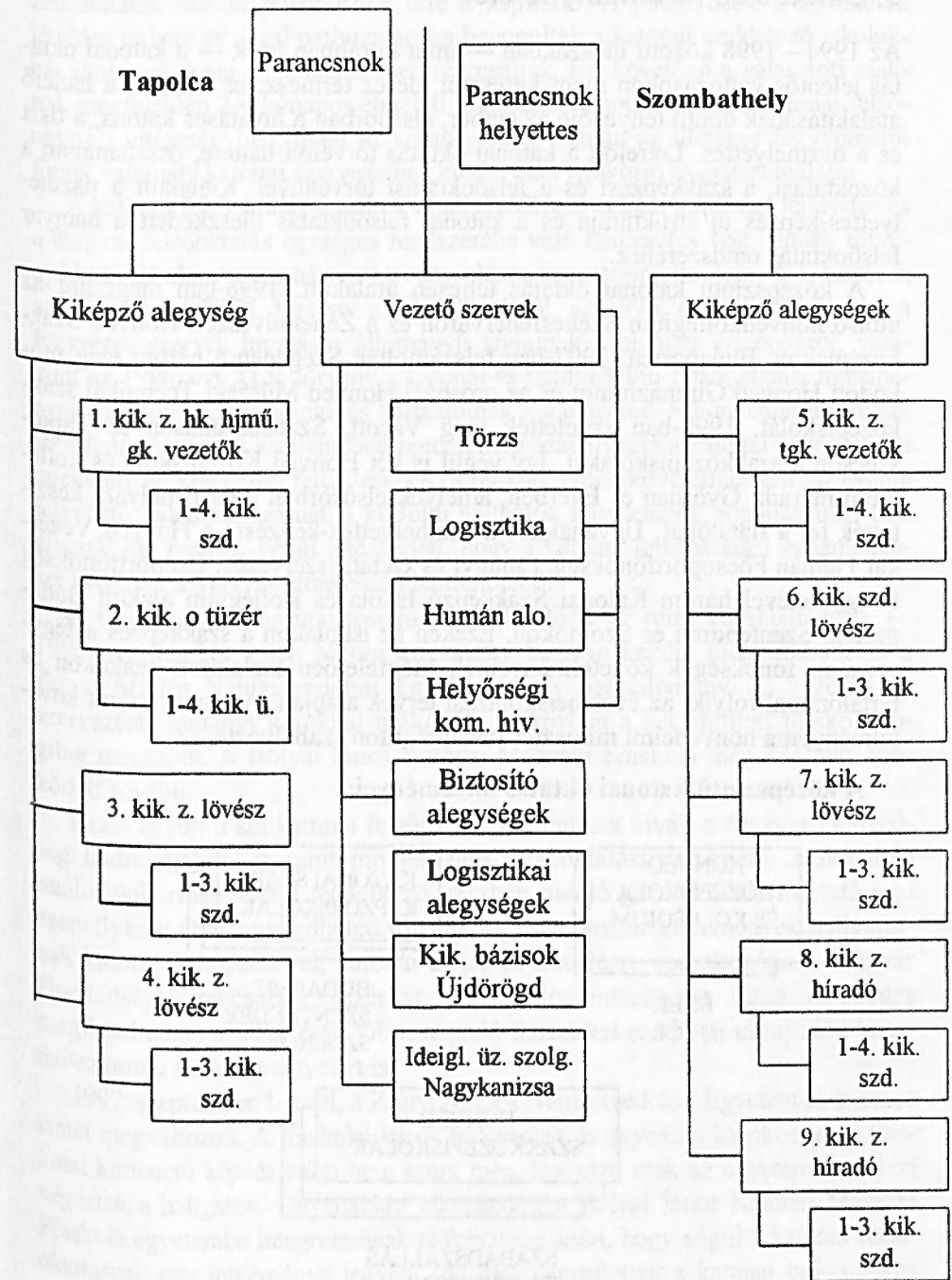
Az átszervezések következményeként, illetve az alkalmazási elvek újrafogalmazásával és a NATO csatlakozás előtérbe kerülésével a Magyar Honvédségben megjelentek a reagáló erők, a fővédőerők, a közös védelemre felajánlott, a közös műveletre kijelölt, a nemzeti támogató- és a tartalék erők. Ezek feladata jelentősen eltért egymástól, így kiképzésük, felkészítésük is csak eltérő lehetett. Ez indokolta, hogy felfüggeszék az egész haderőre érvényes egységes kiképzési követelményrendszert és a különböző rendeletetésű kötelékek-nél feladatorientált és differenciált kiképzési és felkészítési rendszert vezettek be, ami napjainkig húzódik.

A sorkatonák felkészítése is átalakult, és lényegében két szakaszra osztották. Egy három hónapos alapképzésre, ahol a bevonult fiatalok gyakorlatilag katonává válnak, és egy hat hónapos kötelék-kiképzésre, ahol szervezetszerű alegységeikben elsajátítják a rájuk váró feladatokat. Az alapképzés végrehajtására két kiképzőközpont szerveződött. Az Alföldi és a Dunántúli Kiképző Központ, mindkettő két helyőrségben, Szabadszálláson és Kalocsán, illetve Szombathelyen és Tapolcán lett elhelyezve, és a kiképzőbázisaikon folyik a kiképzés. A kiképzőközpontok szervezetét a vázlatok mutatják, a szaggatott vonal az egy-egy helyőrségben elhelyezett alárendeltek jelzi.

Alföldi Kiképzőközpont

Dunántúli Kiképzőközpont

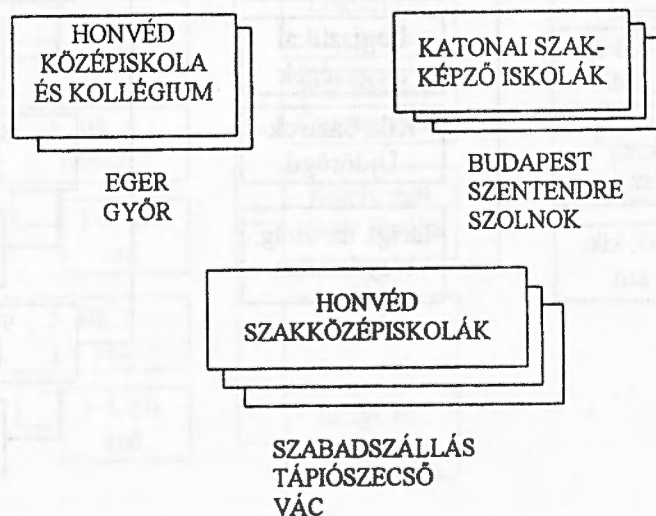

5. Oktatás és tudományos élet

Az 1994—1998 közötti időszakban — mint korábban írtuk — a katonai oktatás jelentős változásokon ment keresztül, de ez természetes is, mert a haderő átalakításának döntő tényezője az ember, elsősorban a hivatásos katona, a tiszt és a tiszthelyettes. Létrejött a katonai oktatás törvényi háttere, összhangban a közoktatási, a szakképzési és a felsőoktatási törvénnyel. Kialakult a tiszthelyettes-képzés új struktúrája és a katonai felsőoktatás illeszkedett a magyar felsőoktatás rendszeréhez.

A középszintű katonai oktatás teljesen átalakult. 1996-ban megszűnt az utolsó honvédkollégium Székesfehérváron és a Zeneművészeti Honvéd Szakközépiskola Budapesten. 1997-ben felszámolták Szegeden a három évig működött Honvéd Gimnáziumot és az orosházi Honvéd Műszaki Technikai szakközépiskolát. 1998-ban szüntették meg Vácott, Szabadszálláson és Tápiószecsőn a szakközépiskolákat. Így végül is két Honvéd Középiskola és kollégium maradt, Győrben és Egerben, amelyek elsősorban a tiszti pályára készítették fel a fiatalokat. Ugyanakkor a tiszthelyettes-képzésre a Honvéd Vezérkar Humán Főcsoportfőnökség Tanügyi és Oktatásszervezési Csoportfőnökség felügyeletével három Katonai Szakképző Iskola és Kollégium alakult Budapesten, Szentendrén és Szolnokon. Ezek az iskolák a szakképzés a fegyvernemi főnökségek követelményeinek megfelelően kialakított szakokon és tartalommal folyik, az éves beiskolázási tervek alapján. Az ismeretszint követelményeit a honvédelmi miniszter rendeleti úton szabályozta.

A középszintű katonai oktatás intézményei:

Átalakult a tartalékos parancsnoki képzés is. A felsőfokú végzettséget szerzett fiatalok önként jelentkeztek erre a képzésre. A jelentkezők a sorkatonai létszám terhére és azzal párhuzamosan bevonultak a katonai szakképző iskolákba, ahol sorkatonai alapkiképzésben részesültek. Ezt követően a választott szaknak megfelelően 2-4 hónapos elméleti felkészítést kaptak az adott katonai felsőoktatási intézményben, majd itt vizsgát tettek, ezután az illetékes fegyvernemi főnök valamely katonai szervezethez küldte őket gyakorló csapatokhoz.

A katonai felsőoktatás átalakításának elsődleges célja a minőségi fejlesztés és a magyar felsőoktatás egységes rendszerébe való beillesztés volt. Ennek törvényi hátterét alapvetően három törvény elfogadása teremtette meg. Nevezetesen az 1993. évi LXXX. törvény a felsőoktatásról, az 1996. évi XLIII. törvény a fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról, valamint az 1996. évi XLV. törvény a katonai és rendvédelmi felsőoktatási intézmények vezetőinek, oktatóinak és hallgatóinak jogállásáról. A honvédelmi miniszter a fenti törvények szellemében rendeletileg szabályozta a katonai felsőoktatási intézmények szervezeti felépítésének és működésének követelményeit, az évente felvehető hallgatók számát, a külföldi hallgatók felvételének, jogállásának, tandíjának stb. rendjét, végül intézkedett, hogy a katonai felsőoktatási intézményeket kivonják a Magyar Honvédség hadrendjéből.

A törvényeknek és utasításoknak megfelelően — mint korábban írtuk — 1996. szeptember 1-jén három intézmény bázisán kezdte meg működését a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, mely hadtudományi és vezetés- és szervezéstudományi karokkal működött, miközben a két említett főiskola jogilag megszűnt. A Bolyai János Katonai Műszaki Főiskola még önállóan működött tovább.

Ezzel együtt a két katonai felsőoktatási tanintézet kivált a Magyar Honvédség hadrendjéből, és mint minden más felsőoktatási intézmény szakmailag önálló önkormányzattal rendelkező, részben önálló gazdálkodást folytató jogi személyként tevékenykedhetett tovább. Ugyanakkor az intézmények hallgatóinak katonai kiképzésével, katonai életre és nevelésre vonatkozóan a Magyar Honvédség parancsnoka, vezérkar főnök külön intézkedett. Ezen intézkedés megfogalmazta a 2000 után kibocsátandó tisztekkel szemben támasztott katonai-szakmai követelményeket is.

1997. szeptember 1-jével, a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem szervezete ismét megváltozott. A főiskolai karok beolvadtak az egyetemi karokba, de a főiskolai kimenetű képzés ezzel nem szűnt meg, így nem csak az egyetemi karokon végeztek a hallgatók. Ugyanakkor elkezdődött a Bolyai János Katonai Műszaki Főiskola egyetembe integrálásának előkészítése azért, hogy végül a katonai felsőoktatásnak egy intézménye legyen. Ide összpontosították a katonai tudományos kutatások szellemi erőforrásainak jelentős részét is. Így került az egyetem szerve-

zetébe a Stratégiai Védelmi Kutatóintézet, a Békepartnerségi Katonai Nyelvképzési Központ. A honvédelmi miniszter 1999. április 21-én kiadott rendeletében a Stratégiai és Védelmi Kutatóintézetbe kapcsolta a Leszerelési és Civil Katonai Kapcsolatok Központját. Az összevonások után a katonai felsőoktatási intézmények szervezeti rendszerét a táblázat mutatja.

A magyar katonai felsőoktatás intézményei

ZRÍNYI MIKLÓS NEMZETVÉDELMI EGYETEM	
HADTUDOMÁNYI KAR	VEZETÉS- ÉS SZERVEZÉS-TUDOMÁNYI KAR
BUDAPEST, SZENTENDRE, SZOLNOK	

BOLYAI JÁNOS KATONAI MŰSZAKI FŐISKOLA	
BUDAPEST	

A szervezeti intézményi keretek kialakulásával párhuzamosan a vezető oktatók kidolgozták a képesítési követelményeket és képzési programokat, majd 1997-ben ezeket és a szakindítási kérelmeket államigazgatási, illetve engedélyeztetési eljárásra bocsátották. A Magyar Akkreditációs Bizottság és a Felsőoktatási Tudományos Tanács ezeket kisebb korrekciókkal elfogadta. Az új képzési szakok szerinti oktatás 1997. szeptember 1-jével indult be.

Az új képzési szakok a következők

Fsz.	Szak megnevezése	Szint	Szakképzettség megnevezése	Képzési idő (félév)
	Katonai vezetői	E	Okleveles katonai vezető	10
		F	Katonai vezető	8
	Határrendészeti és védelmi vezetői	E	Okleveles határrendészeti és védelmi vezetői	10
		F	Határrendészeti és védelmi vezetői	8
	Biztonság- és védelempolitikai	E	Okleveles biztonságpolitikai szakértő	10
	Katonai logisztikai	E	Okleveles katonai logisztikai szakértő	10
	Haditechnikai menedzser	E	Okleveles haditechnikai menedzser	10
	Védelmi igazgatási	E	Okleveles védelmi igazgatási menedzser	10
	Közbiztonsági	E	Okleveles közbiztonsági vezető	10

Fsz	Szak megnevezése	Szint	Szakképzettség megnevezése	Képzési idő (félév)
1.	Építőmérnöki	F	Műszaki építőmérnök	8
2.	Gépészmérnöki	F	Gépészmérnök	8
3.	Közlekedésmérnöki	F	Közlekedésmérnök	8
4.	Vegyészmérnöki	F	Vegyészmérnök	8
5.	Villamosmérnöki	F	Villamosmérnök	8
6.	Műszaki informatikai	F	Mérnök informatikus	8
7.	Biztonságtechnikai	F	Biztonságtechnikai mérnök	8
8.	Gazdálkodási	F	Közgazdász	8
9.	Pénzügyi	f	Közgazdász	8

Az egyetem természetesen tovább folytatta a tanfolyamrendszerű át- és továbbképzéseket, illetve a vezérkari tanfolyamot. Beindult az iskolarendszerű tudományos képzés a doktori (PhD) fokozat megszerzéséért, ennek nappali és levelező változata.

A katonai képzés fontos területe a hivatásos állomány idegen nyelvi képzése. Az eredményesebbek a 10 hónapos intenzív (napi 6 óra) tanfolyamok, melyek középfokú nyelvvizsgára készítik fel. Ezen rendszerben évente 130-160 fő végzett. A másik forma a munka melletti, kétéves tanfolyamok (heti 6-8 óra), ezekről viszonylag nagy volt a lemorzsolódás, de így is évente mintegy 300 fő vett részt, illetve tett nyelvvizsgát. A tanfolyamokat zömében a katonai felsőoktatási intézményekben szervezték, de néhány esetben a csapatoknál vagy más központi szerveknél is sor került tanfolyamok indítására. A képzésben részt vevők 60%-a angol nyelvet tanult, míg a fennmaradó 40% megoszlott a német, francia, olasz, spanyol és a szomszédos országok nyelvei között.

A hazai képzés, továbbképzés mellett egyre nagyobb lehetőség nyílt hosszabb-rövidebb idejű külföldi katonai tanintézetekben tanulmányokat folytatni, főleg a hivatásos állománynak. 1994-95-ben a jelöltek az előjáró parancsnokok véleménye alapján választották ki. 1996-tól már pályázati rendszerben, sok esetben alkalmassági vizsga után került sor a beiskolázásra. 1994-től vezérkari szintű külföldi képzésben 30 fő részesült. Törzstiszti tanfolyamot 80 fő végzett, katonai szakmai szakképzésben (pl. századparancsnoki tanfolyam) 300 fő vett részt. A szakmai felkészítés mellett idegen nyelvek elsajátítására is lehetőség nyílt külföldön közel 200 fő részére, de mintegy 60 nyelvtanár továbbképzésére is sor került, elsősorban az USA-ban, Angliában, Franciaországban és Németországban.

6. A hadsereg társadalmi kapcsolatai

A Honvédelmi Minisztérium a társadalommal való kapcsolattartást kiemelt feladatnak tekintette. Az 1990-ben megkezdett gyakorlatot az 1994-ben újjá alakult Társadalmi Kapcsolatok és Kulturális Főosztály céltudatosan és szakszerűen folytatta. A folyamatosan és rendszeresen végzett közvélemény-kutatások szolgáltak alapul a különböző társadalmi csoportok felé irányuló tájékoztatásnak, illetve a párbeszéd folytatásához. A honvédelmi miniszter az 1995. évi 44. számú utasításában részletesen szabályozta a sajtó és a társadalmi nyilvánosság, a társadalmi szervezetekkel és a sajtóval való kapcsolattartás kérdéseit. A kormányciklus alatt a közvélemény bizalma a Magyar Honvédséggel mint intézménnyel szemben tartósan jónak volt mondható. A katonák jelenléte a délszláv válság által sújtott területeken, illetve részvételük az elemi csapások elhárításában a társadalom elismerését váltotta ki.

A honvédelmi vezetés több mint száz országos szintű társadalmi szervezettel alakított ki folyamatos kapcsolatot. Ennek során évente rendszeresen adtak tájékoztatást, illetve folytattak párbeszédet az aktuális kérdésekről, feladatokról. Különösen szoros kapcsolatokat tartottak fenn a nemzeti és katonai hagyományokat ápoló, az ifjúság hazafias, honvédelmi nevelését segítő szervezetekkel, illetve az ifjúság különböző rétegeit tömörítő egyesületekkel. A párbeszéd fenntartásának egyik sajátos területe volt a honvéd kulturális egyesületek működtetése, az általuk kifejtett művelődési tevékenység. Különösen jelentős volt ezek szerepe a megszüntetett helyőrségekben visszamaradt „önállóságra ítélt” egyesületek vonatkozásában.

A társadalommal való kapcsolattartás azonban nem csak felsővezetői szinten volt feladat. A csapatparancsnokok vezetői tevékenységének fontos részévé vált — a pártsemlegesség betartásával — a helyi közéleti kapcsolatok ápolása, illetve döntéseik meghozatala előtt mérlegelik azok helyi lakosságra gyakorolt hatását.

Összességében a honvédség társadalmi kapcsolatai a kívánalmaknak megfelelően alakul, hozzájárult, hogy a közvélemény kellően tájékozódjon a honvédség átalakításának szükségességéről, illetve a fegyveres erők feletti demokratikus ellenőrzés, azaz a civil kontrol érvényesüléséhez. Ezt jól mutatta a Magyar Köztársaság NATO-hoz való csatlakozása, ami az egész társadalom ügyévé vált, és az elrendelt referendum 85%-os többséget hozott.

7. A katonai lelkesi szolgálat

Az előző kormányciklus alatt megtörtént azoknak a megállapodásoknak az aláírása, melyeket a történelmi egyházak képviselői és a honvédelmi miniszter kötöttek, így kialakultak a Tábori Lelkesi Szolgálat létrehozásának alapjai, a katonák szabad vallásgyakorlásának feltételei. Ezek alapján a honvédelmi

miniszter 1994. május 1-jei hatállyal megalapította a Tábori Lelkesi Szolgálatot. Ezt követően elsőként megtörtént a katolikus és protestáns tábori püspökök és a vezető tábori rabbi kinevezése. A Katolikus és Protestáns Tábori Lelkesi Szolgálati Ágak állományába 14-14 lelkesi helyet, a Zsidó Tábori Lelkesi Ág állományába 1 fő rabbi helyet rendszeresítettek. A rendszeresített helyekre katolikus és protestáns espereseket és lelkeseket neveztek ki, akik állomáshelyét a katonai főiskolákon, illetve a nagyobb létszámmal működő helyőrségekben jelölték ki. Többek között Budapest, Székesfehérvár, Cegléd, Szombathely, Veszprém, Pécs, Győr, Debrecen, Kecskemét, Hódmezővásárhely és Tapolca. A tiszti rendfokozattal bíró főállású lelkeszeken túl kisebb helyőrségekben szerződés alapján kisegítő tábori lelkeszek végezték a lelki gondozói munkát. A lelkesi szolgálat a haderő átszervezésével párhuzamosan többször átalakult. A szolgálat létrehozásának története — az elkövetett hibák és bizonytalanságok ellenére pozitívan értékelhető. Legfőképpen azért, mert több évtizedes szünet után rendeződött a hadsereg és az egyházak több évszázadra visszatekintő kapcsolata. Megvalósult a katonák (egyenruhás állampolgárok) alkotmányban rögzített alapvető emberi joga, a lelkiismereti és vallásszabadság és a vallás gyakorlásának lehetősége.

8. Az érdekvédelem

A katonák érdekvédelme a szocialista-liberális kormányzás idején — annak ellenére, hogy az előző ciklusban kialakultak szervezeti és intézményi feltételei — nem volt felhőtlen. A HOVÉT mint a tárca szintű érdekegyeztetés fóruma 1995. májusától kiegészült a Csapatoknál Szolgálatot Teljesítő Katonák Érdekvédelmi Szövetségével (CSÉSZ), mely 200 fővel 1995. január 24-én alakult meg. A KÉSZ 1995. szeptember 29—30-án tartott küldöttközgyűlésén átalakult Honvédszakszervezetté (HOSZ). Ez nem csak egyszerű névváltoztatás volt. A HOSZ legfontosabb feladatának tekintette, hogy a fegyveres erők és rendvédelmi szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról rendelkező törvényt az Országgyűlés mielőbb fogadja el. Ennek érdekében 1996. április 12-től aláírásgyűjtési akciót kezdeményezett és levélben fordult Göncz Árpádhoz, a Magyar Köztársaság elnökéhez, az Országgyűlés és a parlamenti pártok elnökeihez, hogy járjanak közbe a törvény mielőbbi elfogadásáért. A HOSZ az aláírásgyűjtés kapcsán követelte azt is, hogy a szolgálati törvényben tervezett bértáblák — ne több évre elhúzva, hanem — 1997. január 1-jével legyenek bevezetve. A követelés kiterjedt arra is, hogy a 88/1995. számú országgyűlési (OGY) határozattal elindított haderő-átalakítást azonnal állítsák le, és egy jobban átgondolt, az OGY határozatnak maradéktalanul megfelelő, megújult honvédség jöjjön létre, amely jobban megbecsüli a kreatív gondolkodású tiszteket, tiszthelyetteseket és közalkalmazottakat.

Az akció következtében a törvény ugyan megszületett, de a bértábla bevezetésére és a honvédség-átalakításának leállítására nem került sor, ezért a HOSZ 1996. november 21-én felmondta a HOVÉT alapító okiratát, az Együttműködési megállapodást. A HOSZ mint reprezentatív szakszervezet a továbbiakban ragaszkodott, hogy a szolgálati törvényben leírtaknak megfelelően a Honvédségi Érdekegyeztető Tanácsban a BEOSZ és a CSÉSZ csak mint megfigyelő, tanácskozási joggal vegyen részt, de szavazati joga ne legyen. A vita e kérdésben a ciklus végéig nem zárult le.

A honvédségi közalkalmazottak és köztisztviselők érdekvédelmét e kormány ciklusban is a HODOSZ látta el. Továbbra is következetesen kiállt a képviselt állomány érdekeiért.

A sorkatonák érdekképviselője kérdésében előrelépés történt, ezt követelte a demokratizálódó légkör, amely a rendszerváltás óta a Magyar Honvédséget körülveszi. Az érdekérvényesítésnek alapvetően két csatornája erősödött meg. Az egyik a különböző rendelkezésekben normatív módon meghatározott ellátási kötelezettségek, juttatások stb., amelyek államigazgatási eljárás keretében automatikusan megilletik az arra jogosult hadköteles fiatalokat. Az érdekérvényesítés másik csatornáját az önszerveződésre épülő érdekképviselői szervezetek létrejötte és tevékenysége jelenti. Ezek mellett azonban a sorkatonák érdekeinek érvényre jutása jelentősen attól függ, hogy az illetékes parancsnokok mennyire fogadókészek az effajta tevékenység iránt. A sorkatonák érdekvényesítésének fontos garanciája a humán szerven létrehozása és gyakorlati tevékenysége. Legfontosabb feladatuk, hogy a keletkezett érdeksérelmeket, konfliktusokat a keletkezés helyén azonnal orvosolják. Mindez kedvező hatással van a sorkatonák szolgálatteljesítésére, és hozzásegíti őket jogos igényeik kielégítéséhez, érdeksérelmeik megoldásához.

Összességében a Magyar Honvédségnél a személyi állomány érdekvédelme megfelelően szabályozott, és ha nem is hibátlanul, de nagyobb fennakadás nélkül működik.

BEFEJEZÉS

Ezen rövid kis visszatekintésben a honvédelem sok területéről nem szólnunk, többek között a közművelődésről, a kulturális intézményrendszeréről, a katonai és tömegsportról, a haderő és a védelmi költségvetés alakulásáról, és folytathatnánk a sort. A területi korlátok azonban a bővebb kifejtést nem tették lehetővé, így ezektől most eltekintünk.

A rendszerváltás két kormányzati ciklusának honvédelemre vonatkozó tartalma abban foglalható össze — bár egy évtized katonai történéseit ilyen rövid távlatból még nem lehet sommásan és kritikusan összegezni, annyi elmondható —, hogy a Magyar Néphadsereg, mely az MSZMP irányítása alatt a Varsói Szerződés részeként, a szovjet nagyhatalmi érdekeket kiszolgáló támadó doktrínára felépített tömeghadsereg volt, átalakult a magyar nemzeti célok és érdekeket szem előtt tartó Magyar Honvédséggé, mely az Országgyűlés által választott kormány irányítása alatt, törvényben meghatározott rend szerint és civil kontroll alatt működik, lényegesen kisebb létszámmal, kevesebb költség-ráfordítással és teljesen megváltozott feladatrendszerrel.

A NATO-ba való felvételünk új kihívásokat indukált. A tervek szerint — mint már írtuk — az ünnepélyes felvételre 1999. április 4-én a NATO ötven éves évfordulóján került volna sor. A koszovói válság azonban felgyorsította az eseményeket, így a három ország felvételére 1999. március 12-én került sor, amikor is a csatlakozási okmányokat letétbe helyezték az USA külügyminisztériumában. Az ünnepségre Independence város könyvtárában került sor. A felvétel után már egy héttel a NATO megkezdte első nagyszabású légi hadműveletét Jugoszlávia ellen. Az új tagoknak, köztük hazánknak is, azonnal bizonyítani kellett tagsági alkalmasságukat mind politikai, mind katonai téren. Ezáltal az 1998-as választásokat megnyert FIDESZ Magyar Polgári Párt koalícióban a Kiszegző Párttal és a Magyar Demokrata Fórummal, új kihívások elé került. A tárca politikai vezetése, Dr. Szabó János miniszter és Dr. Homoki János politikai államtitkár a NATO akció után a Magyar Honvédség további csökkentését szorgalmazta a stratégiai felülvizsgálat kapcsán. Ennek során megfogalmazódott, hogy az Orbán-kormány 45 000 főre kívánja csökkenteni a haderő összlétszámát, ennek valamennyi vonzatával egyetemben. A jövő még sok feladat megoldását igényli mind politikai, mind katonai szinten, hiszen a fájdalmas átalakítások eredményeinek egyszer csak meg kell jelenniük a katonáélet hétköznapijaiban. Azonban ez már egy újabb reform kezdete, és egy újabb történet, melynek feldolgozására később kerül sor.

FELHASZNÁLT IRODALOM

1. Miniszteri levél. KI, 168/128/1, 0116/85/HMT.
2. A Magyar Köztársaság honvédemének alapelveiről. 27/1993. (IV. 23.) OGY határozat
3. A honvédelem négy éve. 1990—1994. Zrínyi Kiadó, Budapest.
4. A honvédelem négy éve. 1994—1998. Zrínyi Kiadó, Budapest.
5. Magyarok az IFOR-ban, SFOR-ban. Zrínyi Kiadó, Budapest.
6. CSENDES László: Hadsereg-történet. 1945—1998. Új Honvédségi Szemle. Különkiadás.
7. Dr. György CSABAI: Some lessons dawn from the reforms in Hungarian Armed Forces. Kiev-2000. Ukrán Atlanti Tanács—Friedrich Ebert Stiftung.
8. Dr. CSABAI György: Magyarország és a NATO (1990—1997). Történelmi pillanatok, Magyar Honvéd Különkiadás 1997. július 11.
9. Dr. SZABÓ János: A védelmi szektor átalakulása Magyarországon. Kézirat. Budapest, 1997.
10. A Magyar Köztársaság biztonságpolitikai alapelvei. 11/1993. (III. 12.) OGY határozat.

J e g y z ő k ö n y v
a Varsói Szerződés keretében kötött
katonai megállapodások hatályának
megszüntetéséről és a Szerződés katonai
szerveinek és struktúráinak felszámolásáról

A Varsói Szerződés tagállamai Politikai Tanácskozó Testülete 1990. június 7-i moszkvai ülésén elért megállapodásból kiindulva a Magyar Köztársaságnak, a Bolgár Köztársaságnak, a Cseh és Szlovák Szövetségi Köztársaságnak, a Lengyel Köztársaságnak, Romániának és a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének a külügy- és honvédelmi miniszterek által képviselt kormányai a PTT soron kívüli budapesti ülésén az alábbiakban állapodtak meg:

1. 1991. március 31-ével hatályukat veszítik az alábbi dokumentumok:

- Az 1955. május 14-én kelt Jegyzőkönyv a Barátsági, Együttműködési és Kölcsönös Segítségnyújtási Szerződés tagállamai fegyveres erői Egyesített Parancsnokságának létrehozásáról.

- Az 1969. március 17-én kelt Határozvány a Varsói Szerződés tagállamai Honvédelmi Miniszteri Bizottságáról béke idejére.

- 2 -

- Az 1969. március 17-én kelt Határozvány a Varsói Szerződés tagállamai Egyesített Fegyveres Erőiről és Egyesített Parancsnokságáról béke idejére.

- Az 1969. március 17-én kelt Határozvány a Varsói Szerződés tagállamai Egyesített Fegyveres Erőinek Katonai Tanácsáról béke idejére.

- Az 1969. március 17-én kelt Határozvány a Varsói Szerződés tagállamainak Egységes Légvédelmi Rendszeréről béke idejére.

- Az 1980. március 18-án kelt Határozvány a Varsói Szerződés tagállamai Egyesített Fegyveres Erőiről és vezelési szerveiről háború idejére.

- valamint minden más dokumentum, amelyeket az említett okmányokkal összefüggésben, azok végrehajtására, módosítására vagy kiegészítésére fogadtak el.

Ennek megfelelően 1991. március 31-től megszűnik a Varsói Szerződés keretében létrehozott valamennyi katonai szerv és struktúra - a Honvédelmi Miniszteri Bizottság, az Egyesített Fegyveres Erők Egyesített Parancsnoksága, az EPE Katonai Tanácsa, az EPE Törzse és Technikai Testülete, az EPE Katonai Tudományos-Technikai Tanácsa, a Varsói Szerződés tagállamainak Egységes Légvédelmi Rendszere -, valamint a Varsói Szerződés keretében folytatott valamennyi katonai tevékenység.

- 3 -

2. Az 1. pontnak megfelelően 1991. március 31-től megszűnik a nemzeti hadseregek katonáinak tevékenysége az Egyesített Fegyveres Erők irányító szerveiben, az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnokának a nemzeti honvédelmi minisztériumok melletti képviselete apparátusának tevékenysége és megszűnnek a befizetések az Egyesített Parancsnokság részére.

3. A tagállamok honvédelmi minisztériumai által az Egyesített Fegyveres Erők Egyesített Parancsnokságától, valamint az Egyesített Parancsnokság által a honvédelmi minisztériumoktól kapott dokumentumok további kezelése az Egyesített Parancsnokság és a tagállamok honvédelmi minisztériumai közötti egyeztetés szerint történik. Ezeket a dokumentumokat harmadik országoknak nem adják át és nem hozzák nyilvánosságra.

4. Ez a Jegyzőkönyv az aláírással lép hatályba. A Jegyzőkönyv eredeti példányát a Magyar Köztársaság Külügyminisztériuma archívumában helyezi letétbe, amely arról valamennyi tagállamnak és az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnokának hiteles másolatot küld.

Kelt Budapesten, 1991. február 25-én, egy példányban, magyar, bolgár, cseh, lengyel, orosz és román nyelven, valamennyi szöveg, egyaránt hiteles.

a Lengyel Köztársaság részéről

Krzysztof Skubiszewski
külgügyminiszter

Piotr Kolodziejczyk
nemzetvédelmi miniszter
altengernagy

Románia részéről

Adrian Nastase
külgügyminiszter

Victor Stanculescu
nemzetvédelmi miniszter
vezérezredes

a Szovjet Szocialista
Köztársaságok Szövetsége
részéről

Alekszandr Alekszandrovics
Beszszmertnij
külgügyminiszter

Dmitrij Tyimofejevics
Jazov
honvédelmi miniszter
a Szovjetunió marsallja

Ennek hiteléül az erre kellően felhatalmazott
alulírottak ezt a Jegyzőkönyvet aláírták.

a Magyar Köztársaság részéről

János Csizmadia
külgügyminiszter

Fűr Lajos
honvédelmi miniszter

A Bolgár Köztársaság részéről

Viktor Völkov
a Minisztertanács
elnökhelyettese,
külgügyminiszter

Jordan Mutafesiev
honvédelmi miniszter
vezérezredes

a Cseh és Szlovák Szövetségi
Köztársaság részéről

Jiri Dienstbier
a Kormány elnökhelyettese,
külgügyminiszter

Lubos Dobrovski
honvédelmi miniszter

J E G Y Z Ó K Ö N Y V

a Varsóban, 1955. május 14-én aláírt Barátsági, Együttműködési és Kölcsönös Segítségnyújtási Szerződés, valamint az annak érvényessége meghosszabbításáról szóló Varsóban, 1985. április 26-án aláírt Jegyzőkönyv hatályának megszüntetéséről

A Varsóban, 1955. május 14-én aláírt Barátsági, Együttműködési és Kölcsönös Segítségnyújtási Szerződés Részes Felei,

figyelembe véve az Európában végbemenő mélyreható változásokat, amelyek a szembenállás és a kontinens megosztottságának végét jelentik,

arra törekedve, hogy az új helyzetre tekintettel aktívan fejlesszék egymás közötti kapcsolataikat kétoldali és - érdekeltségük mértékében - sokoldalú alapon,

elismerve a "Szerződés a hagyományos fegyveres erőkről Európában" dokumentumot aláíró 22 állam közös nyilatkozatának jelentőségét, amelyben kijelentették, hogy többé nem ellenségei egymásnak és új partneri és együttműködési kapcsolatokat fognak építeni,

elhatározva, hogy az 1990. novemberi párizsi EBEÉ csúcstalálkozón elért megállapodásból kiindulva elősegítik a biztonság összeurópai struktúráinak kiépítéséhez vezető fokozatos átmenetet,

megállapodtak az alábbiakban:

1. Cikk

E Jegyzőkönyv hatályba lépésének napján megszűnik a Varsóban, 1955. május 14-én aláírt Barátsági, Együttműködési és Kölcsönös Segítségnyújtási Szerződés (a továbbiakban - Varsói Szerződés), és a Varsóban, 1985. április 26-án aláírt, a Barátsági, Együttműködési és Kölcsönös Segítségnyújtási Szerződés érvényességének meghosszabbításáról szóló Jegyzőkönyv hatálya.

2. Cikk

Az ebben a Jegyzőkönyvben Részes Felek kijelentik, hogy nincsenek egymással szemben a Varsói Szerződésből eredő vagyoni jogi követeléseik.

3. Cikk

1) Ezt a Jegyzőkönyvet meg kell erősíteni.

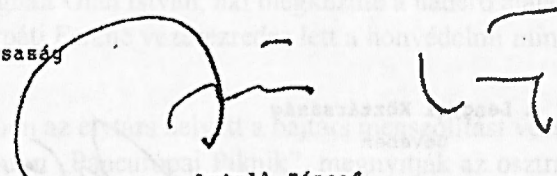
2) A Jegyzőkönyv eredeti példányát és a megerősítő okiratokat a Cseh és Szlovák Szövetségi Köztársaság Kormányánál helyezik letétbe. A Cseh és Szlovák Szövetségi Köztársaság Kormánya tájékoztatni fogja a Jegyzőkönyvben Részes többi Felet minden egyes megerősítő okirat letétbe helyezéséről.

4. Cikk

Ez a Jegyzőkönyv az utolsó megerősítő okiratnak a letétteményesnél való elhelyezése napján lép hatályba.

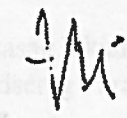
Kelt Prágában, az 1991. évi július hó 1-én egy példányban magyar, bolgár, cseh, lengyel, orosz és román nyelven, mindegyik szöveg egyenlő érvényű. A Jegyzőkönyv hiteles másolatait a Cseh és Szlovák Szövetségi Köztársaság Kormánya átadja a Jegyzőkönyvben Részes többi Félnek.

A Magyar Köztársaság
nevében

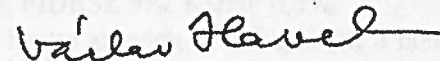
Antall József
a Magyar Köztársaság Miniszterelnöke

A Bolgár Köztársaság
nevében

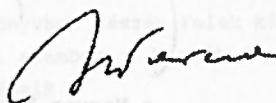
Zselju Zselev
a Bolgár Köztársaság Elnöke

A Cseh és Szlovák Szövetségi
Köztársaság
nevében

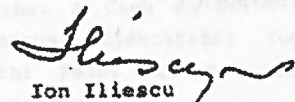
Václav Havel
a Cseh és Szlovák Szövetségi Köztársaság
Elnöke

A Lengyel Köztársaság
nevében

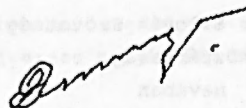
Lech Walesa
a Lengyel Köztársaság Elnöke

Románia nevében

Ion Iliescu
Románia Elnöke

A Szovjet Szocialista
Köztársaságok Szövetsége
nevében

G.I. Janajev
a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége
Alelnöke

KRONOLÓGIA

1984

december 6. Oláh István vezérezredes a honvédelmi miniszter.

1985

december 15. Meghalt Oláh István, aki megkezdte a haderő átalakítását.

december 30. Kárpáti Ferenc vezérezredes lett a honvédelmi miniszter.

1989

július A hadseregben az elvtárs helyett a bajtárs megszólítást vezették be.

augusztus 19. Sopron „Páneurópai Piknik”, megnyitják az osztrák-magyar határt, több száz kelet-német állampolgár menekül Ausztriába.

október Az MSZMP Néphadseregi Bizottságának megszüntetése, a párt-szervezetek kitiltása a hadseregből.

Megszüntetik a Munkásőrséget, november közepére 60 ezer géppisztolyt, 53 ezer pisztolyt, 4700 golyószórót és 600 géppuskát szállítanak honvédségi raktárakba.

október 23. A Magyar Köztársaság kikiáltása.

december 1. A Magyar Néphadsereg Parancsnokságának megalakítása.

1990

március 5—8. Kárpáti Ferenc személyében először utazik magyar honvédelmi miniszter NATO országba (Hollandia).

március 10—11. Moszkvában aláírták a Magyarországon tartózkodó szovjet csapatok teljes kivonásáról szóló kormányközi egyezményt.

március 15. A Magyar Néphadsereg helyett a Magyar Honvédség elnevezést rendelik el.

március 25. A többpárti országgyűlési választások első fordulója.

április 8. A választások második fordulója. MDF 24,7%; SZDSZ 21,4%; FKgP 11,7%; MSZMP 10,9%; FIDESZ 9%; KDNP 6,5%.

május 22. Az új kormány letette az esküt, Für Lajos lett a honvédelmi miniszter.

június 18. Magyarország hivatalosan felvette a kapcsolatot a NATO-val.

október 2—4. Bukarestben, a Varsói Szerződés Egyesített Fegyveres Erői Katonai Tanácsának ülésén Magyarország megerősíti azt az álláspontját, hogy 1991 végéig kilép a Varsói Szerződésből.

október 13. Megalakul a Magyar Hadtudományi Társaság.

október 25—26. Manfred Wörner NATO főtitkár fogadta a Brüsszelben tartózkodó Für Lajos honvédelmi minisztert.

október 29. Az Országgyűlés a fegyveres katonai szolgálat idejét 12 hónapra csökkenti.

november 16. Magyarország bejelentette, hogy haladéktalanul kivonja a honvédség hadrendjéből a tömegpusztító fegyvereket és a föld-föld rakétákat.

november 22. A NATO főtitkár hivatalos látogatása Budapesten.

november 28—29. Az Észak-atlanti Közgyűlés londoni ülészakán magyar parlamenti küldöttség vett részt. A tanácskozáson Magyarországnak felajánlották a társult delegáció státust.

december 4—13. Lőrincz Kálmán vezérezredes, a Magyar Honvédség Parancsnoka hivatalos látogatást tett az USA-ban.

december 10. Borsits László altábornagy a Magyar Honvédség Vezérkari Főnöke hivatalos látogatást tett Párizsban.

1991

január 14. Megérkezett Szaud—Arábiába a 37 tagú magyar katonai egészségügyi csoport (23 orvos, 11 ápoló, 2 tolmács és egy adminisztrátor). Tevékenységüket saudi parancsnokság alárendeltségében végezték az Öböl-válság idején.

február 1. Für Lajos honvédelmi miniszter utasítására feloszlatták a tapolcai 5. önálló hadműveleti-harcászati rakétadandárt.

február 14. A kormány jóváhagyta a Honvédelmi alapelvek című előterjesztést.

február 14—25. Budapesten és Visegrádon magyar—lengyel—cseh—szlovák csúcstalálkozót tartottak, elkezdődött a regionális együttműködés.

február 25. A Varsói Szerződés tagállamainak külügyi és honvédelmi miniszterei jegyzőkönyvet írtak alá a VSZ katonai szervezetének 1991. március 31-vel történő megszüntetéséről.

március 4. Végleg hazatértek azok a magyar katonák, akik 1988 óta több váltásban teljesítettek szolgálatot az ENSZ irak—iráni tüzszünetet ellenőrző csoportjában (UNIMOG).

március 11—13. Az Észak-atlanti Közgyűlésnek a fegyveres erők jövőjével foglalkozó albizottsága, illetve annak delegációja Budapesten tárgyalt.

március 22. Fahd Abdul—Aziz Asz Szaud, Szaud—Arábia királya üzenetben köszönte meg Göncz Árpádnak a Magyar Köztársaság Elnökének a magyar egészségügyi csoport munkáját.

május 11. Bukarestben aláírták a magyar—román „Nyitott Égbolt” megállapodást.

május 13. A NATO Katonai Bizottságának elnöke Budapesten járt.

május 29. Hazaérkezett az Öböl-háborúban részt vett 37 fős egészségügyi csoport.

június 19. 15 órakor Záhonyán Viktor Silov altábornagy is elhagyta az országot. Ezzel a szovjet csapatok utolsó katonája a tervezettnél két héttel hamarabb (1991. 6. 31.) befejezte a kivonulást.

július 1. Prágában, a Varsói Szerződés tagállamai Politikai Tanácskozó Testületének ülésén aláírták a Varsóban 1955. május 14-én megkötött együttműködési és kölcsönös segítségnyújtási szerződés, valamint az ennek meghosszabbításáról szóló, 1985. április 26-án aláírt jegyzőkönyv hatályának megszüntetéséről szóló okmányt. A dokumentumot magyar részről Antall József miniszterelnök írta alá.

július 11. Az Országgyűlés elfogadta a Varsói Szerződés megszüntetéséről szóló törvényt.

augusztus 2. A visegrádi hármak védelmi minisztereinek találkozója Krakóban.

augusztus 22. Jugoszláv felségjelű katonai repülőgépek három alkalommal sértették meg Magyarország légtérét Pécs és Mohács térségében.

szeptember 9. Az Országgyűlés elfogadta az európai hagyományos erőkről szóló, Párizsban 1990. 11. 19-én aláírt szerződés megerősítésére vonatkozó határozati javaslatot.

december 16. Brüsszelben Antall József miniszterelnök aláírta a társulási szerződést az Európai Közösséggel.

1992

január 16. A Külügyminisztériumban aláírták azt a jegyzőkönyvet, amely az Európai Közösség megfigyelőinek magyarországi tevékenysége konkrét feltételeit szabályozza. A megfigyelők feladata volt, hogy ellenőrizzék a Jugoszláviára vonatkozó fegyverembargó betartását.

április 9—10. Deák János altábornagy, a Honvéd Vezérkar Főnöke a NATO Katonai Bizottságának együttműködési értekezletén vett részt Brüsszelben.

április 15. A Honvédelmi Bizottság a tisztképzésről tárgyalt.

május 5—8. Lőrincz Kálmán vezérezredes, a Magyar Honvédség Parancsnoka részt vett a NATO éves értekezletén Brüsszelben.

május 21. Először ünnepelték a Magyar Honvédelem Napját, Buda várának 1849-es visszafoglalásának tiszteletére.

június 16—18. Manfred Wörnert, a NATO főtitkárát díszdoktorrá avatták a Zrínyi Miklós Katonai Akadémián.

szeptember 25. A visegrádi hármak védelmi minisztereinek találkozója Csehszlovákiában.

október 4. NATO katonai delegáció látogatott hazánkba.

október 5. „Nyitott Égbolt” konferencia Budapesten.

október 30. A magyar kormány engedélyezte a NATO AWACS gépeinek járőrözését hazánk légterében.

november 2. A nyíregyházi honvédelmi dandár gyakorlata.

november 19. A visegrádi hármak vezérkari főnökeinek tanácskozása Prágában.

november 24. A CFE szerződésnek megfelelően megkezdődött 510 db harcokcsi megsemmisítése.

1993

január 7. A kormány a honvédség személyi állományának helyzetét tárgyalta.

február 11. A honvédelmi bizottság megtárgyalta a biztonságpolitikai alapelvekről szóló előterjesztést.

február 22. A magyar parlament elfogadta a „Nyitott Égbolt” szerződés megerősítéséről szóló határozatot.

február 26. Hatpárti egyeztetés kezdődött a honvédelmi alapelvekről.

március 2. A parlament elfogadta a Magyar Köztársaság biztonságpolitikai koncepcióját.

március 28-29. Für Lajos honvédelmi miniszter részt vett az Észak-atlanti Együttműködési Tanács minisztereinek brüsszeli találkozásán.

április 14. Az Országgyűlés elfogadta a honvédelmi alapelvekről szóló határozatot.

május 19—20. Für Lajos honvédelmi miniszter Rómában részt vett a Nyugat-európai Unió védelmi minisztereinek tanácskozásán.

május 21-25. Berlinben magyar parlamenti küldöttség vett részt az Észak-atlanti Közgyűlés tavaszi ülésén.

május 28. A minisztérium bejelentette, hogy 1994 tavaszán bevethető lesz az első magyar békefenntartó század.

június 1. A BM Polgári Védelem és a Tűzoltóság Országos Parancsnokságának összevonásával létrejött a BM Tűz- és Polgári Védelem Országos Parancsnoksága.

június 3-6. Budapesten tartották a NATO munkaműhelyének 10. ülését.

június 23. Moszkvában megállapodást írtak alá arról, hogy a szovjet adósság fejében 800 millió dollár értékben MIG—29-es repülőgépeket, más haditechnikai alkatrészeket és lőszeret szállítanak Magyarországnak.

október 15. Kecskemétre megérkezett az első nyolc MIG—29-es repülőgép.

december 7. A parlament elfogadta az 1993. évi CX. törvényt a honvédelemről.

december 12. Elhunyt Antall József, a Magyar Köztársaság miniszterelnöke.

december 21. Megalakult a Boross-kormány.

1994

január 10. Für Lajos honvédelmi miniszter, a Magyar Katolikus Püspöki Kar, a Református Egyház, az Evangélikus Egyház, valamint a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége kétoldalú megállapodásokat írt alá a tábori lelkesítő szolgálat bevezetéséről.

január 14. Bejelentették a Honvédelmi Minisztérium és a Magyar Honvédség Parancsnoksága összevonását.

február 8. Jeszenszky Géza külügyminiszter, a NATO főparancsnokságán aláírta a „Partnerség a békéért” keretdokumentumot.

február 17. A kormány elfogadta és betervezte az Országgyűlésnek a katonák jogállásáról szóló törvényjavaslatot.

március 3. Lőrincz Kálmán vezérezredes nyugállományba vonult, egyidejűleg Deák János altábornagyot, a Magyar Vezérkar Főnökét eredeti beosztása mellett kinevezték a Magyar Honvédség Parancsnokává.

május 5. A választások első fordulójára.

július 15. Az új kormány tagjai — köztük Keleti György honvédelmi miniszter — letették az esküt.

augusztus 16—18. George C. Joulwan tábornok, a NATO európai haderőinek főparancsnoka látogatást tett Magyarországon. Fogadta Göncz Árpád köztársasági elnök, illetve tárgyalásokat folytatott Keleti Györggyel.

augusztus 24—25. Több mint 30 hölgy öltözött egyenruhába, hogy megkezdje tanulmányait a Bolyai János Katonai Műszaki Főiskolán.

szeptember 5. Pozsonyban találkoztak a „visegrádi” védelmi miniszterek, s az együttműködésről, közös gyakorlatokról, a NATO-csatlakozás esélyeiről tárgyaltak.

szeptember 6—7. Helge Hansen tábornok, a NATO Közép-európai Parancsnokságának parancsnoka Deák János vezérezredes, a Magyar Honvédség parancsnoka, vezérkari főnök meghívására hazánkba látogatott.

október 13. William A. Owens admirális, az amerikai vezérkari főnökök egyesített bizottságának elnökhelyettese hazánkban tárgyalt Keleti Györggyel.

november 10—11. Sergio Balanzino, a NATO helyettes főtitkára budapesti látogatása során tárgyalást folytatott Keleti Györggyel.

november 15. Keleti György honvédelmi és Kovács László külügyminiszter látogatást tett a NATO-központban, amely során találkoztak Claes főtitkárral, és részt vettek az 1995. évi magyar Egyéni Partnerségi Program hivatalos elfogadásán.

november 24. Janza Károly, a HM helyettes államtitkára megállapodást írt alá arról, hogy Magyarország térítésmentesen veheti át az egykori NDK hadseregéből származó haditechnikai felszerelések és alkatrészek egy meghatározott mennyiségét.

december 5. A parlament megerősítette az Észak-atlanti Szerződés Szervezetével aláírt békepartnerségi program keretdokumentumát.

december 6. Keleti György fogadta Richard Holbrookot, az USA külügyminisztériuma európai ügyekért felelős miniszterhelyettesét.

december 13. Donald Blinken amerikai nagykövet Pápán jelképesen átadta azt a repülőgépezonosító rendszert (IFF-t), amelyet a NATO is használ.

1995

január 13. Huszonötmillió dollárt ajánlott fel az USA a négy „visegrádi” ország légtér-ellenőrzési és irányítási rendszerének korszerűsítésére.

február 16. A kormány döntött a Magyar Honvédség Parancsnokságának átalakításáról.

február 25. Keleti György Norvégiában megtekintette egy NATO békepartnerségi gyakorlatot.

március 23—24. Budapesten ülésezett a NATO Tudományos Tanácsa.

Keleti György fogadta Antony Cragg-et, a NATO védelmi tervezési és védelempolitikai főtitkárhelyettesét.

április 26. Deák János vezérezredes, a Magyar Honvédség parancsnoka Brüsszelbe, a NATO Központba látogatott.

május 9—11. Werner Fasslembend, az Osztrák Köztársaság honvédelmi minisztere Magyarországon tett látogatást.

május 11—12. Keleti György brüsszeli látogatása során tárgyalásokat folytatott a NATO vezetői tisztségviselőivel.

május 25. Keleti György Ukrajnában tárgyalt.

május 26. Megkezdődött az Észak-atlanti Közgyűlés háromnapos ülészaka Budapesten, első ízben NATO-területen kívüli fővárosban.

május 29. Volker Rühle német védelmi miniszter Magyarországon tett látogatást. Táborfalva közelében megsemmisítették a már szétszerelt SCUD rakétákat.

május 30—31. A „visegrádi négyek” védelmi minisztereinek találkozására került sor Budapesten.

június 9. Keleti György részt vett az Észak-atlanti Együttműködési Tanács brüsszeli védelmi miniszteri ülésén.

június 30. Az Országgyűlés elfogadta az MH hosszú, valamint középtávú fejlesztésének irányairól és létszámáról szóló határozatot.

A „Partnerség a békéért program” keretében a NATO Hódmezővásárhelyen szervezett gyakorlatot, amelyen 130 magyar katona is részt vett.

július 17—21. Magyar-amerikai kutató-mentő gyakorlatot tartottak Szentkirályszabadján, a Bakony Harci Helikopterezrednél.

július 27. Az orosz államadósság törlesztésének keretében az orosz féllel aláírt megállapodás értelmében 325 millió dollár értékben 487 db BTR—80

(80/A) típusú gyalogsági harcjárművet, 20 készlet METIS-M páncéltörő rakétát és különböző alkatrészeket, javító anyagokat (köztük MIG—29 repülőgéphez fődarabokat) vásárolt a Honvédelmi Minisztérium.

augusztus 6—24. Magyarország képviseltette magát az USA-beli Louisiana államban megrendezett „Cooperative Nugget” fedőnevű PfP gyakorlaton.

augusztus 15. Keleti György a MH feladatszabó értekezletén bejelentette, hogy 89 ezer főről a hadsereg létszáma 1998-ra 60 ezerre csökken.

szeptember 1. Megkezdtek a MIG—29-es vadászrepülőgépek a készütségi szolgálatukat Kecskeméten, a Szentgyörgyi Dezső Harcászati Repülőezrednél.

szeptember 6. Közös magyar-román kiképzés Romániában a „Partnerség a békéért” program keretében.

szeptember 7. Szlovákiában megkezdődött a „Rozhodnost (Határozottság) '95” fedőnevű nemzetközi katonai gyakorlat, melyen a Magyar Honvédség 33 katonája is részt vett.

szeptember 20—21. William J. Perry amerikai védelmi miniszter budapesti látogatása során tárgyalást folytatott Keleti Györggyel Magyarország NATO-integrációs politikájáról és a Pfp-ben való részvételünkkel.

október 12. Gerhardt von Moltke, a NATO politikai főtitkár helyettese vezetésével munkacsoport tárgyalt Budapesten, a bővítési tanulmánnyal összefüggő észrevételekről.

október 14—20. „Cooperative Light 95” fedőnév alatt magyar—német—brit többnemzetiségű törzsvezetési Pfp gyakorlatot tartottak Magyarországon, melyet a magyar állami- és kormány személyiségeken kívül megtekintett Volker Rühle német védelmi miniszter is.

november 28. A Parlament elfogadta az IFOR ideiglenes állomásozásáról és átvonulásáról szóló határozatot, illetve törvényben megerősítette a külföldi csapatok jogállásáról szóló (SOFA) megállapodást.

december 1. Az Egyesült Államok Európában állomásozó katonai erői Kaposváron és a taszári katonai repülőtéren kialakították a boszniai békefenntartásban részt vevő amerikai kontingens szárazföldi ellátási központját.

december 5. Az Országgyűlés nagy többséggel hozzájárult, hogy Magyarország műszaki alegységgel vegyen részt a NATO által vezetett nemzetközi békefenntartó (IFOR) akcióban.

december 9. Megérkezett Taszárra a boszniai békefenntartó erőket szállító első két Herkules C—130-as repülőgép.

december 23. George Joulwan tábornok, a NATO európai erők főparancsnoka látogatást tett Taszáron az amerikai IFOR-erők bázisán.

1996

január 2. William Perry amerikai védelmi miniszter meglátogatta a taszári és a kaposvári bázist.

január 11. Megnyitották a NATO PFP Katonai Nyelvképzési Központot a Zrínyi Miklós Katonai Akadémián.

január 13. Bill Clinton amerikai elnök villámlátogatást tett Magyarországon, melynek során felkereste a Taszáron állomásozó boszniai békemisszióban részt vevő amerikai katonákat, majd találkozott az állam és a kormány vezetőivel.

január 17. Göncz Árpád köztársasági elnök, a fegyveres erők főparancsnoka Ercsiben csapatzászlót adományozott az IFOR kötelékében békefenntartó feladatokra készülő magyar műszaki kontingensnek.

január 25. Brüsszelben Simonyi András „NATO nagykövet” aláírta a boszniai béketeremtésben való részvételünket szentesítő okmányt.

január 26. Légvédelmi egyezményt írt alá a magyar és az osztrák honvédelmi miniszter.

február 1. Javier Solana, a NATO főtitkára levelet intézett Göncz Árpádhoz, melyben megköszönte a boszniai rendezéshez nyújtott segítségünket.

február 3. Az IFOR-műveletekben résztvevő magyar műszaki zászlóalj az IFOR-parancsnokság alárendeltségébe került.

február 26. A Száva-folyón átadták a magyar műszaki kontingens által készített 220 m hosszú, 60 t teherbírású pontonhidat.

március 5. Keleti György honvédelmi miniszter és az Észak Dandár (IFOR) képviselője Budapesten aláírta az Északi Ellátó Csoport pécsi logisztikai bázisának telepítéséről, átmeneti állomásoztatásáról szóló megállapodást.

március 20. Keleti György fogadta Leighton Smith admirálist, az IFOR-erők főparancsnokát.

március 27. Magyar—amerikai megállapodást írtak alá a HM-ben, az amerikai IFOR-erők által okozott károk rendezéséről, az 1995. november 28-án aláírt SOFA-t alapján.

március 28. Brcko-nál ünnepélyesen felavatták az első állandó Száva-hidat, amelyet amerikai—magyar együttműködéssel állítottak helyre.

Okučaniban látogatást tett az Országgyűlés honvédelmi bizottságának küldöttsége, Mécs Imre bizottsági elnök vezetésével.

március 29. 100 db T—72-es típusú harckocsit vásárolt a Honvédelmi Minisztérium, melyekkel az elavult T—55 típusú harckocsikat cserélik fel.

április 18. Javier Solana NATO főtitkár Magyarországon tárgyalt.

április 24. Brüsszelben a NATO Katonai Tanácsának ülésén részt vettek a partnerországok vezérkari főnökei is. Az ülésen Németh Sándor altábornagy, az IFOR-akció tapasztalatairól tartott előadást.

április 28—30. Keleti György meglátogatta a Cipruson szolgáló teljesítő magyar katonákat.

május 14. Keleti György részt vett Brüsszelben a NATO védelmi minisztereknek ülésén.

Az Országgyűlés elfogadta a fegyveres szervek hivatásos állományának, valamint a hadköteles katonák szolgálati viszonyairól, illetve a katonai és rendvédelmi felsőoktatási intézmények vezetőinek, oktatóinak és hallgatóinak jogállásáról szóló törvényeket.

május 21. „16+1”-es keretben zajlott a NATO—magyar egyéni PFP-program egyéves értékelése.

május 31. A Manfred Wörner Alapítvány „NATO express” néven vonatot indított Hajmáskérre, melyen mintegy 200 politikus, szakértő és újságíró utazott. A rendezvényt levélben üdvözölte Javier Solana, a NATO főtitkára.

június 4. Dole amerikai szenátor törvényjavaslatot terjesztett elő a szenátusban, mely konkrét támogatást irányoz elő a NATO-tagságra legalkalmasabb három ország, Lengyelország, Csehország és Magyarország számára.

június 6. Göncz Árpád köztársasági elnök beosztásából felmentette és december 6-i hatállyal nyugállományba helyezte Németh Sándor altábornagy, vezérkari főnököt. A köztársasági elnök kinevezte a Magyar Honvédség parancsnokának, vezérkari főnöknek Végh Ferenc vezérőrnagyot, s egyben előléptette altábornaggyá.

június 14. Keleti György részt vett az Észak-atlanti Együttműködési Tanács brüsszeli honvédelmi miniszteri ülésén.

június 19. Keleti György részt vett a NATO biztonságpolitikai tanácskozásán Varsóban.

június 21. A NATO nem szándékozik a csatlakozni kívánó országok területére atomfegyvereket telepíteni — jelentette ki Javier Solana főtitkár a szövetség álláspontját Varsóban.

július 17. Végh Ferenc altábornagy George Joulwan tábornok meghívására látogatást tett a NATO-erők monsi főhadiszállásán.

július 22—26. Magyarországon megkezdődött a „Cooperative Change '96” NATO/PFP-hadgyakorlat, amelynek alapvető célja a humanitárius segítségnyújtás, a békefenntartás és a kutató-mentő feladatok gyakorlása. A gyakorlatban 25 ország 1100 résztvevővel és ötvennél több különféle típusú repülőgéppel képviseltette magát. Javier Solana és George Joulwan tábornok megtekintette a „Cooperative Change '96” gyakorlat záró manővereit.

augusztus 24. A tatárszentgyörgyi gyakorlótéren közös légideszantgyakorlatot hajtott végre 30 magyar és 43 amerikai katona.

szeptember 9. Aradon Keleti György és Georghe Tinca román védelmi miniszter aláírta a magyar—román katonai megállapodást.

Volker Rühre német védelmi miniszter Keleti György és Georghe Tinca jelenlétében megnyitotta a „Cooperative Lantern '96” NATO-PfP-gyakorlatot a németországi Munsterben. A gyakorlaton 750 katona — köztük 24 magyar — vett részt.

szeptember 16. Göncz Árpád köztársasági elnök brüsszeli látogatása során találkozott Javier Solana NATO-főtitkárral és felszólalt az Észak-atlanti Tanács előtt.

szeptember 19. A záhonyi határállomáson Keleti György honvédelmi miniszter átvette az orosz államadósság fejében érkezett első 40 db-os BTR—80-as harcjármű szállítmányt.

szeptember 23. Megérkeztek a Belorussziából vásárolt első T—72-es harckocsik.

szeptember 27—28. A „visegrádi négyek” védelmi minisztereinek lengyelországi találkozására került sor.

szeptember 29. Megnyitották a Zvornik—Tuzla vasútvonal 65 kilométeres szakaszát, amelyet az IFOR magyar és olasz katonái állítottak helyre.

október 1—9. A hódmezővásárhelyi Bercsényi Miklós Lövészdandár harckocsiszázada a román Tordai Harckocsi Ezred katonáival közös kiképzésen vett részt.

október 7—8. Naumann tábornok, a NATO Katonai Bizottság vezetője magyarországi látogatása során találkozott Göncz Árpáddal, Keleti Györggyel és Horn Gyulával.

október 14. A Savaria Kiképző Dandárnál a szakasz- és századparancsnokok részére tanfolyamsorozat kezdődött a NATO harcászati elveinek és a békefenntartási katonai ismereteinek elsajátítására.

október 14. A magyar műszaki kontingens Okučaniban a helyi templom újjáépítésében segít.

október 21—22. George Joulwan tábornok, a NATO Európában állomásozó haderői főparancsnoka Végh Ferenc altábornagy, vezérkari főnök meghívására hivatalos látogatást tett Budapesten.

október 22. Minden Okučaniban szolgáló magyar katona NATO-kitüntetés vehetett át az '56-os forradalom 40. évfordulója alkalmából rendezett ünnepségen John Moore-Bick dandártábornoktól, az IFOR műszaki főnökétől.

november 5. A PfP-program keretében a franciaországi Symphortan légibázisra repült a kecskeméti repülőezred kijelölt állománya, ahol közös kiképzést hajtott végre Alpha Jet és MIG—29-es vadászgépekkel.

november 7. A kormány javasolja az Országgyűlésnek, hogy 1997-től 9 hónapra csökkentsék a sorkatonai szolgálati időt, valamint az eredeti 1998. évi végi határidő helyett 1997 végére alakítsák ki a MH 60 ezer fős létszámát.

december 6. Hazánkba érkezett McKenzie tábornok, a NATO európai erőinek főparancsnok-helyettese és tárgyalta Keleti György honvédelmi miniszterrel, valamint Végh Ferenc altábornaggal az IFOR-t felváltó SFOR-misszióban való részvételünkről.

december 13. Okučaniban ünnepi állománygyűlésen köszönte meg Keleti György honvédelmi miniszter a magyar IFOR-katonák tevékenységét.

december 17. Az Országgyűlés jóváhagyta a magyar műszaki kontingens változatlan feltételekkel történő részvételét az SFOR-ban.

december 18. Göncz Árpád köztársasági elnök az SFOR-ban szolgáló magyar alakulatot búcsúztatta Ercsiben.

1997

január 14. A Külügyminisztériumban a kormány döntése értelmében megalakult a NATO-csatlakozást elősegítő tárcaközi koordinációs bizottság.

február 4. Elkészült az első olyan katonai térkép, amely teljes egészében megfelel a NATO előírásainak.

február 5. Keleti György fogadta Javier Solana NATO-főtitkárt.

február 5—6. Végh Ferenc altábornagy látogatást tett a NATO brüsszeli központjában.

február 7. A Külügyminisztériumban aláírták azt a dokumentumot, amely további négy évre meghosszabbította a Sínai-félszigeten állomásozó békefenntartó multinacionalista erők és megfigyelők (MFO) kötelékébe tartozó magyar kontingens mandátumát.

február 25. Ez az év döntő lesz a NATO-csatlakozásunk szempontjából — hangsúlyozta egybehangzóan a Magyar Honvédség vezetői értekezletén Gál Zoltán, az Országgyűlés elnöke, Keleti György honvédelmi miniszter és Végh Ferenc altábornagy, a Magyar Honvédség parancsnoka, vezérkari főnök.

Keleti György honvédelmi miniszter a bírálóbizottság javaslatára a francia Matra Defense cég ajánlatát fogadta el a kis magasságú légvédelmi rakéták szállítására.

március 25. Az Országgyűlés elfogadta a Magyar Honvédség 1997. évi létszámáról szóló előterjesztést. Eszerint a Magyar Honvédség összlétszáma az év végére 57 531 fő lett.

április 2. Budapesten aláírták a francia Matra Defense céggel a szerződést a Mistral légvédelmi rakéták beszerzésével kapcsolatban.

április 21. Antony Cragg, a NATO védelmi tervezési és védelempolitikai főtitkárhelyettese Budapestre látogatott.

május 13. Az Országgyűlés elfogadta a hazai gyakorló- és lőterek külföldiek által, térítés ellenében történő igénybeviteléről, valamint az ehhez kapcsolódó csapatmozgásokról szóló határozati javaslatot.

május 14. Kovács László külügyminiszter és Donald Blinken, az Egyesült Államok budapesti nagykövete a Külügyminisztérium épületében kormány-megállapodást írt alá az amerikai fegyveres erők magyarországi állomásozásával kapcsolatos kérdésekről.

május 15. A kecskeméti Szentgyörgyi Dezső Harcászati Repülőezred kijelölt állománya Lengyelországban éleslövészetet hajtott végre MIG—29-es repülőgépekkel.

május 24—25. NATO Expressz és Nemzetközi Repülőnap Kecskeméten. Több mint 350 ezer ember látta a légitparádét.

június 10. Az Országgyűlés törvénybe iktatta az Egyesült Államok fegyveres erőinek Magyarország folytatott tevékenységéről szóló magyar—amerikai kormány-megállapodást.

június 11. 46 főből álló magyar egység utazott az Egyesült Államokba a NATO békepartnerségi programjában részt vevő 18 ország és öt NATO tagállam „Cooperative Nugget '97” elnevezésű hadgyakorlatára.

június 13. Az Euro-atlanti Partnerségi Tanács védelmi minisztereinek találkozója Brüsszelben, amelyen hazánkat Keleti György képviselte.

Az Egyesült Államok hivatalosan is javasolta a NATO-nak, hogy az első körben Csehországot, Magyarországot és Lengyelországot hívja meg tagjai közé. A kezdeményezést William Cohen amerikai védelmi miniszter jelentette be Brüsszelben.

július 8—9. A NATO madridi csúcserkezte, amelyen Csehországot, Lengyelországot és Magyarországot meghívták a Szövetséggel folytatandó csatlakozási tárgyalásokra. A magyar delegációt Horn Gyula miniszterelnök vezette, tagjai voltak Kovács László, Keleti György és Somogyi Ferenc.

július 12. Budapesten cseh—lengyel—magyar védelmi miniszteri szintű egyeztetés, ahol közös nyilatkozatot adtak ki a NATO-csatlakozásról.

Az Országgyűlés módosította a Honvédelmi törvényt, miszerint a sorkatonai szolgálati idő 12 hónapról 9 hónapra csökken.

július 29. Az eddigi 39 helyett szeptembertől több mint száz magyar katona vesz részt az ENSZ ciprusi békefenntartó erőiben. Az erről szóló megállapodást Budapesten írta alá Gyarmati István nagykövet, a Honvédelmi Minisztérium helyettes államtitkára és Günther Greindl vezérőrnagy, az Osztrák Szövetségi Védelmi Minisztérium illetékese.

augusztus 20. Az Országház előtt háromszáztizennyolc ifjú tiszt tette le a tiszti fogadalmat.

augusztus 29—szeptember 2. Hazánkba érkezett az Észak-atlanti Közgyűlés delegációja, és megbeszélést folytatott Gál Zoltánnal, Keleti Györggyel, Mécs Imrével és Szent-Iványi Istvánnal.

szeptember 1. A kormány döntése értelmében megszűnt a Magyar Honvédség Parancsnoksága, a 4. gépesített-, valamint a 2. repülő és légvédelmi hadtestparancsnokság, egyidejűleg megalakult a Honvéd Vezérkar, a Szárazföldi Vezérkar, A Légierő Vezérkar és a Logisztikai Főigazgatóság. A Honvéd Vezérkart Végh Ferenc vezérőrnagy, a Szárazföldi Vezérkart Preininger Ambros vezérőrnagy, a Légierő Vezérkart Kositzky Attila vezérőrnagy, a Logisztikai Főigazgatóságot Domine János dandártábornok vezeti.

szeptember 2—3. Joseph T. Lopez admirális, a NATO dél-európai erői parancsnoka látogatást tett Budapesten.

szeptember 10. Az első NATO—magyar csatlakozási tárgyalási forduló. A delegációt dr. Somogyi Ferenc államtitkár vezeti.

szeptember 17. A 12. Vegyes Légvédelmi Rakétacsoport első zászlóalja háromnapos éleslövészetet hajtott végre Lengyelországban.

szeptember 19. Az Atlanti Szervezetek Konferenciája éves közgyűlését Budapesten tartotta. A háromnapos közgyűlésen részt vett Sergio Balanzino, a NATO főtitkár-helyettese.

szeptember 22. Végh Ferenc altábornagy, vezérkar főnök, valamint Constantin Degeratu hadosztálytábornok, államtitkár tárgyalást folytatott a magyar—román katonai együttműködésről Méhkeréken.

szeptember 29. Balatonkenesén találkozott a cseh, a lengyel és a magyar vezérkari főnök. Mostarban a magyar műszaki katonák megkezdték a boszniai háborúban szétlőtt Öreghíd felderítését és víz alatt lévő darabjainak kiemelését.

október 2. A NATO védelmi minisztereinek maastrichti találkozója, amelyen részt vett a három meghívott ország minisztere is.

október 3. Magyarország átadta a brüsszeli NATO Központban a védelmi tervezési kérdőívet (DPQ).

október 8. Simonyi András nagykövet átadta megbízólevelét Javier Solana NATO-főtitkárnak, ezzel Magyarország hivatalos diplomáciai kapcsolatot létesített a NATO-val.

október 13. A NATO—magyar csatlakozási tárgyalások harmadik fordulóját tartották.

október 29. A NATO—magyar csatlakozási tárgyalások ötödik fordulója.

november 4. Az Országgyűlés döntött arról, hogy november 16-án lesz népszavazás Magyarország NATO-csatlakozásáról.

november 13. Javier Solana Brüsszelben magyar újságírók előtt megerősítette, hogy az új tagországok területére nukleáris fegyvert nem telepítenek és idegen katonákat sem fognak állomásoztatni.

november 14. Közös békefenntartó dandár létrehozásáról írt alá nyilatkozatot Magyarország, Olaszország és Szlovénia védelmi minisztere Budapesten.

november 17. Kovács László a kormánydöntést követően elküldte Brüsszelbe a NATO-csatlakozásról szóló külügyminiszteri szándéklevelet, amelyet Simonyi András nagykövet adott át Javier Solának.

november 20. Az Országos Választási Bizottság hivatalosan kihirdette a népszavazás eredményét. Az érvényes szavazatok 85%-a „igen”, a részvételi arány 49,2%-os.

Joseph Lopez admirális, a NATO dél-európai erőinek főparancsnoka (AFSOUTH) fogadta Végh Ferenc altábornagyot Rómában.

december 16. A NATO-tagállamok külügyminiszterei Brüsszelben aláírták Magyarország, a Cseh Köztársaság és Lengyelország csatlakozásáról szóló jegyzőkönyvet.

december 18. Első ízben vett részt a cseh, a lengyel és a magyar NATO-nagykövet az Észak-atlanti Tanács brüsszeli ülésén.

1998

január 12—14. Keleti György végiglátogatta az európai NATO-parancsnokságokat, tájékozódott a felkészülés feladatairól (NATO Központ, SHAPE, AFCENT, AFSOUTH).

január 14. Magyarország 1999 áprilisáig mintegy 80 katonát (60% tiszt, 40% tiszthelyettes) küld a NATO különböző európai parancsnokságaihoz — közölte Brüsszelben Keleti György.

január 17. Prágában tárgyalt a lengyel—cseh—magyar vezérkari főnök.

január 22. Magyarországra érkezett a Mistral légvédelmi rakétakomplexum első szállítmánya.

január 29. Göncz Árpád, a honvédség főparancsnoka csapatzászlót adományozott a Magyar Honvédség Alföldi és Dunántúli Kiképző Központjának.

január 30. Háromoldalú együttműködési megállapodást írt alá Varsóban a cseh, a lengyel és a magyar védelmi miniszter.

február 2. Budapesten egyhetes közös felkészítő tanfolyamot tartottak a NATO különböző szintű parancsnokságain beosztásra tervezett magyar, cseh és lengyel törzstisztek részére.

február 4. Wesley K. Clark, a NATO Európai Szövetséges Erők főparancsnoka magyarországi látogatása során több állami és katonai vezetővel tárgyalt, valamint meglátogatta a tatai gépesített lövészdandárt.

február 6. Bemutatták az amerikai segítséggel készülő Légtérszuverenitást Ellenőrző Hadművelési Központot (ASOC) a Haditechnikai Intézetben.

február 25—26. A NATO-csatlakozási jegyzőkönyvek decemberi aláírása óta első ízben látogatott Magyarországra Javier Solana, akit Göncz Árpád köztársasági elnök a Magyar Köztársasági Érdemrend nagykeresztjével tüntette ki.

március 3. Washingtonban az amerikai szenátus külügyi bizottsága 16:2 arányban állást foglalt Magyarország, Lengyelország és a Cseh Köztársaság NATO-felvétele mellett.

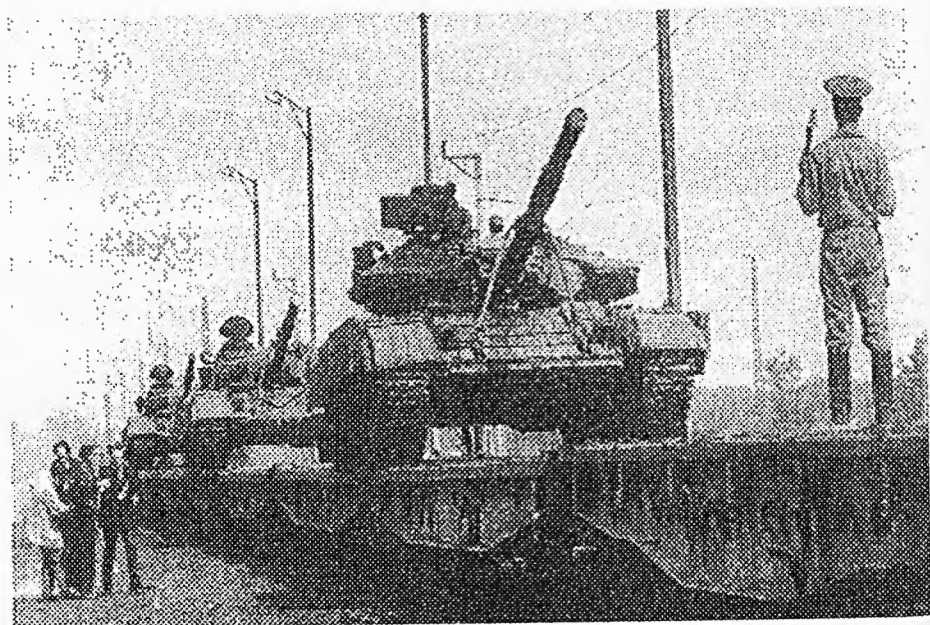
Dánia és Kanada után Norvégiában is ratifikálták a NATO-bővítés dokumentumait.

március 13. Göncz Árpád köztársasági elnök csapatzászlót adományozott a MH Légierő Vezérkarának.

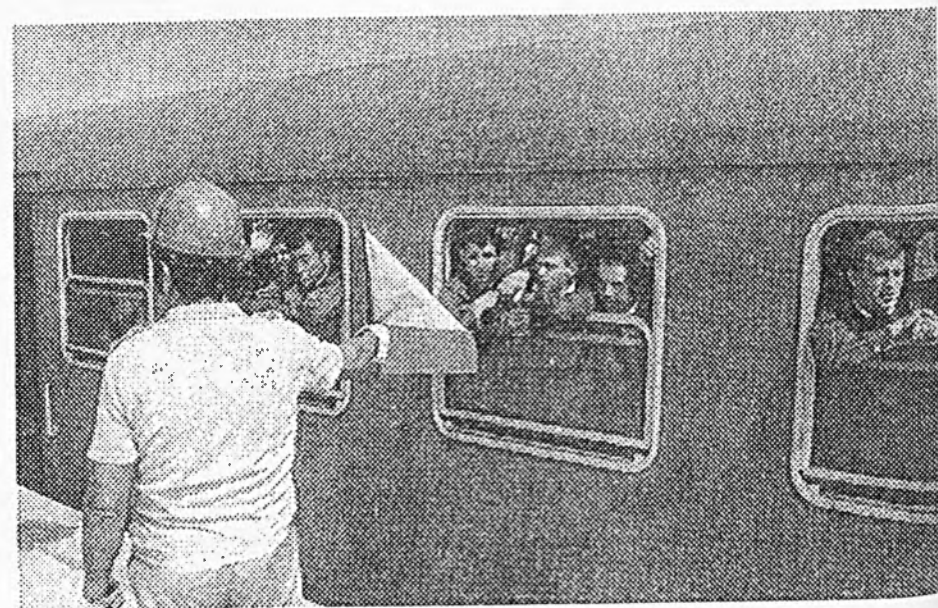
Nagyszabású rendezvénysorozat kezdődött az 1948—49-es forradalom és szabadságharc 150. évfordulója alkalmából. Az első eseménynek számító Fényesebb a láncnál a kard című kiállításon a Hadtörténeti Múzeumban megjelent Göncz Árpád köztársasági elnök és Horn Gyula miniszterelnök.

március 17. Washingtonban a szenátus külügyi bizottságának elnöke az amerikai kongresszus felsőháza elé terjesztette a három közép-európai ország NATO-csatlakozásának jóváhagyásáról szóló határozatot. Ezzel hivatalosan is megkezdődött a bővítés ratifikálási folyamata a szenátus teljes fórumán.

március 19. Keleti György honvédelmi miniszter Bécsbe utazott, hogy aláírja „A közép-európai nemzetek együttműködése a béke támogatásáért” nevet viselő szervezet megalakításáról szóló szándéklevelet. Az előkészületekben Ausztria, Csehország, Románia, Svájc, Szlovákia, Szlovénia és Magyarország vett részt.

A szovjet csapatok kivonulása Magyarországról

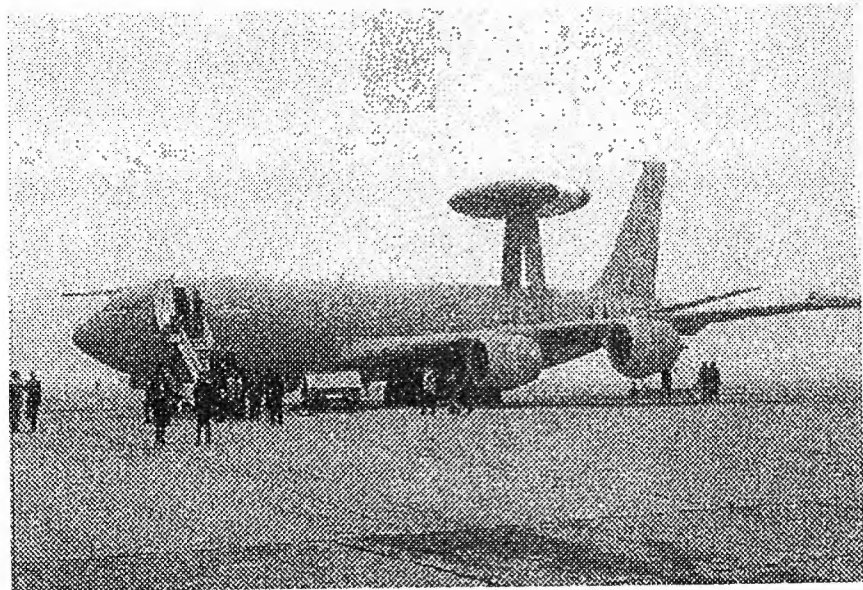
Indul a vonat, mennek haza a szovjet katonák

Manfred Wörnert, a NATO főtitkárát díszdoktorrá avatták a Zrínyi Miklós Katonai Akadémián 1992. június 7-én

Budapesten tartották az európai és észak-amerikai vezetők tábori lelkészek konferenciáját 1993. február 1—5. között

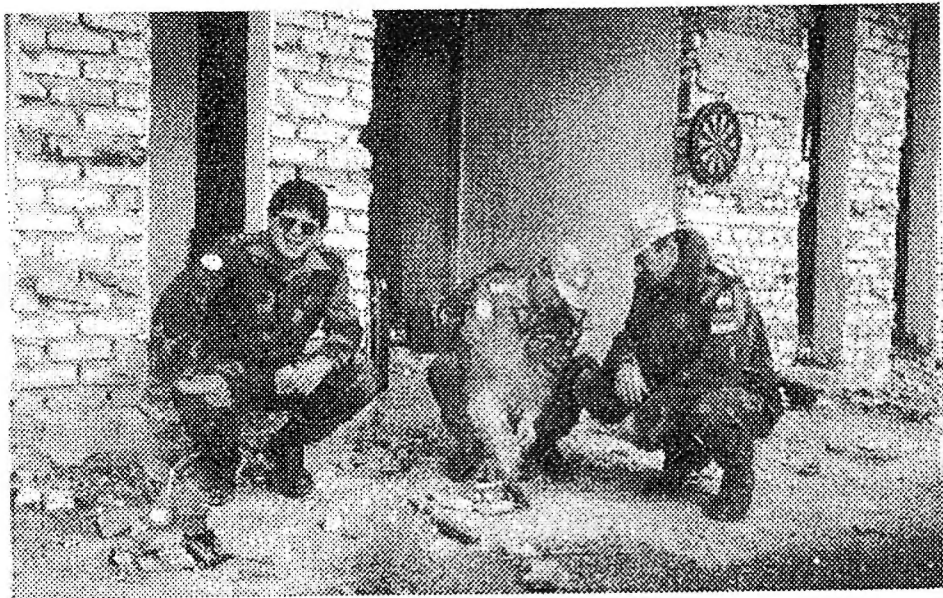
Az AWACS repülőgépek a magyar légtérből ellenőrizhetik a volt Jugoszlávia feletti repülési tilalmat

A CEF megállapodás alapján a megsemmisítésre váró fegyverek

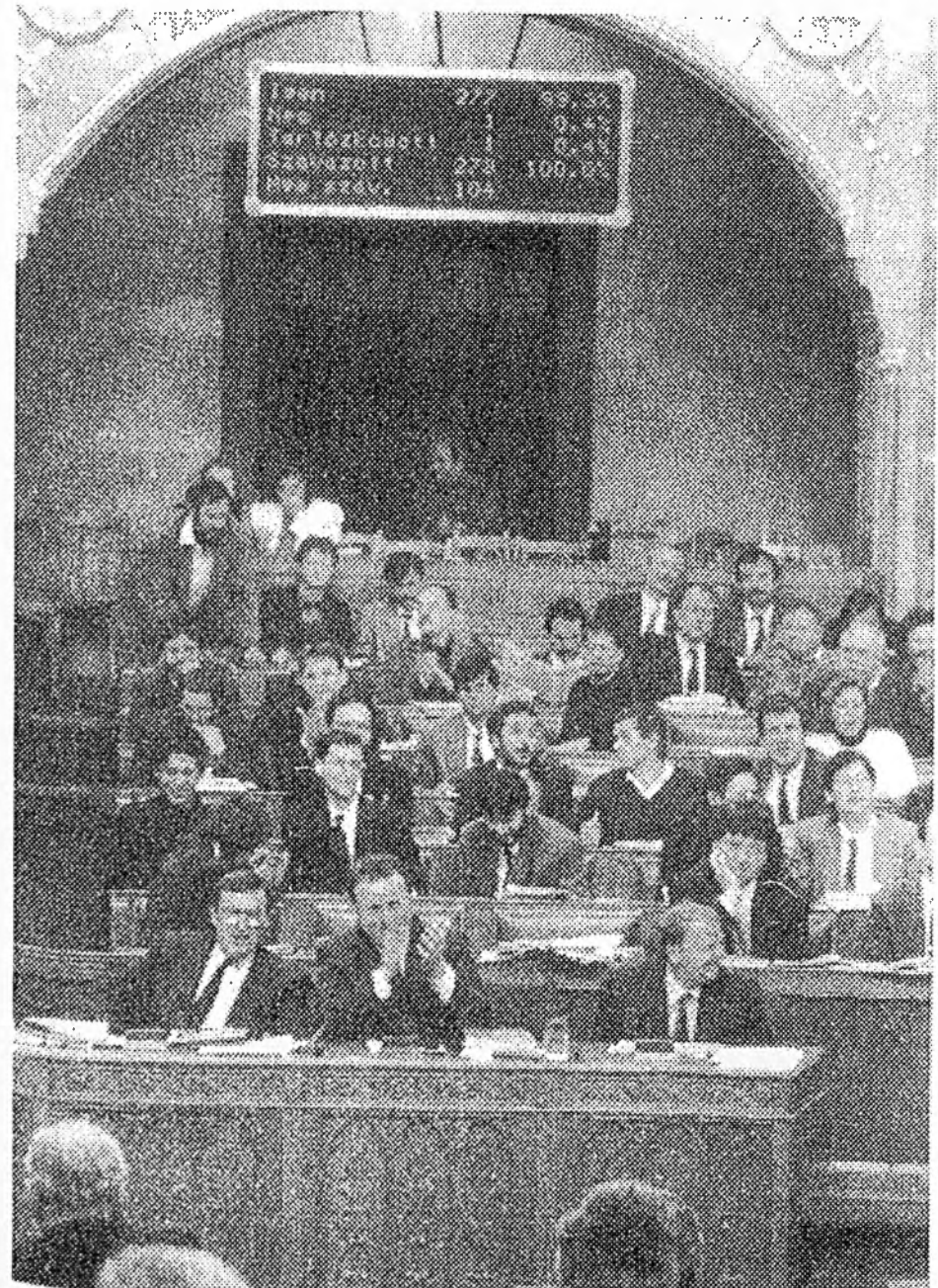
A „Nyitott Égbolt” megállapodás keretében magyar és román tisztok ellenőrző repülésre készülnek

Magyar tisztek ENSZ misszióban Irak—Irán határán

A Budapest Őrezred katonái újra magyar egyenruhát viselnek

Az új honvédelmi törvény elfogadása a Parlamentben

A tisztek új egyenruhája is hagyománytisztelő

A gépesített lövészek készek a haza megvédésére

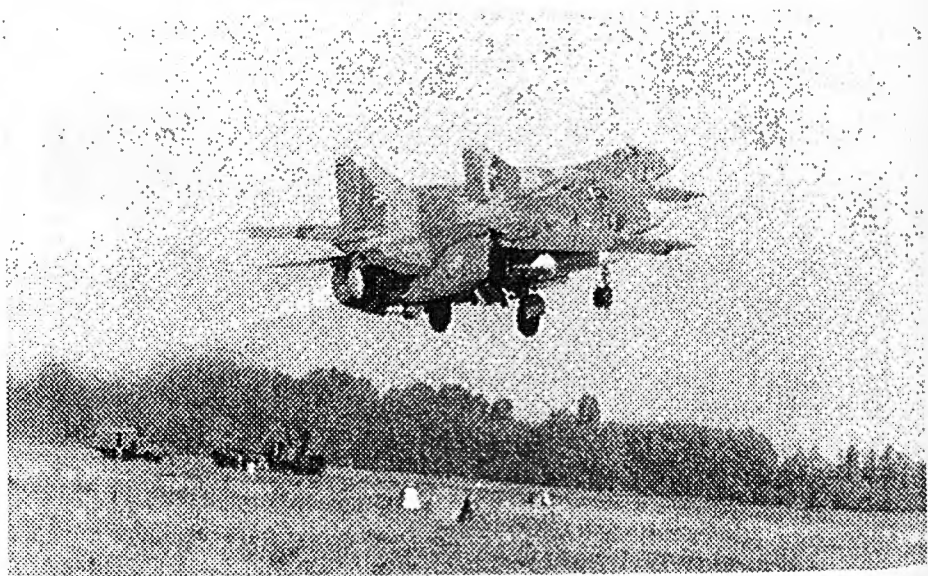
A páncéltörő rakéta a védelem fontos eszköze

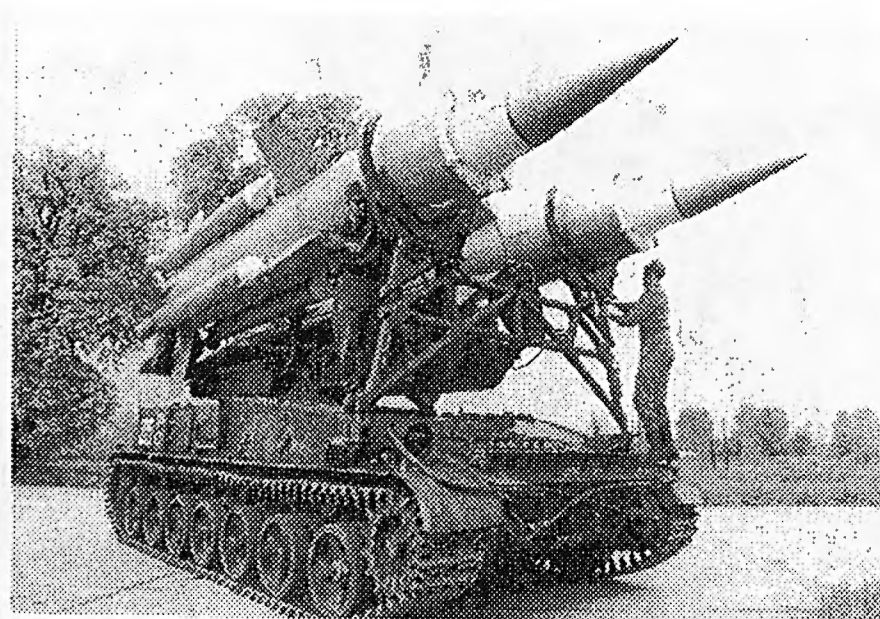
Az azonnal reagáló erők egy csoportja

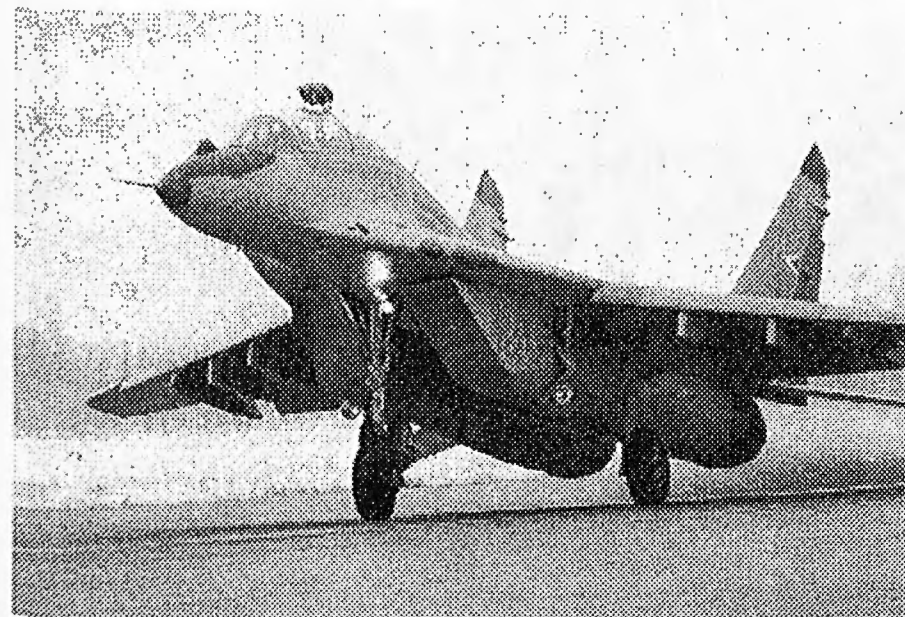
Tüzérek tüzelőállásban

Vadászrepülő géppár tábori reptérről száll fel

Az SA—4 közép-hatótávolságú csapatlégvédelmi rakéta

MIG—29-es vadászgép

A Kossuth Lajos Katonai Főiskolán
korszerű kiképzési eszközök segítik az oktatást

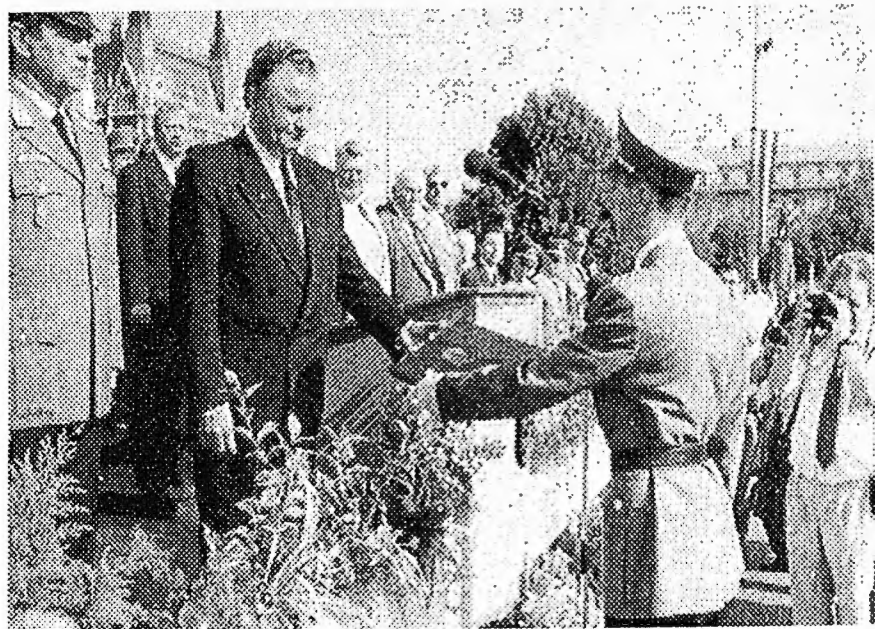
A hallgatók terepfoglalkozáson ismerik meg a gyakorlati fogásokat

Hagyományörzés a Bolyai János Katonai Műszaki Főiskolán

Helikoptervezető-képzés a Szolnoki Repülőiszti Főiskolán

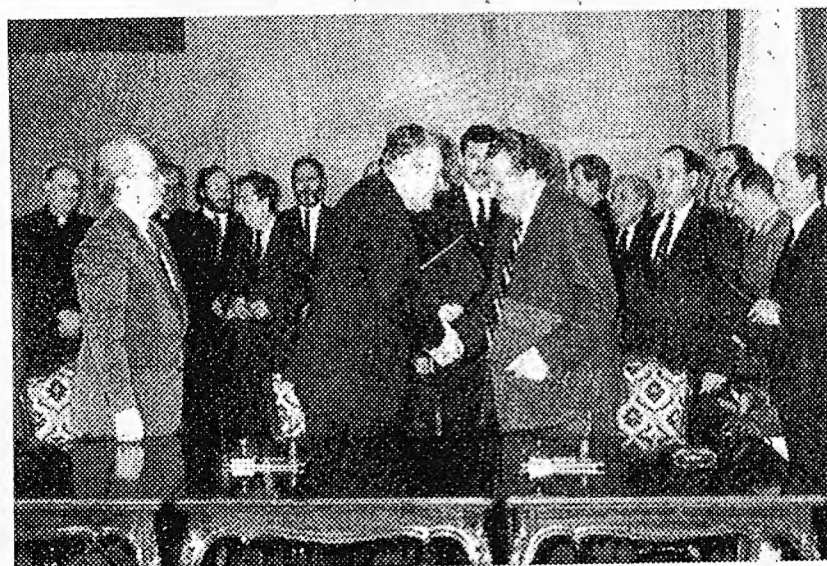
Für Lajos honvédelmi miniszter átveszi az ifjú tisztek által aláírt fogadalmat

Mind több magyar katonatiszt tanul amerikai, brit, német és francia katonai tanintézetekben

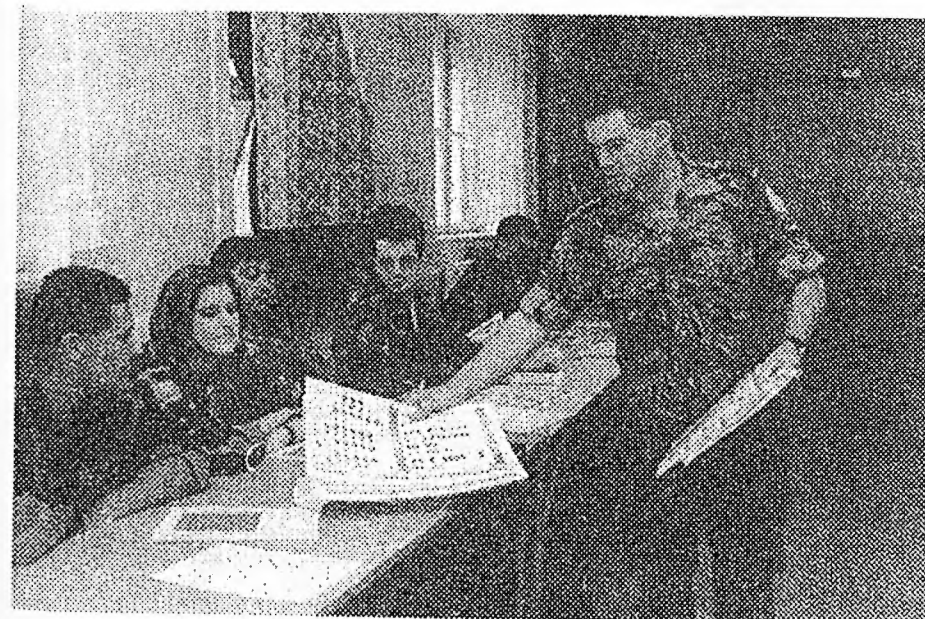
Doktorrá avatás a Zrínyi Miklós Katonai Akadémián

Für Lajos honvédelmi miniszter és Hegedűs Lóránt püspök, a Magyarországi Református Egyházi Zsinat elnöke kicseréli a megállapodás okmányait

Javier Solana a „Cooperative Sauce” gyakorlat megnyitóján, Szolnokon

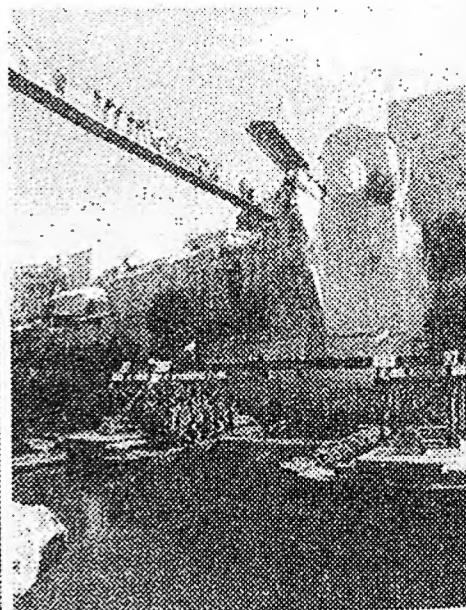
A Sínai-félszigetre készülő magyar katonák tanfolyamon

A magyar műszaki kontingens szállító oszlopa valahol Boszniában

Az első IFOR-híd a Száván

A mostari Öreghíd helyreállításának kezdete

Útban Boszniába, amerikai katonák pihenője Taszáron

Amerikai kitüntetésekkel adnak át a taszári bázis magyar segítőinek

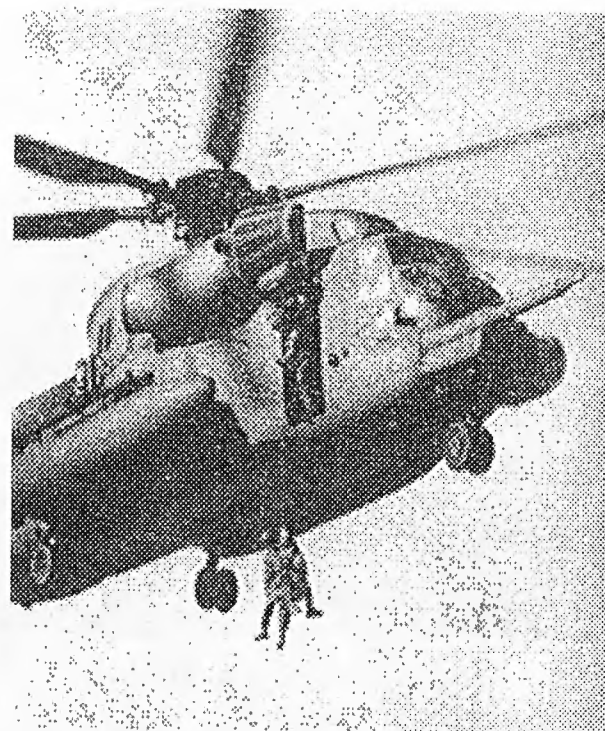
Magyar békefenntartók tevékenység közben Cipruson

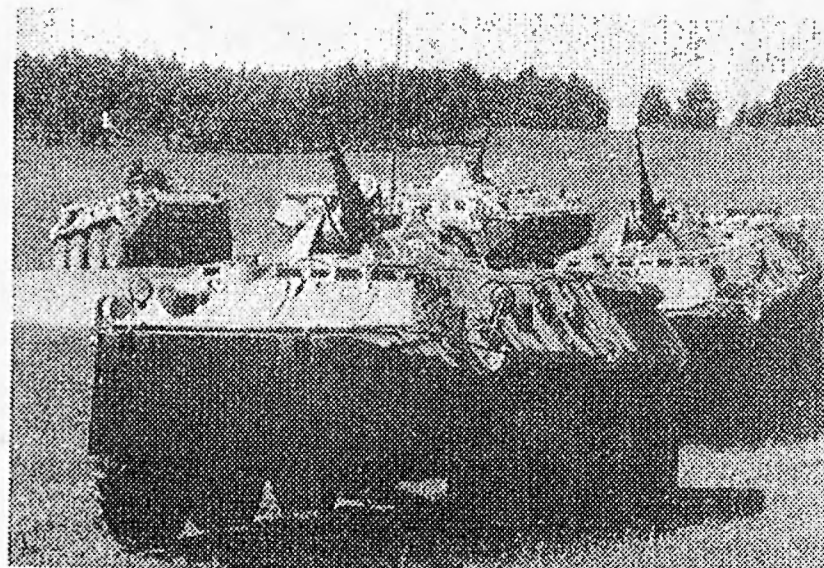
Amerikaiak a táborfalvi lőtéren

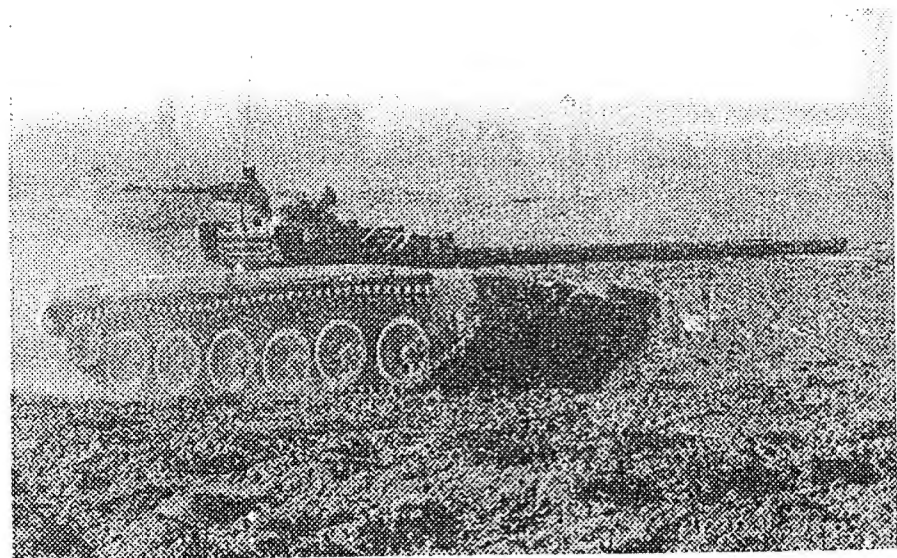
Szlovén katonai delegáció egy gépesített lövészdandár gyakorlatán

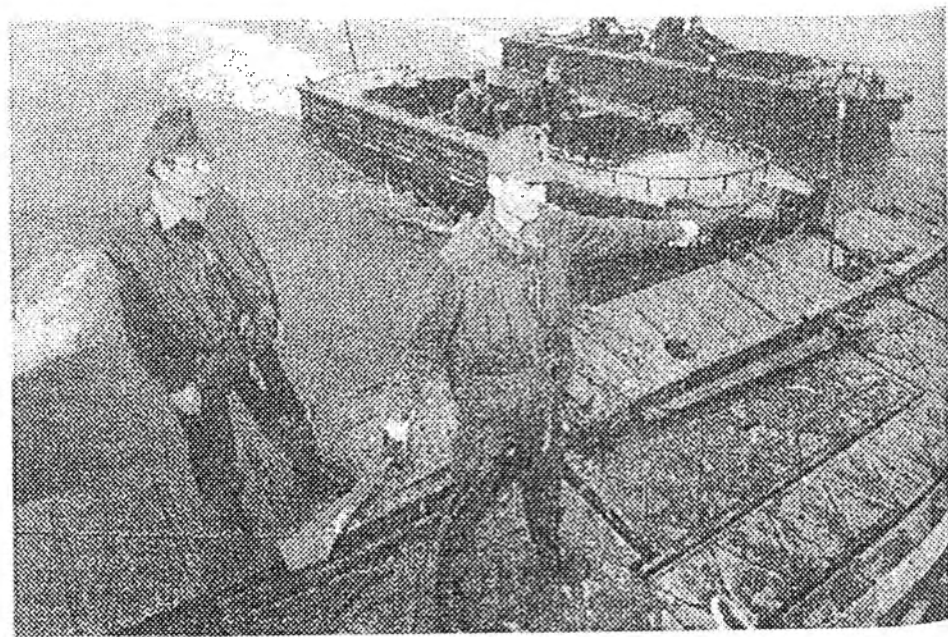
Magyar-amerikai közös légi mentési gyakorlat

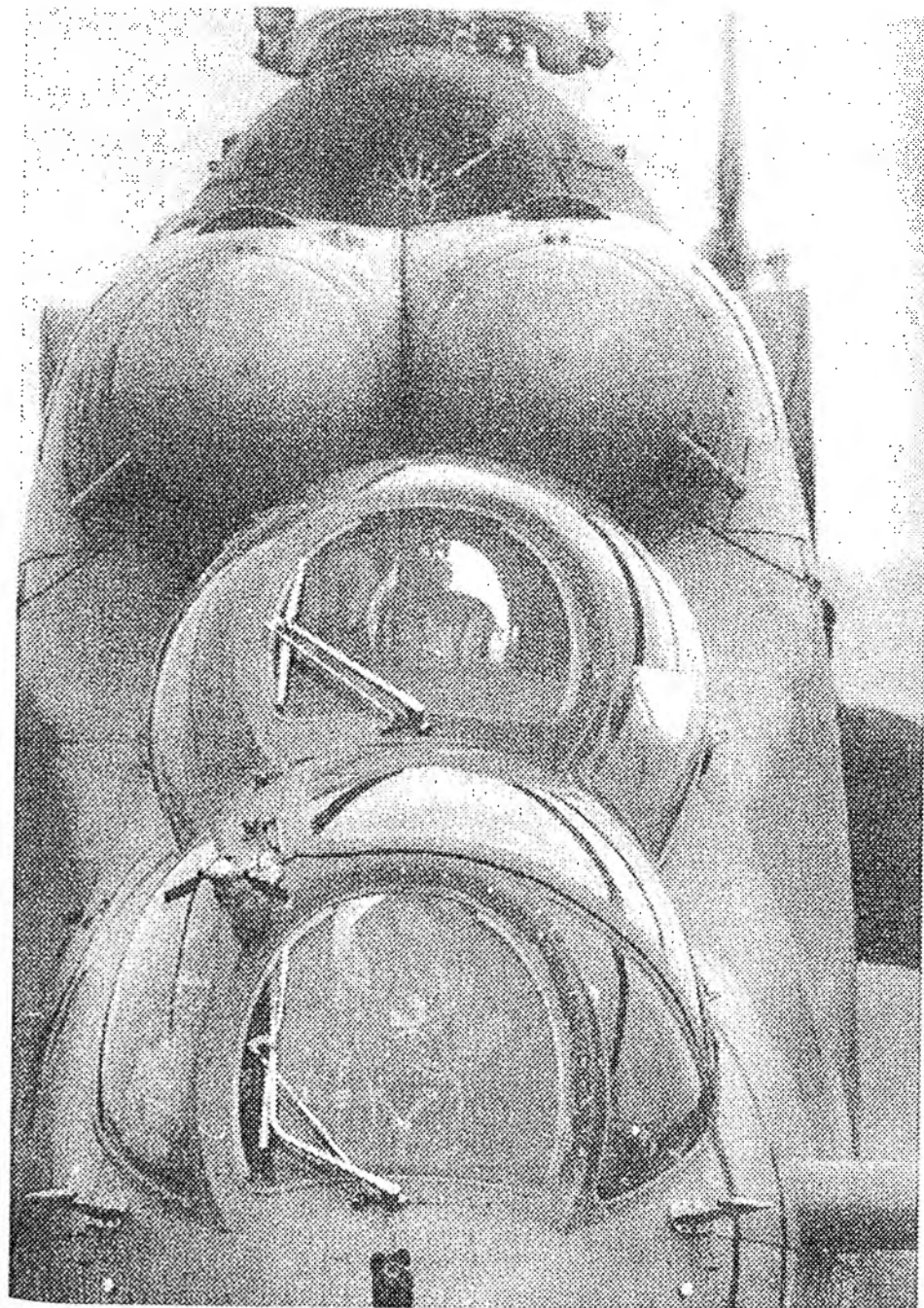
A BTR—80, a gépesített lövészdandárok páncélozott szállító harcjárműve

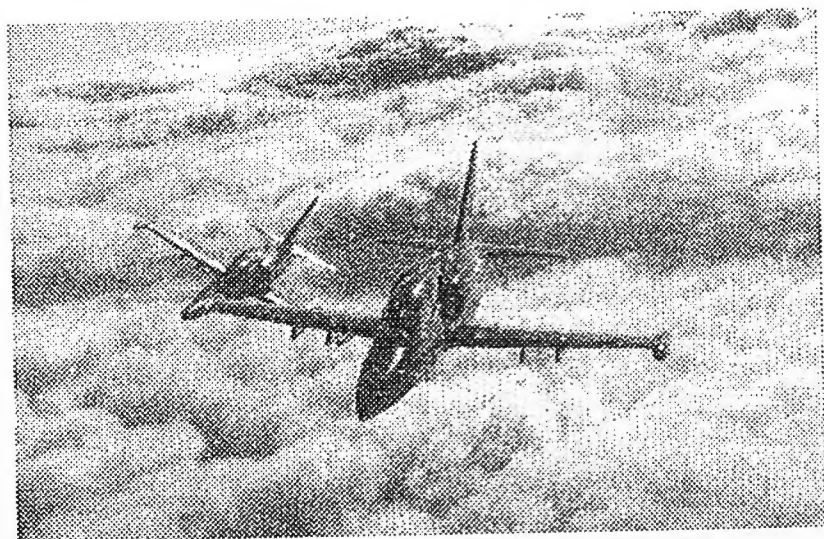
T—72-es harckocsi gyakorlat közben

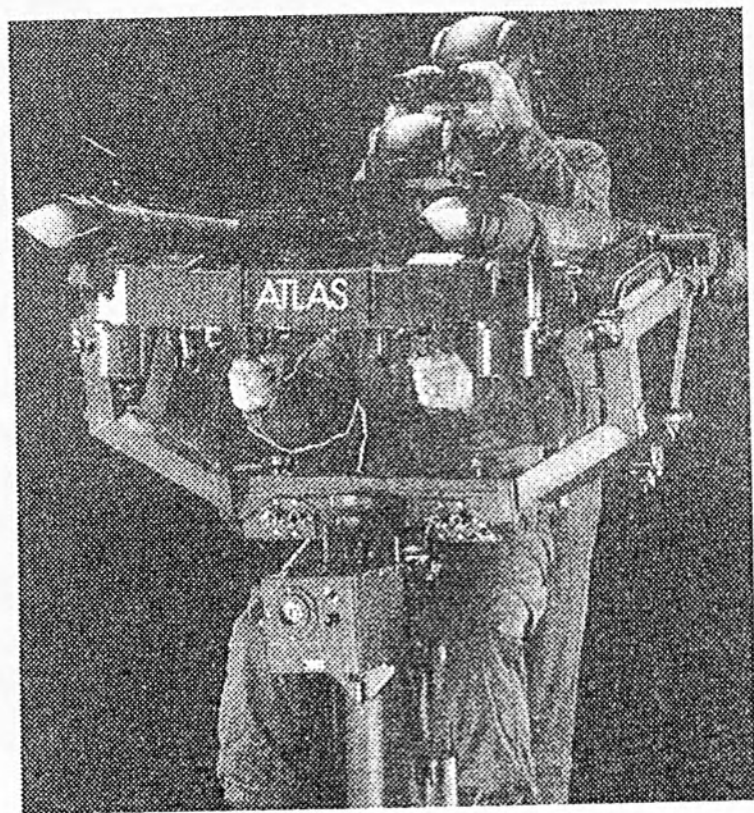
Készül a híd

Mi—24 harci helikopter

L—39 Albatrosz iskolagép

MISTRAL rakétákat alkalmazó ATLASZ rendszer

Doktorrá avatás a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemen

A katonai pálya nyitva hölgyek számára is

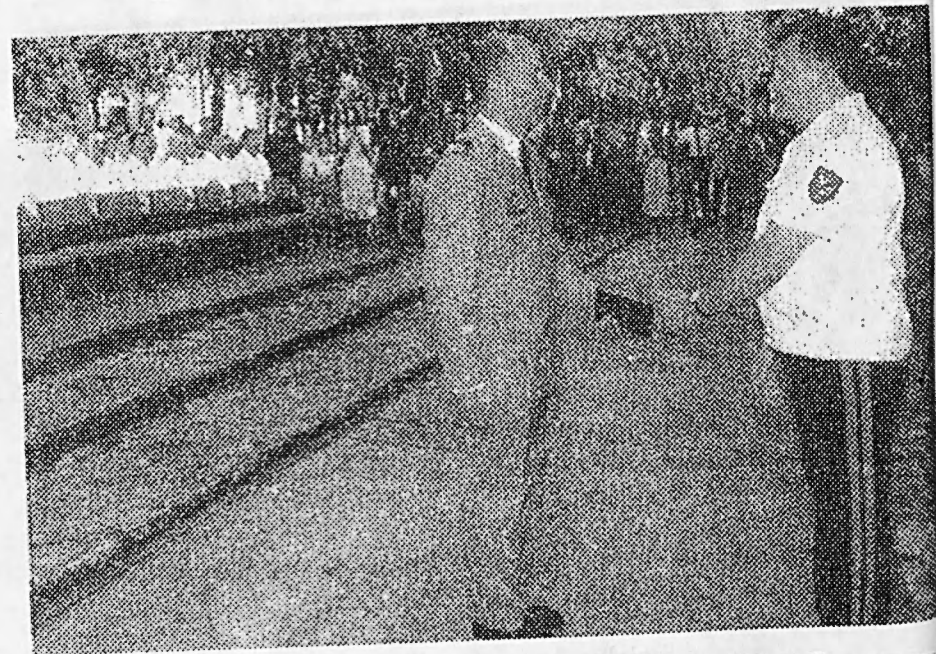
Bolyai-kard a főiskola legkiválóbb hallgatójának

Tantermi foglalkozáson a leendő tiszthelyettesek

Magyar tisztek amerikai magasabbparancsnok-képző iskolán

Francia tiszt átveszi diplomáját a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemen

